

Upravništvo Ljubljana, Knafljeva 0
— Telefon št. 3122, 3123, 3124,
3125, 3126
Inseratni oddelk: Ljubljana, Selem-
burgova ul. — Tel. 3492 in 2492
Podružnica Maribor, Grajski trg 7,
— Telefon št. 2455.
Podružnica Celje, Kocenova ulica 2
— Telefon št. 190.
Podružnica Jesenice, Pri kolodvoru
št. 100.
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska
cesta št. 42.
Podružnica Ptovlje: v hiši dr. Baum-
gartnerja

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo:
Ljubljana, Knafljeva ul. 5. Telefon
št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126.
Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja
vsak ponedeljek zjutraj. — Na-
roča se posebej in velja po pošti
prejemana Din 4.- po raznašal-
cih dostavljena Din 5.- mesečno.
Maribor, Grajski trg št. 7. Telefon
št. 2455.
Celje, Strossmayerjeva ul. 1. Tel. 65.
Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po
tarifu.

Anglija in Francija v vojni

Ker je nemška vlada odklonila angleški in francoski ultimatum, naj umakne svoje čete s poljskega ozemlja, sta včeraj Anglija in Francija napovedali Nemčiji vojno

LONDON, 3. septembra. br. Danes dopoldne ob 11. srednjeevropskega časa je bil v uradnem stanovanju ministrskega predsednika Chamberlaina na Downing-Streetu objavljen novinarjem naslednji uradni komunikate angleške vlade:

„Dne 1. septembra 1939 je dobil angleški veleposlanik v Berlinu od angleške vlade nalog, naj nemški vladi sporoči naslednje:

Če nemška vlada ni pripravljena dati angleški vladi zadovoljivo zagotovilo, da bo napad proti Poljski ustavila, in če ni pripravljena, takoj umakniti svojih čet s poljskega ozemlja, bo angleška vlada brez oklevanja izvršila svoje obveznosti do Poljske.

Danes dopoldne ob 9. je dobil angleški veleposlanik v Berlinu nalog, da sporoči nemški vladi:

Če do danes ob 11. uri srednjeevropskega časa nemška vlada ne da zadovoljivega odgovora in če ta odgovor do tega trenutka ne bo v rokah angleške vlade, potem se bo smatrala Anglija od te ure dalje v vojnem stanju z Nemčijo. Vlada Nj. Veličanstva ta čas še vedno čaka na odgovor nemške vlade.“

Ob 11.15 je bilo na to izdano še naslednje dodatno obvestilo:

„Vlada Nj. Veličanstva do tega trenutka nemškega odgovora ni dobila in je zato nastopilo med obema državama vojno stanje.“

Pariz, 3. sept. br. Francoski veleposlanik v Berlinu Coulondre je danes opoldne ob 12.30 izvršil v nemškem zunanjem ministrstvu enako ultimativno demaršo, kakor dopoldne angleški veleposlanik Henderson. Ker je Nemčija na njo negativno odgovorila, se smatra tudi Francija v vojnem stanju z Nemčijo. Vojno stanje je nastopilo ob 17. uri.

Nemško sporočilo o odklonjenem ultimatu

BERLIN, 3. sept. br. Nemška vlada je danes ob 13.30 objavila naslednji uradni komunikate:

„Angleška vlada je dostavila nemški vladi noto, v kateri zahteva, naj Nemčija takoj umakne iz Poljske svoje čete. Ob 9. dopoldne je bila po angleškem poslaniku v Berlinu dostavljena nemški vladi druga izzivalna nota, v kateri sporoča, da se smatra Anglija, če do 11. ure srednjeevropskega časa ne bo v Londonu podan odgovor, v vojnem stanju z Nemčijo. Nemška vlada je to ultimativno zahtevo angleške vlade odklonila.“

Nemčija utemeljuje odklonitev ultimata

Na angleškemu veleposlaniku Hendersonu — Nemška vlada vrača vso krivdo na Anglijo in pravi, da je bila pripravljena se pogajati o sobotnih Mussolinijevih posredovanih predlogih

Berlin, 3. sept. v. Danes popoldne je bil objavljen odgovor nemške vlade na ultimativno zahtevo angleške vlade:

Odgovor je sestavljen v obliki spomence, ki se glasi:

Nemška vlada je sprejela ultimativne zahteve angleške vlade z dne 3. septembra 1939, in daje na nje naslednji odgovor:

1. Nemška vlada in nemški narod odklanjata vsako misel, da bi od Anglije sprejemala kakšne ultimativne zahteve, ali jih celo izpolnila.

2. Že več mesecev je na vzhodni meji Nemčiji vsiljeno podobno stanje. Ker je bila Nemčija z versajske pogodbe raztrgana in od nje odcpljeno tudi to ozemlje, so vse nemške vlade skušale doseči mirno rešitev, ki pa je bila vselej zopet odklonjena. Tudi narodno socialistična ljudska vlada je po letu 1933 vedno zopet poskušala po poti miro-
ljubni h pogajanjih doseči sporazum, da se odstranijo neprestane kršitve sklenjenih pogodb in prepreči nadaljno zatiranje nemškega življa. Angleška vla-

da ni bila med zadnjimi, ki so odklanjali tako revizijo. Nemška vlada in nemški narod se zavedata, da bi bilo prišlo med Nemčijo in Poljsko do pametne rešitve, ker Nemčija nima in nikdar ni imela namena uničiti Poljsko. Nemčija je zahtevala samo revizijo onih členov versajske pogodbe, ki so jih tudi uvideni državniki vsch narodov že pri sestavi versajske diktata označili za zablodo, ki bo za celokupno politično in gospodarsko življenje vzhodne Evrope trajno neznosna. Tudi angleški državniki so izjavljali, da smatrajo v Nemčiji vsiljeno rešitev na vzhodu Evrope za leglo bodoče vojne. Nemčija je hotela to nevarnost odstraniti, zlasti pa si je to prizadevala narodno-socialistična ljudska vlada. Da se je ta mirna rešitev preprečila, je v prvi vrsti krivda angleške kabinetne politike.

3. Angleška vlada je — kar je edinstven primer v zgodovini — dala poljski državi generalno pooblastilo za vsa dejanja proti Nemčiji, ki jih ta država namerava podvzeti. Angleška vlada je

zagotovila poljski vladi svojo vojaško podporo pod vsemi okoliščinami za primer, da bi se Nemčija postavila v bran proti poljskim provokacijam in napadom. Šele nato je poljski teror proti tam živečim Nemcem zavzel neznosne oblike. V Gdansk so Poljaki kršili vse zakone določbe in postopali docela protipravno, grozili z gospodarskim in carinsko-političnim uničenjem ter Gdansk končno vojaško cernirali in prometno zaprli. Vse te angleški vladi dobro znane kršitve gdanskega statuta pa je angleška vlada odobrila in potrdila s svojim blanco-pooblastilom. Nemška vlada je dolgo potrpežljivo gledala, ne da bi bila proti Poljakom le enkrat izjavila kakšne represalije ali pokazala kakšne napadalne namene. Tako stanje pa je bilo trajno nemogoče. Prav tako je angleški vladi dobro znano, da je nemška vlada obvestila poljsko vlado o tem svojem stališču. Angleška vlada bi bila lahko zastavila svoj veliki vpliv v Varšavi, da bi opozorila tamošnje vladodržce, naj spoštujejo zakone in bodo pravični. Toda angleška vlada tega ni storila, marveč je s svojimi obveznostmi le še opogumila Poljsko, da je nadaljevala svoje postopanje, ki ogroža mir. Angleška vlada pa ni bila še vedno

lahko rešila mir v Evropi, če bi bila sprejela predloge Mussolinija, toda ona jih je zavrnila, četudi je nemška vlada izjavila svojo pripravljenost, da se o njih pogaja. Angleška vlada nosi zaradi tega vso odgovornost za vso nesrečo in trpljenje, ki je sedaj prišlo in bo še prišlo nad mnoge narode.

4. Vse prizadevanje za mirno rešitev je bilo onemogočeno baš zaradi tega, ker je Anglija dajala poljski vladi potuho. Ker pa se je to že več mesecev trajajoče, državljanski vojni slično stanje na vzhodni meji Nemčije nadaljevalo, ne da bi bila angleška vlada kaj storila proti temu in se je že pričelo pretvarjati v odkrit napad na nemško ozemlje, se je nemška vlada odločila, da napravi konec temu stanju, ki je za veseleto neznosno in ki ogroža notranji in zunanji mir nemškega naroda, zlasti še ker so vlade demokracij, vsako drugo rešitev praktično sabotirale. Zato je v želji, da brani svoj lastni mir in varnost nemškega naroda, odgovorila na grozeči napad Poljske z enakimi ukrepi. Nemška vlada ni vojna zaradi kakršnihkoli angleških namenov ali obveznosti na vzhodu Nemčije trpeti stanje, podobno onemu, ki vlada v kolonijah, ki so pod angleškim protektorat-

tom. Nemški narod ni voljen, da bi se pustil komandirati od Poljakov.

5. Nemška vlada zaradi tega odklanja vsak poizkus, da bi se z ultimativnimi zahtevami dala prisiliti k temu, da prekliče izdane ukrepe. Grožnja z vojno predstavlja staro angleško politiko. Nemška vlada in nemški narod sta angleškemu narodu že neštokrat zagotovila, kako zelo želita sporazum in tesno prijateljstvo z njim. Če je angleška vlada te ponudbe dosedaj vedno odklanjala in sedaj odgovorila celo z vojno, ni krivda nemškega naroda in nemške vlade, marveč krivda angleške vlade, ki leta sem pridigajo uničenje nemškega naroda. Nemški narod in nemška vlada nimata namena, da bi kakor Anglija obvladala svet, toda sta trdno odločena braniti svojo svobodo, svojo neodvisnost in predvsem svoje življenje.

6. Od angleške vlade po njenem veleposlaniku Hendersonu sporočeno namero, da hoče Anglija nemški narod še bolj uničiti, kakor ga je že v preteklosti, vzamemo na znanje in bomo na vsak napad Anglije odgovorili z enakim orožjem in v enaki obliki.

Berlin, 3. septembra 1939.
Adolf Hitler

ZGODOVINSKE URE V LONDONU

Ministrski predsednik Chamberlain objavlja po radiu vojno z Nemčijo — Seji obeh zbornic — Vse stranke solidarne z vlado

London, 3. sept. c. Ob 11.15 je imel ministrski predsednik Chamberlain sledeči nagovor po radiu:

Govorim iz svojega kabineta v Downing Streetu. Danes zjutraj je kraljevski angleški veleposlanik izročil nemški vladi našo noto, ki pravi: »Če Nemčija do 11. ure takoj ne začne z umikom svojih čet iz Poljske, se nahajamo od tega trenutka v vojnem stanju z njo. Moram vam zdaj povedati, da se s strani Nemčije ni ničesar takega zgodilo. Zato smo odslej v vojnem stanju z Nemčijo.

Zame je to izredno težak udarec, kakor tudi za vso mojo dolgoletno borbo za mir. Toda ničesar drugega ni bilo več mogoče storiti. Vse do zadnjega bi bilo mogoče mirno in čestno uređiti odnose med Nemčijo in Poljsko. Hitler je vse odklonil.

Nato je Chamberlain kratko omenil diplomatske dogodke od četrtka zvečer dalje in potem nadaljeval:

»Ni nebcnega izgleda, da bi Hitler prenehel ako se mu ne zoperstavimo s silo. Ko smo se danes mi in Francija podali na pohod, da izpolnimo svoje obveznosti do Poljske, imamo popolnoma čisto vest. Vse smo storili za mir.

Vem, da bo ste vsi storili svoje dolžnost. V veliki zavedljivosti nam je, da je ves imperij na naši strani.«

Chamberlain je nato omenil, da bo izdala vlada podrobna obvestila, ki bodo omogočila nadaljevanje rednega dela, in je opozoril narod, naj vsakdo stori svoje dolžnost. Končal je:

»Naj vse bog vse blagoslovi in naj brani pravico!«

Prepričan sem, da bo pravica zmagala.«

Po govoru so ministri zapustili predsedstvo vlade in se podili v parlament, burno pozdravljeni od ogromne množice občinstva.

Seja parlamenta

Seja parlamenta se je začela ob 12. Takoj v začetku je podal izjavo ministrski predsednik Chamberlain. Rekel je:

»Ko sem snoči govoril v parlamentu, sem imel občutek, da so mnogi člani parlamenta dvomili, če bo zavzela vlada dovolj odločno stališče. Nisem hotel odgovarjati. Če ne bi bil imel informacij, ki so mi bile na razpolago, bi morda tudi jaz dvomil, ako bi bil na njihovem mestu. Toda nikdar ni bilo vzroka za dvom. Bili smo v ozki konzultaci-

ciji s francosko vlado in zavedali smo se, da ne smemo prav nič oklevati, ker se je akcija proti Poljski zelo poostriila. Zato smo poslali zjutraj našemu poslaniku v Berlinu noto, ki jo je ob 9. izročil nemški vladi.«

Chamberlain je prečital vsebino note in nadaljeval:

»To je bila naša končno veljavna beseda. Nobenega odgovora nismo prejeli nanjo. Zdaj smo v vojnem stanju z Nemčijo. Po dogovoru je francoski poslanik ta moment izročil slično demaršo nemški vladi s slično časovno omejitvijo. Napravili smo svoje načrte. Smo pripravljani. Hud dan je to za nas vse, za nikogar bolj kakor zame. Vse, za kar sem delal, za kar sem upal in se boril, vse se je danes porušilo. Samo eno je ostalo. Z vsi silo verujem, da tudi z vojno zasledujemo le oni cilj, za katerega smo že toliko žrtvovali.

Temu govoru so sledile burne ovacije. Poslanci so vzklikali: Živela Anglija! Živela Francija! Živela svoboda! Manifestacije so se razširile na ulice, kjer so se nahajale ogromne množice.

Za Chamberlainom je govoril vodja opozicije Greenwood.

V nadaljevanju debate v spodnji zbornici je govoril Winston Churchill. Dejal je: »Kljub izbruhu vojne vlada današnje nedeljsko jutro v naših srcih mir. Naša vest je čista. Hvaležni smo lahko sedanjim generacijam Angležev, ki je pripravljena držati dano besedo in je vredna onih, ki so položili temelje za veličino Velike Britanije.

Na seji zgornje zbornice, ki se je istočasno s sejo parlamenta začela opoldne, je sporečil zunanji minister lord Halifax, da so bili odpravniku nemškega veleposlanništva v Londonu izročeni potni listi zanj in osebje veleposlanništva.

Solidarnost opozicije

London, 4. sept. br. Po govoru ministrskega predsednika Chamberlaina je spregovoril na seji poslanske zbornice vodja delavske opozicije Greenwood, ki ga je zbornica burno pozdravila. Greenwood je med drugim izjavil, da se opaža velika razlika med sedanjim razpoloženjem in atmosfero, ki je vladala sinoči. Na snočni seji je bilo morda še nekoliko bojazni zaradi omahovanja in morebitnega umika v zadnjem trenutku. Danes pa je zavladala čista atmosfera. Minil je čas nevrzdrne negotovosti. Sovražim besedo vojna, je naglasil Greenwood, a le dotlej, dokler se ne izgovori v znak izvršitve prevzetih obveznosti in v znamenju časti in angleškega pojmovanja dolžnosti. Greenwood je nato, v toplih besedah izrazil svoje simpatije do

Poljske in zagotovil vladi, da lahko računa na vso podporo splošnega angleškega naroda, dokler bo vodila politiko v sedanji smeri in v dosedanjem duhu. Vsakdo med nami, si bo prizadeval, da z zvestim izvrševanjem svojih dolžnosti doprinese k skupni nacionalni stvari.

Za njim je spregovoril vodja liberalne opozicije Sinclair, ki je naglasil, da v tem resnem času vsa država in ves narod odobravata besede ministrskega predsednika ter želita da izrazita priznanje ministrskemu predsedniku Chamberlainu. Obenem je naglasil, da lahko v imenu vsega angleškega naroda zagotovi odgovorne vodite. Ije, da je angleški narod pripravljen in odločen doprinese vse žrtve za pravično stvar, za katero se bori Anglija s svojimi zavezniki. Tudi Sinclair je izrazil simpatije angleškega naroda do Poljske in naglasil, da bo Anglija do kraja izpolnila obveznosti, ki jih je prevzela do Poljske, ker se zaveda, da s tem ne brani samo neodvisnost Poljske, marveč čast in svobodo vsega civiliziranega sveta.

Poslanec Mac Cavery, pristaš neodvisne (levičarske) delavske stranke je v svojem govoru poudarjal, da bo narod sicer trpel, vendar pa ne bi hotel menjati svoje časti niti za vsa velika bogastva, ki obstojajo v angleški državi. Kljub vsemu mora v današnjih težavnih dneh izraziti vladi svoje najpripravnije simpatije.

Bivši ministrski predsednik Lloyd George je med drugim izjavil, da se je vlada, sicer odločila za usodne sklepe, da se pa sklepov ni treba bati, ker se vsa država zaveda važnosti načel, za katere se boji. Jaz sem samo eden izmed starih angleških državljanih, ki bodo podpirali vlado v dobi, kakršna je ta. Lloyd George je nato opozoril na svoje osebne spomine iz časa svetovne vojne v letih 1914—1918 ter je poudaril, da je mogel opaziti, da je bila sloga angleškega naroda največja prav v časih najtežjih nezd in neuspehov. Te besede nekdanjega ministrskega predsednika so izzvale posebno odobravanje vse zbornice.

Ministrski predsednik Chamberlain je nato zaprosil zbornico, naj zaključijo debato zaradi ogromnega dela, ki ga ima vlada še izvršiti. Res je bila debata zaključena in je spodnja zbornica prešla v razpravo o najnovejših zakonikih predlogih, ki jih je predložila vlada. Vodilni ministri temu delu seje niso več prisostvovali.

Vojna vlada v Angliji

London, 3. sept. br. Angleška vlada je bila danes izpolnjenjena in ima značaj vojnega kabineta. Ministrski predsednik je ostal Chamberlain. Čuvar državnega pečata je sir John Simon, mornariški minister Winston Churchill, vojni minister Hoare Belisha in minister za letalstvo Kingsley Wood.

Kralj Jurij narodom angleškega imperija

Zakaj gre svetovni imperij v vojno — Poziv k strnjivosti, odločnosti in vztrajnosti

London, 3. sept. c. Nocoj ob 18. je angleški kralj Jurij VI. po radiu sporočil vsem narodom angleškega imperija svoj poziv, v katerem med drugim pravi:

»Ob tej resni uri, ki je morda najbolj usodna za našo domovino, sporočam to svojo poslanico slehernim moji družini v Veliki Britaniji in preko morja. Govorim z istim globokim občutkom vsakomur izmed vas, kakor da sem prestopil prag sleherne vaše hiše in da govorim osebno s slehernim izmed vas.

Drugič v življenju je večina izmed nas spet v vojni. Vedno znova smo poskusili doseči mirno rešitev vseh sporov med mojo vlado in onimi, ki so sedaj naši sovražniki. Toda bilo je zaman. Vsiljen nam je konflikt in skupno z našimi zavezniki smo pozvani, da se bраниamo proti načelu, ki bi uničilo vso civilizacijo na svetu, če bi zmagalo. To je načelo, ki dopušča, da se kakšna država samovoljno osvobodi mednarodnih pogojev in obveznosti. To je načelo, ki sankcionira uporabo sile in grožnje proti suverenosti in neodvisnosti drugih držav. To je načelo, ki se, če mu strgamo krinko, izkaže kot primitivna misel, da je sila pravica. Če bi ta princip prevla-

dal na svetu, bi bila svoboda naše države, svoboda vse družine britanskih narodov ogrožena, a še več, mnogo več kakor to. Vsi narodi sveta bi bili pritisnjeni k tlom z večnimi vezmi suženjskega strahu. Vseh nad v trajni mir vseh zagotovljenih pravic in svobod, vse svobode med narodi bi bilo konec. To je ono dokončno, pred čemer stojimo. Zaradi stvari, ki jih cenimo najvišje, zaradi reda in miru na svetu nam ni mogoče misliti, da bi odklonili borbo, da ne bi sprejeli takega izziva.

Zaradi tega visokega smotrnosti pozivam svoj narod doma in vse svoje narode preko morja, naj bodo močni in naj sprejmejo našo stvar za svojo. Pozivam jih spričo trdih preizkušenj, naj bodo mirni, naj bodo zaupanja polni in enotni v tem času nesreče. Težka bo naloga. Morda se nam bližajo temni dnevi. Tudi mi ne smemo več odlašati, nego moramo zgrabiti za delo, ker se zavedamo, da imamo prav. Položiti moramo našo stvar v božje roke. Če bomo vsi odločno in zvesto nastopili, pripravljeni na vse napore in vse žrtve, ki se bodo od nas zahtevale, bomo s pomočjo Boga tudi zmagali. Naj nas Bog vse blagoslovi in ohrani!»

Seja lordske zbornice

Izjave zunanjega ministra Halifaxa

London, 3. sept. p. Zunanji minister Halifax je podal v zgornji zbornici po vsebini sileno izjavo, kakor jo je podal ministrski predsednik Chamberlain v spodnji zbornici. Lord Halifax je med drugim izjavil, da je bil nemškemu odpravniku poslov v Londonu izročena potni list. Poudaril je tudi, da vzdržuje angleška vlada stalne stike s poljsko republiko po njenem veleposlaniku v Londonu grofu Raszinskim in po svojem veleposlaniku v Varšavi.

Za tem je izjavil, da občuduje vse angleški imperij zadržanje poljske vlade in poljskega naroda. Angleška vlada je v finančnem pogledu ukrenila vse potrebno, da bo očuvala sedanji položaj angleškega imperija. Omenil je tudi, da banke jutri, v ponedeljek, ne bodo poslovale, vendar pa bodo že v torek nadaljevale redno svoje posle.

Za zunanjim ministrom je govoril lord Shell, ki je med drugim izjavil, da v sedanjih okoliščinah ni bilo drugega izhoda kakor odgovoriti na silo s silo. Poudarjal je, da čakajo angleški narod sicer težki in nevarni dnevi, treba pa je ohraniti ravnodušnost, ker gre za načela pravice, za katera so Angliji pripravljene žrtvovati tudi svoje življenje.

Zadnji govornik je bil zastopnik opozicijskih liberalcev Creew, ki je izrekel priznanje velikim naporom ministrskega predsednika Chamberlaina za ohranitev mira, čeprav se mu njegova zamisel ni posrečila. Prav tako je izrazil priznanje zunanjemu ministru Halifaxu. Naposled je izrazil simpatije angleškega naroda vladama Francije in Poljske.

Po njegovem govoru je bila debata zaključena ter je zgornja zbornica prešla v razpravo o predloženih nujnih zakonskih načrtih.

Angleška poslanica nemškemu narodu

London, 3. sept. br. Angleški ministrski predsednik Chamberlain je danes ob 13.15 po radiu naslovil poslance na nemški narod. V njej navaja razloge, zakaj je morala Anglija napram Nemčiji poseči po vojni kot skrajnem sredstvu mednarodne politike. Poudarja, da se angleški narod ne obrača proti nemškemu narodu, kateremu noče

Prizanašanje civilnemu prebivalstvu

Skupna izjava angleške in francoske vlade

Pariz, 2. sept. br. Opolnoči je bilo objavljeno skupno uradno poročilo francoske in angleške vlade, v katerem izjavljata slovesno, da bosta ob izbruhu sovražnosti prizanašali civilnemu prebivalstvu. V tem pogledu pristajata na poziv predsednika Zedinjenih držav Roosevelta. Obe vladi sta izdali svojim armadam navodila, naj obstrlejujejo samo vojaške cilje tako na kopnem kakor na vodi in v zraku.

Obe vladi tudi izjavljata, da se bosta ravnali po ženevskem protokolu iz leta 1925, po katerem je prepovedana vojna s strupenimi plini in bakterijami. Nemški vladi stavlja vprašanje, ali je pripravljena dati slična zagotovila. Za primer, če bi se Nemčija ne pridružila temu stališču in se ne bi tudi ona držala teh načel, si pridržujeta obe vladi pravico za primerne protiukrepe.

Navodila francoskim in angleškim letalom

London, 4. sept. br. Vrhovno vojaško poveljstvo angleške in francoske vojske je izdalo povelje, da ne smejo letala bombardirati nezaščitenih krajev in civilnega prebivalstva. Če bi nasprotno ravnal drugače, pa bodo tudi angleška in francoska letala postopala ne glede na to povelje. Glede vojnih operacij je izdan ukaz, da se morajo podmornice ravnati po zadevnih

ničesar hudega, temveč samo proti metodam, ki jih skuša sedanja nemška vlada uveljavljati v odnosih med narodi.

Poslanica je bila po vseh angleških radijskih postajah prečitana v angleščini in nemščini.

Proglas angleškega cerkvenega poglavarja

London, 3. sept. br. Poglavar anglikanske cerkve škof canteburyjski je izdal na vernike proglas, v katerem poudarja, da gre v pričujočem sporu med Nemčijo in zapadnimi državami za vprašanje dalekosežnega moralnega pomena. Gre za to, ali naj na svetu velja pravica ali sila. In v tem sporu Anglija ne more ostati nevtralna. Anglija gre v ta boj z mirno vestjo.

Usodni nočni seji v Parizu in Londonu

London, 3. sept. Snoči je imela najprej sejo francoska vlada. Po seji je konferiral ministrski predsednik Daladier s šefom vojske Gamelinom in s poljskim poslanikom. Nato je bil angleški vladi sporočen odgovor francoske vlade glede določitve ultimativnega roka Nemčiji.

Ob 23.30 se je sestala k seji angleška vlada. Seja je trajala tri četrt ure. Po seji je bilo sporočeno, da bo komunikacija o seji objavljen danes dopoldne. Ob 10. uri so v posebni oddaji objavile angleške radijske postaje, da bo komunikacija objavljena ob 11. uri in da bo ob 11.15 govoril po radiu ministrski predsednik Chamberlain.

Chamberlain je v svojem kratkem govoru objavil, da je ultimativni rok potekel in da se Anglija nahaja odslej v vojnem stanju z Nemčijo.

Francoska vlada ostane v Parizu

Pariz, 3. sept. br. Ministrski predsednik Daladier je objavil, da bodo francoska vlada, poslanska zbornica in senat ostali v Parizu tudi med vojno.

Zadoščenje v Italiji

Rim, 3. sept. br. V Rimu so z zadovoljstvom sprejeli na znanje, da so se vse v vojni angažirane sile odločile za uporabo humane vojne pri letalskih napadih. To je razbremenilo skrb in brige civilnega prebivalstva, kar pa seveda ne pomeni, da bi zaradi tega nadaljnja evakuacija ne bila potrebna.

Boji nad Varšavo

Varšava, 3. sept. AA. (Havas). Danes zjutraj o priliki prvega letalskega napada na Varšavo, je poljski pilot podpolkovnik Polusinski hrabro napadel 12 lahkih nemških bombnikov. Ob 8. je Palusinski ne nadno naletel na nemške bombnike. Letel nad njimi je sestrelil en nemški bombnik, ostali pa so takoj začeli streljati nanj s strojnimi. Njegovo letalo je bilo zadeto. Čeprav je bil Palusinski ranjen, se mu je vendar posrečilo z višine 3.000 m spustiti se nazaj na svoje letališče.

Lublin, 3. septembra. AA. Pat.: Nezavarovano mesto Lublin so nemška letala danes spet večkrat bombardirala. Vrgla so precej bomb na razne mestne okraje. Ubitih je bilo 41 ljudi, 62 pa ranjenih. Med njimi je tudi pet otrok.

HITLER NEMŠKEMU NARODU

V proglasu obtožuje Anglijo, da hoče nemški narod uničiti, napoveduje v par tednih zmago nad Poljaki in sporoča, da odhaja na fronto

Berlin, 3. sept. br. Kancelar Hitler je danes popoldne objavil na nemški narod naslednji proglas:

»Ze sto let zasleduje Anglija politiko da evropske narode medsebojno hujska in onemogoča, da bi se katerikoli narod prekomerno opomogel. Z izgovorom, da je treba ohraniti ravnotežje, Anglija vsako nevarno ji državo z raznimi namišljenimi izgovori napade in uniči. Mi sami smo baš v zadnjem času doživeli snavnje okoljevalne fronte proti Nemčiji.

Čim je nemška država pod narodno-socialističnim vodstvom zlomila okove versajškega diktata in premagala krizo ter je izgledalo, da si bo opomogla, je že nastopila Anglija. Anglija noče, da bi nemški narod živel. Pred svetovno vojno so lagali, da vodijo vojno samo proti hohenzollerski dinastiji in proti nemškimi militaristom ter da nimajo namena odvzeti nemških kolonij in ne uničiti nemške trgovske mornarice. Toda potem so nemškemu narodu vsilili versajski diktat. V zavestnem izvrševanju tega diktata so hoteli uničiti skoro 20 milijonov Nemcev. Mi smo storili vse, da mobiliziramo odpor proti temu ter da z mirnim delom zopet zagotovimo nemškemu narodu delo in kruh.

V istem obsegu kakor je nemški narod premagoval versajski diktat in je zopet začel živeti, se je pričela nova angleška okoljevalna politika. Angliji in angleškemu narodu smo nešteto krat ponudili sporazum in prijateljstvo našega naroda. Na ideji tega sporazuma je bila zgrajena vsa moja politika. Toda vedno so moje ponudbe zavračali z raznimi hinavskimi izjavami, čeravno sem ponovno jasno povedal, da je nam in njim potreben življenjski prostor. Mi nismo nikdar ogrožali angleških interesov.

Anglija pa je tudi Poljski dala pobudo za protinemško politiko. Poljska je izkoristila angleške garancije, čeravno za to ni imela nikakega povoda. Toda angleška vlada se je v enem zmotila. Nemčija leta 1939 ni več Nemčija iz leta 1914. Kancelar nemške države ni več Bethmann-Hollweg. Že v svojem govoru v Saarbrücknu in v Vilhelmsshafnu sem povedal, da se bomo postavili v bran proti angleški okoljevalni politiki. Nisem pustil nikogar v dvomu o tem, da se mora zatiranju nemške manjšine na Poljskem in uničevanju Gdanskega napraviti konec. Sledila je angleška izjava o jamstvih Poljski. Zato so Poljaki mislili da lahko naše svari preslišijo.

Ze dva dni se bore oddelki naše armade na vzhodu za varnost nemškega ozemlja. Odpor Poljske bo v par tednih zlomljen. Anglija pa naj ve, da je danes v Nemčiji 90 milijonov ljudi, ki so trdno odločeni, da si ne pustje od Anglije ničesar vzeti. Mi nismo kakor Angliji pridobili z vojno 14 milijonov kv. km. zemlje toda, teh 90 milijonov ljudi je trdno odločeno, da hočejo na ozemlju, ki je njihovo, živeti in si tega življenja ne dajo odvzeti od Anglije.

Vemo, da ni angleški narod kot celota odgovoren za to, marveč le ona demokratična gosposka klika, ki hoče v vsakem narodu in v vsaki državi videti le pokornega sužnja. Borbo proti temu novemu poskusu uničenja Nemčije sprejemamo in storimo to z narodno-socialistično odločnostjo. Angleški nasilni politiki bodo spoznali, da so brez povoda pognali narodno-socialistično Nemčijo v vojno.

Ze mesec sem se zavedal, da je ta cilj angleških hujskačev že davno sklenjena stvar. Namen, da pri prvi ugodni priliki napadejo Nemčijo, je že davno obstojal. Toda naš sklep, da ta napad odločno zavrnemo, je še krepkejši. Nemčija se ne da nikdar več postaviti pod tuji diktat. Življenje pod drugim, še hujskim versajskim diktatom nima smisla. Kakor v preteklosti, bomo tudi sedaj doprinesli vse in tudi največje žrtve. Ta naša odločnost je nezlomljiva.

Potrebni so zelo dalekosežni in globoko v življenje posegajoči ukrepi. Ti ukrepi so že izdani. Zavedamo se, da v dobi, ko umirajo vojaki na fronti, ne sme nihče zaslužiti na račun vojne. Če se vojaki na fronti bore, se ne sme doma nihče odtegovati svojim dolžnostim. Kdor se temu zoperstavlja, ne sme računati s tem, da se bo narodna skupnost ozirala nanj.

V ostalem pa vem, kadarkoli je bil nemški narod v zgodovini složen, ni bil še nikdar premagan. Samo nesloga leta 1918, je dovela do zloma. Kdor se sedaj proti tej slogi pregreši, nima pričakovati ničesar drugega kakor vsak sovražnik naroda. Če bo nemški narod v tem duhu izvršil svojo nalogo, bo na naši strani tudi oni Bog, ki je dal svojo milost že vedno onemu, ki se je odločil pomagati sam sebi. Za obrambo in varnost države potrebni zakoni bodo izdani. Določil sem tudi že može, ki bodo skrbeli za njihovo izvrševanje. Jaz sam grem danes na fronto.

Berlin, 3. septembra 1939.
Adolf Hitler

Poziv nacionalno socialistični stranki

Berlin, 3. sept. br. Poseben proglas je izdal kancelar Hitler tudi na narodno-socialistično stranko. V njem pravi med drugim:

»Naš židovsko-demokratični svetovni sovražnik je nahujal angleški narod za

vojno proti Nemčiji. Vzroki so prav tako prazni kakor so bili leta 1914. V tem se ni ničesar spremenilo. Toda spremenili sta se volja in moč Nemčije, da to borbo, ki ji je vsiljena, vodi tako odločnostjo, kakršna je potrebna, da se temu početju napravi enkrat za vselej konec.

Nemški narod bo doprinesel vsako žrtve v spoznanju, da se mora braniti proti napadu. Kdor se upira skupnim zahtevam in se odteguje skupnemu delu, bo tokrat nesumljivo uničen. Vojaki, ki se bore na fronti, naj vedo, da je njihovo življenje več vredno in naj vedo, da bo tokrat prvič v zgodovini, ko ne bo mogel nihče bogateti, medtem ko drugi krvave. Kdor misli, da bo v teh usodnih mesecih ali letih lahko obogatel, naj ve, da ga bo doletela smrt.

V par tednih se mora narodno-socialistična skupnost pretvoriti v strnjeno celoto, ki je povezana na življenje in smrt. Potem bodo tudi v Angliji kmalu spoznali, kaj pravi napasti brez povoda največjo ljudsko državo v Evropi. Pot, na katero stopamo danes, ni nič lažja, kakor je bila pot od Versailles do danes. Nimamo nič izgubiti, a vse lahko dobimo.»

Odhod veleposlanikov iz Berlina

Berlin, 3. sept. br. Angleški veleposlanik Henderson in francoski veleposlanik Coulondre sta danes popoldne zapustila za svoje potne liste, ki so jima bili tudi takoj izročeni. Popoldne sta oba diplomata zapustila nemško prestolnico in z avtomobilom odpotovala proti zapadni mej.

Berlin, 2. septembra. AA. (Stefani). Poljski veleposlanik v Berlinu Lipski je odpotoval v Varšavo, istočasno je nemški veleposlanik v Varšavi zapustil poljsko prestolnico.

Začetek vojne na morju

Iskanje nemških trgovskih ladij — Lov na veleparnik „Bremen“ — Nemška mornarica v Baltiku

London, 3. sept. br. Takoj po objavi vojne napovedi Nemčiji je angleška admiralteta izdala brzim edincem vojne mornarice, ki so bile že zadnjih 14 dni na svojih postojankah, od kar je bilo odrejeno mobilno stanje angleške vojne mornarice, da takoj prične z zasledovanjem nemških trgovskih ladij, v kolikor se ndahajo še na odprtem morju, ter se niso zatekle v nevtralna pristanišča.

Poseben odred angleških vojnih brzih edinic je bil napoten da presteže povratek nemškega veleparnika „Bremen“, ki je pred tremi dnevi vrat na nos odplul iz newyorškega pristanišča, kjer so ga Američani zadržali 24 ur zaradi preiskave, ali nima morda na krovu orožja, s pomočjo katerega bi se parnik lahko v slučaju vojne pretvoril v vojno križarko.

Po angleških informacijah se nahaja večina nemške vojne mornarice v Baltičkem morju.

London po vojni napovedi

London, 3. sept. br. Pričetek vojnega stanja med Veliko Britanijo in Nemčijo je sprejelo londonsko prebivalstvo povsem mirno. Pred parlamentom so bile patriotične manifestacije. Zaradi obširnih varnostnih ukrepov iz prejšnjih dni je bilo prebivalstvo že pripravljeno na izbruh vojne, tako da Chamberlainov govor ob 11.15 ni bil za London več nikaka senzacija. Promet v mestu je normalen ter po glavnih ulicah močno poživljen po številnih vojskih transportih. Prebivalstvo se vestno ravna po navodilih oblastev ter zlasti pripravlja vse, kar je potrebno za primer zračnih napadov, ki jih pričakujejo.

Prvi zračni alarm

London, 3. sept. c. Ob 11.30 je bil v Londonu izdan prvi signal, da se dviga letalski napad. Povzročilo ga je neko letalo, ki se je v veliki višini bližalo angleški obali. Kmalu pa se je izkazalo, da je letalo prijateljsko in je bil takoj dan signal za konec napada.

Obrambni ukrepi

London, 3. sept. c. Takoj po Chamberlainovem govoru so bila objavljena nujna navodila prebivalstvu za primer zračnih napadov. S takojšnjo veljavnostjo so bili zaprti vsi javni lokali, prepovedano vsako zbiranje večjega števila oseb na ulicah ali v hišah. Priporočeno je bilo občinstvu, da se po možnosti ne podaja na ulice in da nosi pri sebi plinske maske s točnim imenom in naslovom.

Lojalnost poljskih Ukrajincev

Varšava, 3. sept. br. Včeraj ob 17. je bila v Varšavi pod vodstvom predsednika republike Moscickega izredna skupna seja sejma in senata. Prav takrat so priletela nad mesto zopet nemška letala in ga bombardirala. Poslanska zbornica in senat sta bila nabit polna, manjkal ni noben član obeh domov razen onih, ki so na fronti. Med grobno tišino je povzel besedo min. predsednik Skladkowski, ki je v kratkem govoru podčrtal prizadevanja in borbo poljske vlade, da ohrani mir in da se na miren način uredi in rešijo vsa sporna vprašanja. Nato je nadaljeval:

»Zal da je Poljska naletela na gluha ušesa, in zgodilo se je celo, da je morala v obrambo svojih pravic in svoje neodvisnosti seči po orožju, da se brani proti napadalcem, ki so že stopili na sveta poljska

Berlin, 3. sept. br. Danes popoldne je kancelar Hitler sprejel v nastopni avdientci novega ruskega veleposlanika Skarco. Veleposlanika je spremljal ruski vojni ataše, ki je skupno z njim prispel iz Moskve.

Stališče Italije še ni objavljeno

Rim, 3. sept. br. Po napovedi vojne Anglije Nemčiji objavljajo italijanske radijske postaje poročila o trenutnem položaju, vendar pa do večera še ni nobenih komentarjev o oficelnem stališču italijanske vlade glede na poslednje dogodke.

Omejitev mejnega prometa v Italiji

Rim, 3. sept. br. Od jutri 4. septembra dalje je železniška uprava uknila večje število vlakov, ki imajo iz severne Italije preko obmejnih postaj Chlasso, Domodossola in Modana zveze s Švico, odnosno Francijo. Potniki, ki bodo odslej prihajali v obmejne postaje za prestop v Švico ali Francijo, bodo morali brez izjeme prestopiti, ker so bili ukinjeni vsi kurzni osebni vozovi.

Pariz, 3. sept. c. Francoski ultimati nemški vladi poteče od 17.

Italijanski poslanik pri egiptovskem predsedniku

Kairo, 3. sept. c. Italijanski poslanik je bil davi sprejet pri egiptovskem ministrskem predsedniku. Kakor izjavljajo v merodajnih političnih krogih, sta imela zelo važen in prisrčen razgovor.

tla, uničujoč življenje in meje poljskega naroda. Toda poljski narod ne bo klonil. Ves se strnil okrog svojega vrhovnega vodje in boril se bo s trdo vojaško odločnostjo in viteško. Maršal Pilsudski nas je učil, kako se svoboda pribori in ohrani! Ravnali se bomo po njegovih naukih in njegovem zgledu!»

Za min. predsednikom je v imenu Ukrajincev spregovoril predsednik kluba poslancev ukrajinske manjšine. Skripnik, ki je izjavil, da se je ukrajinski narod takoj na prvi poziv, kakor en mož odzval k obrambi poljske zemlje, ki je tudi njegova. Ze danes Ukrajinci prelivajo na fronti kri za sebe in svoje brate. Slično izjavo je podal tudi v imenu druge ukrajinske politične skupine Mudrijo, ki je naglasil, da bodo Ukrajinci do zadnjega izpolnili svojo dolžnost in v obrambi domovine žrtvovali vse.

Varšava, 3. sept. c. Poslanska zbornica in senat sta odobrila izpremembo volilnega zakona, s katero se razveljavlja nezdružljivost poslanskega mandata z aktivno službo v vojski. S to izpremembo bo omogočeno poslanecem in senatorjem vstopiti v vrste poljske vojske, ne da bi izgubili svoje mandate.

Poslanska zbornica in senat sta sklenila, da se osnuje ožji parlamentarni odbor, ki bo imel pravice plenuma.

Czenstochowa v nemških rokah

Varšava, 3. sept. br. Poljsko vojaško poročilo pravi, da Nemci prodirajo proti Czenstochowi znameniti poljski božji poti, kjer je slavna slika Matere božje. Včeraj so Nemci Czenstochow strahovito bombardirali in od bomb je bil prizadet tudi samostan, tako, da je bila dragocena relikvija ogrožena. Poročilo naglašja, da so se v vseh stoletjih vodile v tej okolici krvave borbe, a nikdar ni bila dragocena slika Matere božje, ki je vsakemu Poljaku najsvetejši simbol v taki nevarnosti.

Berlin, 3. sept. br. Nemške čete so zasedle znano božjo pot Czenstochowo, 30 km od nemške meje.

Czenstochowa gori

Varšava, 3. sept. AA. Poljsko mesto Czenstochowa še vedno gori. Včeraj ob osmih so nemška letala vrgla 11 bomb na Lublin. Porušene so bile tri hiše in ubitih 26 ljudi. Ob 18.50 je 9 nemških letal bombardirala ponovno Lublin in sta bili pri tej priliki razrušeni dve hiši, ubiti pa 4 ljudje. Več jih je tudi ranjenih.

Življenje v Parizu

Rim, 3. sept. br. Agencija Stefani poroča iz Pariza: Zaradi vpoklica vojaških obveznikov se je zmanjšala slika Pariza močno spremenila. Od danes dalje bodo vsa gledališča zaprta in tudi kinematografi večinoma ne bodo igrali, ker je večji del osebja odšel v vojske. Promet po ulicah je na splošno zelo slab, v središču mesta se vidijo večinoma samo pešci. Podzemna železnica bo začasno še ostala v obratu, toda tudi v omejenem obsegu. Vsi javni lokali bodo od drevi zaprti ob 23. uri. V ostalem pa se življenje razvija normalno.

Nevtralnost Švice

Kodaň, 3. sept. br. Predsednik danske vlade je danes dopoldne sprejel nemškega poslanika poslanika von Hassela, ki mu je pri tej priliki izrazil voljo nemške vlade, da hoče obdržati normalne gospodarske in politične odnose z Dansko. Danski ministrski predsednik je zagotovil poslaniku, da bo tudi Danska nasproti Nemčiji ostala nevtralna.

Ivandanski atentat

Kako je pred 40 leti opozicija proti Obrenovićevemu režimu v Srbiji pre-stala zadnje veliko in nevarno preizkušnjo

Pred 40 leti so se v prestolnici nekdanje kraljevine Srbije in tudi po drugih srbskih mestih odigravali burni dogodki, ki predstavljajo zadnje, zelo tvegano borbo nekdanje srbske radikalne stranke z Obrenovićevim režimom za ljudske pravice. V srbski politični zgodovini ima ta doba zelo važno poglavje, ki je obeleženo po prvem dejanju ali začetku razburljivih dogodkov z naslovom »Ivandanski atentat«.

Atentat na kralja Milana Obrenovića

Na dan sv. Ivana 7. julija 1899 leta, ko so bile kalemegdanske steze in beograjske ulice polne šetalcev, se je po mestu razširil glas, da je bil na kralja Milana izvršen atentat. Nanj je streljal neki neznan moški, za njim pa stojijo drugi. In takoj je bila ta vest dopolnjena s pristavkom: V zaroto so zapleteni radikali!

uredništvo že prejšnji večer zasedli orožniki. Javnost je atentat obsojala, zahtevala je pa z vso odločnostjo pravično preiskavo, zakaj od ure do ure so se po mestu z večjim poudarkom širile vesti, da v zaporih mučijo voditelje in pristaše radikalne stranke. Bilo je tudi znano, da so bile tudi v drugih krajih izvršene aretacije v velikem obsegu. Vladni listi so naglašali, da so temeljite preiskave v teku in da je že dokazana velika zarota. Na podrobnosti temeljite preiskave pa je javnost čakala zaman in šele tretji dan so nekateri listi objavili, da je atentator Djuro Knežević, ki je prišel v Beograd iz Šabca.

Preiskava in naglo sodišče

Prikrivanje vseh podrobnosti preiskave je javnost razburilo in ogorčilo. V javnih

li. Vlogo glavne priče proti radikalom, je prevzel neki Krezović, ki je podpisal kup zapisnikov, a že pred razpravo izginil, kakor da bi se bil pogreznil v zemljo. Efekt izrednega naglega sodišča ni odgovarjal napovedovanju. Sicer je bila večina obtoženih radikalov obsojena na dolgotrajno robijo, med redkimi oproščenimi je bil Aca Stanojević, napovedanih smrtnih obsodb pa ni bilo. Nikola Pašić je bil obsojen na 5 let, a takoj po sodbi pomiloščen in izpuščen. Obsojence so preoblekli v najgrše jetniške cape ter vrgli v najhujše temnice. Večina je iz njih rešil preobrat meseca maja 1. 1903 ko je zadnji Obrenović izgubil oblast in življenje.

Avstrija in Rusija

sta vsaka na svoj način zmanjšali učinek atentatorske afe. Kralj Milan je Srbijo vprezal v avstrijski zunanje-politični voz, radikali pa so bili rusofili. Avstriji bi bilo

ni Rusije nikdar izzival. Teroristično dejanje zagonetnega Kneževića tako tudi zaradi zunanjih vplivov ni moglo zadušiti radikalne stranke, predstavnice nezadovoljnih in ogorčenih ljudskih množic v državi, kjer so se protiljudski režimi na vse kriplje upirali uveljavljenju pravic in svobodnim ustave od 1. 1888. Nakane, oprte na ivandanski atentat, niso uspeli in kralj Milan se je

drugič umaknil v inozemstvo. Od atentata je ostalo še do danes precej nerešenih zagonek, gotovo pa je, da radikali niso bili z njim v zvezi in da kralju Milanu, ki si je sam izpodkopal tla pod nogami, niso stregli po življenju. Borba starih srbskih politikov za ljudske pravice je bila poštena. Prihodnjič še nekaj o njej. —tg.

Podobice z Bohinjskega jezera

1. Konec počitnice — konec taborjenja.

Vse življenje ob Bohinjskem jezeru že kaže, da gre poletje s hitrimi koraki h kraju. Še so lepi dnevi in čez dan ima solnce še precej moči: to pa so le poslednji utripi največje moči vsega življenjskega izvora, ob katerem so tudi ob Bohinjskem jezeru nešteti krepihi duha in telesa.

Na srečo še nimamo izdelanega točnega regulacijskega načrta jezerske obale in okolice, sicer bi že zdavnaj zamrla mogoča romantika tega prelepega dela slovenske zemlje. Tudi se tako dober načrt ne bo mogel obraniti naravne veličine in kratesote jezerske okolice. Blod je za vedno izkažen, ne daj Bog, da bi mu moral slediti še Bohinj. Pa najbrže bo Bog dal! Povečani hotel Zlatorog je dolgočasna kasarna, ki kaj malo prispeva h kraljestvu Zlatoroga. Lepše si ljudje pomagajo s seniki, ki jih brez posebnih sprememb toliko popravijo, da kar zadostujejo za udobno počitnice. In pokrajini ne delajo sile, kar je pošteno!

Seniki so v letnem času bohinjskemu kmetu zlata jama. Julija in avgusta so že vsi oddani v najem ali vsaj rezervirani. V nekatere senike in planšarske bajte se naselijo številne družbe, ki v vsej prostosti uživajo blagor počitniškega brezdeleja. Nekateri teh senikov in bajt so opremljeni z napisii in okraski, ki označujejo razpoložena prebivalcev. »Vila smeh« je napisana na bajti z velikimi črkami, poleg pa nečloveško veliko srce, prebodeno z »narokom«. Pozno v noč si lahko slišal iz bajte veselo deklisko smejanje — vila je le za dekleta. Soseda je vila videla tudi boljše čase: v seniku je bilo prostora za avto, radio, na senu pa je bilo ležišče za družbo meščanov, ki so tokrat dali prednost preproščini pred hotelsko udobnostjo. Nu ja, hotelska udobnost — to je precej relativen pojem. Hotei ob jezeru so bili vse poletje polni. Vendar mi je enkrat uspelo, da sem dobil zase in za tuja — svojega gosta, ki sem mu nameraval razkazati najljepši kotiček naše zemlje — sobo v depandansi velikega hotela ob jezeru. Soba je bila kar le mogoče skromna, prosila pa sva, naj bi na posteljah izmenjali rjuhe, ki so bile povaljane in zamazane za 14 dni nazaj. Sobarica je sporočila odločno hotelskega najemnika, da perila ne sme izmenjati, midva pa sva rajši ubrala pot proti Bistrici, kakor pa da bi prenašala nesnago v »hotelu«, kakor se naziva to prenočišče.

Zaprav bi morali skavte kar zavidiati, kar se tiče udobnosti in snage. Ni se jim treba pripraviti zaradi nesnago po hotelih, jeto kar si skuhamo in tudi sicer žive brez formalnih predsodkov, ki polnijo tudi naše letoviške hotele. Vsa jezerska obal je bila polna teh oboževalcev narode, ki so imeli svoje šotorske naselbine poskrbite v gozdičkih ob vodi in so jih od časa do časa izdajali prameni dima, ki se je kadil iz taborskih ognjišč. Sedaj, ko gredo šolske počitnice h kraju, je tudi njihovega taborjenja konec. Srečujemo jih naprtane ko tovorne živali s trebušastimi nahrbtniki, ki jim segajo preko glave, pa se morajo opirati na dolge palice. Tahinirarji pa na vozovih, ki vozijo ostalo prtljago na kolo-dvor.

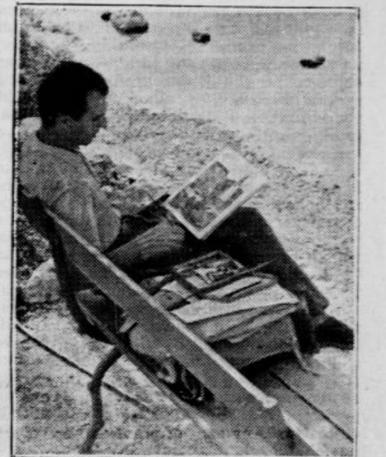
2. Plavža ob našem najlepšem jezeru.

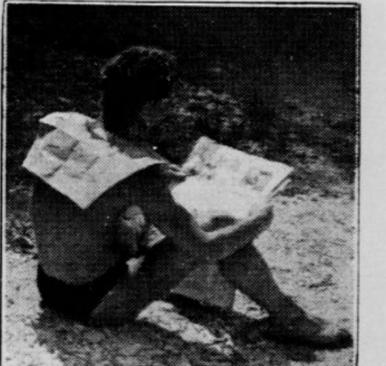
3. Doma številnih avil.

4. Vhod v »vilo smeh«.

5. Slikar pred »najlepšim motivom«.

6. Časopis proti solnčni pripeki.

Stari Konak v Beogradu

Takrat je imela Srbija prav za prav dva vladarja. Na videz je bil pravi vladar mladi Aleksander Obrenović, njegov oče Milan ki se je malo prej vrnil iz inozemstva, pa je bil glavni komandant aktivne vojske. Ker je imel vojsko v svojih rokah, je kralj Milan seveda odločeval v vseh vladarskih poslih. Kot star nasprotnik radikalov, ki so se odločno borili za državljanske pravice, je kralj Milan, čeprav po imenu samo vojaški poveljnik, predstavljal in vodil ves režim.

Vsak dan se je kralj Milan mudil v generalnem štabu in se je običajno s fижakarjem okrog poldneva vračal v dvor. Proti svoji navadi pa se ob dan sv. Ivana iz štaba vozil v dvor šele ob 6. popoldne. Ko je njegov fижakar zavil v Knez Mihajlovo ulico, mu je prišel nasproti neki moški, ki je v levi roki vihtel veliko belo pismo. Bila je takrat navada, da so razni prosilci na tak način na cesti ustavljali vladarja. Fижakar je zmanjšal brzino, takrat pa je moški potegnil revolver ter dvakrat ustrelil proti kralju in njegovemu adjutantu. Po prvem strelu je kralj Milan skočil iz fижakerja, krogla pa je oplazila njegovega adjutanta. Atentator je tekel proti Savi, skočil v vodo, a so ga orožniki in pasanti zajeli ter odvedli v zapor.

Nikola Pašić

Tam, kjer je bil poizkušen atentat, se je v nekaj trenutkih zbralo mnogo ljudi in je kralj Milan imel na množico kratek nagovor, v katerem je naglasil, da so zaroto proti njemu napravili radikali. Kakor že rečeno, se je vest o atentatu s kraljevo domnevo vred ko blisk razširjala po mestu. Beograjska čaršija je bila namah kakor izumrla. Trgovci so zaprli svoje lokale, množice pa so se zbirale pred konakom in pred redakcijami listov, ki pa takrat še niso imeli tehničnih možnosti za posebne izdaje. Največ ljudi se je zbralo pred uredništvom »Mališ novina«, ki so prejšnji dan objavile zanimivo vest da se kralj Milan spet odpravlja na pot v inozemstvo. Kmalu so po vsem Beogradu orožniki in konjeniki razglašali da se pripravlja po mestu slavnosten sprevod zaradi srečne kraljeve rešitve Sprevidi z garbo so trajali pozno v noč, a ves ta hrup ni mogel zadušiti vesti, da je v teku velik lov na radikale in vse opozicionalce ter da so polne že vse temnice glavnjače. Naslednji dan so s »Službenimi novinami« vred vsi vladni listi obirno poročali o atentatu ter dolžili radikale, opozicionalni list »Odjeka« pa ni izšel in so njegovo

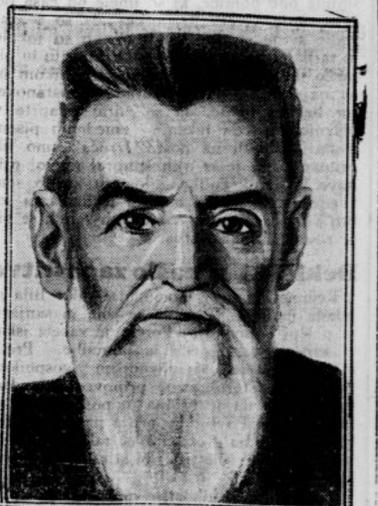
kritiko in tuči po ulicah so se slišale ostre aretacije. Ko se je ogorčenje stopnjevalo od dneva do dneva, so polagoma prihajale v liste vladne objave, da je atentator že izdal svoje zavetnike in da bo kmalu prišlo do razprave pred posebnim naglim sodiščem. Pri takih objavah je bilo vedno naglašeno, da so atentat zasnovali radikali.

Takoj po atentatu so bili s Pašičem vred zaprti vsi radikalni voditelji. Kot prvi so bili zaprti poleg Pašića Kosta Tušanović, Stojan Protić, Aca Stanojević, odvjetnik Ljuba Živković, Dobra Ružić, dr. Milenko Vesnić, prota Aleksa Ilić, upokojeni polkovnik Nikolić ter vsi člani uredništva »Odjeka« in »Delca«. Polovili so jih posamič in v glavnjači so jih razmestili tako, da drug za drugega niso vedeli. Aca Stanojević navaja v svojih spominih, da je šele od nekega paznika slišal, da ni sam zaprt. Slučajno pa je bil zaprt v celici, v katero se je vso noč slišal hrup iz celice, kjer so zasliševali atentatorja Kneževića. Zaprte radikale so takoj okovali v težke verige in prav ničesar niso bili deležni, kar se drugače dopušča osumljencem, ki so šele v preiskavi. Ležati so morali na golih betonskih tleh in strašno so trpeli od lakote in žeje. Od vsakega so skušali izvabiti kakšno priznanje z zatrjevanjem, da so drugi že vse priznali, nikdar pa ni prišlo do kake konfrontacije.

Atentator Knežević je potrdil vse, kar so mu z obljubami, da bo rešil glavo, polagali na jezik. Pozneje pa se je zapletel v protislovja ter nehal biti glavna opera obtožbe. Obsodili so ga na smrt ter na tihem usmrtili.

zelo všeč, če bi mogel biti atentat povod za ugonobitev radikalne stranke, a ko je videla, da Milanov režim pri razpletu afe ne zna obdržati niti videza resničnosti in pravičnosti, je razočarana svetovala, naj ne gre do predaloc.

Rusija se je za radikale uspešno zavzela, zakaj kralj Milan je bil pri vseh svojih simpatijah do Avstrije toliko previden, da

Aca Stanojević

L. Kiauta

Zgodba o kolesu

Oh, žalostna bo tale zgodba in nikar naj je ne bero tisti, ki jim je pri srcu smeh in dobrovoljnost srečnih ljudi. Veste, človek počasi leze v leta, truden postaja in nekam betežen od bridkosti preteklega in sedanjega življenja. Potlej se še nekega poletnega dne čisto slučajno pogledaš v široko kavarniško ogledalo in o jaok, kajti vidiš sredi blestečega okvira močno zgrbljen, hudo klavrn obraz, vrh čela pričetek pleše in na sencih srebrne niti sivih las. Še tisto sekundo se ponovno zgodi ob dejstvu, da je tvoj trebuch na prečuden način dobil nenaravne oblike, debel si in to v trikrat preranih letih, nagnusen si postal, potiš se neprestano, na cesti sopihati in noge ti klecejo pod pezo smeha; skratka, zbujaš kljub praznim žepom videz sitega, odurnega kapitalista in dobri prijatelji te ob vsaki priliki primerjajo in počaščajo s »svinjco«. Adijo ugled, adijo ljubezen mladih deklic za vekomaj, saj takole nemarno zavajalen, neroden, komaj se prestopajoč ne boš pač mogel nikoli več zbuditi hrepenjenja v srcu zornih deval!

No, in na teje psihološki podlagi se je moja najnovejša tragedija pričela. Sklenil sem namreč, da si kupim kolo. Vprašam vas, ali je to v resnici takšna predznost od mene, nevrednega, da sem si zadel prav kolo. Ali mislite, da je morda ne znam voziti? O, že pred dvema letoma me je naučila tega dobra deklica, ki me je že davno zapustila, najbrž je že v naprej, po svojem ženskem instinktu zaslutila, kako klavno se bom razlezel čez čas. Zatrudo sem se torej odločil, da si kupim kratko in malo kolo. Saj ga ima domala že skorajda vsak drugi prebivalec naše zemlje! O, poslej se ne boste več gosposko in moško vozili mimo mene ter me brezsrčno puščali, da capljam ob cestnem jarku, od polne vročine ves poten, sopihajoč, požiraje oblake prahu izpod vaših cenjenih vozil. Tudi sam se vam bom pridružil in vstrice z vami igraje podiral kilometre, ves prejojen in osvežen v vetru kolesarske brz-

ne, s polno pravico bom kot »eden prizadehtih lahko pridno sodeloval v kolesarskih anketah, in če bo sreča, bo moje ime še kdaj zablestelo v časopisju, recimo pod člankom: Nove metode preskakovalnega kolesarjenja preko kotlin in grap naših cest.

Šel sem v znano trgovino in rekel: »Dobro dan. Potrebujem kolo.«

»Prosim, prosim«, so se zavrteli krog mene prodajalci. »Kakšno pa želite? Močno seveda trpežno kajpa, precej korpu-lentni ste. Če izvolite, to le bo za vas kakor nalašč; znamka Puch, najstarejša tovarna koles, odlični izdelki «za dolga leta, najmočnejše konstrukcije, izvolite pogledati bliže!«

Napravil sem važen obraz z resno nagubanim čelom, popravil očala sredi nosu in pomaknil trebuch za dva prsta naprej. Potipal sem kolo na raznih mestih, zasopihnil in izjavil, da mi je všeč. Kajti če hočem imeti kolo, mi mora vendar biti všeč.

»Kako pa izvolite, gospod, plačati — vse ali v obrokih. Zadovoljni boste s kolesom, ne bo vam žal, samo nekaj formalnosti bo še treba. Kako je že vaša cenjeno ime?«

Plačal bom v obrokih, kajpa. Koliko? No, tako po stopetdeset na mesec. Moje cenjeno ime je takšno in takšno.

»Pardon, oprostite, še nekaj čisto formalnega. Potrebna je še majhna garancija, se reče poročstvo, veste, taka so pravila, ne zamerite. Nekdo se mora še podpisati tu poleg vašega imena...«

Garancija? Malce sitno mi je postalo pri duši. Kdo pa naj garantira zame v teh zilih časih mednarodnega nezaupanja? Stanujem pri svoji bližnji sorodnici. Njo bom imenoval. Ostane stvar v familiji, takorekoč.

»O, poznamo vašo bližnjo sorodnico! Fi-na gospa, zelo ljubezniva gospa, njen podpis zadostuje. Jo bomo že ob priliki poklicali, da podpiše. Lepa hvala gospod. Kolo je vaše.«

Nisem kaj dosti premišljal o poročstvu, ves srečen sem vzlet krmilo svojega novega kolesa v roke ter moško odkorakal po

ulici. Kakšna blagohotna naklonjenost blage usode! Kolo imam. Ne bo več treba hoditi; kakšen edinstven napredek v ritmu mojega življenja! V čisto drugačnih, svetlih, prelepih barvah sem zagledal svet, ponosno sem zajahal kolo in zavozil po ulicah, izprva počasi, da me vidijo, da me spoznajo. In ustavljali so me tovariši in znanci, ogledovali kolo in čutili sem, da moj ugled raste od ure do ure.

»Krasno kolo imaš, imenitno kolo. Znamka Puch, to je svetovno znano.«

»Koliko si dal? Tisoč petsto! Vraga, saj to je vendar poceni. Vredno je dvatisoč petsto. Imenitno kolo. In trpežno. Moj stric ga je vozil petnajst let, prav to znamko.«

»O, napredujete!« me je ljubeznivo ustavila znana gospodična, za katero sem zaman hrepenel že več let. Stavim, da me brez kolesa ne bi nikoli ustavila: »Kako prekrasno kolo. Ali smeli vedeti za cenno? Dvatisoč? In takoj ste plačali? No, vi že lahko, vi, ki imate denar.«

Moral sem tako reči, zaradi ugleda namreč, iz prestižnih ozirov. Kajti ko sem tako malomarno govoril o dveh tisočih, čes, kaj je to meni — dva tisoč dinarjev za piškavo kolo, se je po zakonih tega stoletja ljubeznivost gospodične podvojila. Govorila je o osamljenosti in življenjskih razočaranjih, rekla je, da sem pač zelo srečen, ker imam toliko deklet, četudi takoj, in mi pomembno stisnila roko pri slovesu s tendencioznim: na svidenje! — Pokazal sem doma kolo svoji bližnji sorodnici. Pohvalila ga je, zraven pa podvomila v solidno plačevanje mesečnih obrokov. Pa sem ga vzel na svoje ime?

Oh ta nezaupljivost. Nezaupljivost je prvi znak skopuštva. Toda v familijah nezaupanja vendar ne smejo poznati. Takrat sem namreč še trdno veroval, da zlahta ni raztrgana plahta.

Saj ga bom plačal! Seveda ga bom plačal! Kdo pa pravi, da ga ne bom plačal! No, sem si mislil, posebno mil in prijazen obraz ne bo napravila moja bližnja sorodnica, ko jo bodo prišli, da podpiše poročstvo. Ampak kolo je moje, hvala vašemu

bogju. Tekel sem ga naglo prijaviti, za vsak slučaj. Hudega menda ne bo. Malce bo rentacija, potlej je podpisala, precej v letih je že in se je gotovo že unesla v hudih mislih.

Nisem več dosti premišljal o tem, kajti nastopil sem triumfalno pot po mestnih in okoliških ulicah in cestah. Prešel sem vse luknje in kotanje, ki so v toli častnem številu zastopane na naših cestnicah. Moj ugled je zrasel čez noč. Ko sem v elegantnem loku vozil mimo znancev so mi prijazno odzdravljali. In dvoje velikih upov se mi je zablestelo na obzorju. Da bom shušjal in kar je s tem v zvezi, da se bom otel nadložnega samotarstva in postal ljubček dražestne devojke. Sicer dekleta našega časa združujejo bolj avtomobiliste in motocikliste s prikolico, pa je slej ko prej tudi na tem polju nastopila kriza in bi prišel v poštev tudi jaz s svojim imenitnim Puchom. Kakšne veličastne prognoze bodočnosti!

Velike nesreče pridejo nenadoma, na priliko ujme. Potlej je še neka takšna velika resnica. Namreč, da če je muzika preveč lepa, je je kmalu konec. Strahotna, zla usoda me je tebi nič meni nič oplazila z bičem takorekoč. Saj ne vem, če bo papir sploh prenesel tolikšno krivico! Nekega jutra sem se prebudil z mislijo na prijeten jutrnji kolesarski izlet v zeleno naravo. Stopim po kolo v šrambo, toda jaoh me, kolesa ni! Preprosto, kratko in jedrnato: ni ga! Stemmilo se mi je pred očmi in čudno še, da me ni pri prič zadela kap. Kakšen peklenški udarec za mojo šibko naravo! Ves prepaden in ogorčen v bliskoviti sumnji sem stopil pred bližnjo sorodnico.

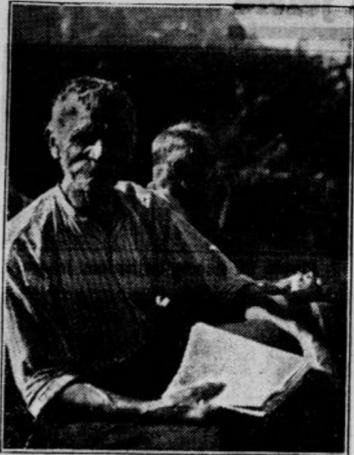
»Kje je kolo, fikslavdon! Zahtevam kolo! Kolo je moje, jaz ga bom plačal!«

Bližnja sorodnica ni trenila z očesom, tolažila me je s tihim, sočutnim glasom.

»Slabo izgledaš, dragec, umri boš, kar slutim, da boš umri v kratkem. Kamen na ledvicah te bo upropastil. Naj se zgodi božja volja »toda kdo bo potlej plačeval kolo? Jaz ga ne bom, dragec, jaz ga ne morem.«

Čudodelnik izpod Kucenberga

Jurij Kaliope — mož, ki s koščki zagovorjenega kruha zdravi živali in ljudi

Je na Rodežu št. 5 stari, zgovorni, načitani in začudo krepki, dva in osemdesetletni Jurij Kaliope, vulgo Podrebernjak. Čudno ime, kaj ne — Kaliope! Vedeti morate, da bi našli tod mnogo tujih imen, kakor recimo Avrello in druga. Pred kakimi sto leti so nekateri matere tam v Trstu pomrle ali pa kako drugače zapustile svoje otroke, ki so jih nato oddali v najdeniščnice. Od tam so jih oddajali našim kmetom za pastirje, ki so se sčasoma na ta ali oni način osamosvojili ter prirasil na našo zemljo. Eden teh je naš Jurij škraška ime. Morda prav radi tega je on in je njegov rod v mnogočem popolnoma drugačen od naših ljudi. Z nepopolnim trudom se je osamosvojil, pretrpel bridkosti od lastnih ljudi, toda danes je velik gospodar in ne samo to, tršat, visok dedec, ki bi ga užalili, če bi mu rekel starček. Da, pravkar je dopolnil ena in osemdeset let, pa vstaja ob treh zjutraj, kosi za dva ali mlati ali kar si bodi ter lega ob enajstih ponoči spat. Vidi izvzorno, čita pa z očali.

»Pa še mi ne bi bilo treba očal, ampak pred kakimi dvajsetimi leti mi jih je prinesel nekdo iz Trbovelj, češ, večje črke kažejo. Tako sem se pa razvedel.«

Sediva pod tepko in čudim se moževu zgovornosti, sijajnemu spominu, krepkemu in širokemu nasmehu, veselju do življenja. Počasi tipljem v njegovo zaupanje, kajti prišel sem z namenom, da mi pove, kako zagovarja pike, zdravi bolne zobe in vsakojake bolečine, da, zagovori ti celo neprilno usodo. Pogovor se suče okrog starih časov.

»Stari časi so bili slabi, o prav. »Ni bilo varnosti, graščaki so nas odirali, zdaj pa imajo vse, kar si poželijo. Aeroplani, radio, samo ljudje so neumni, da mislijo na vojno. Kaj pravite, ali se bosta Poljak in Nemec zgrabila?«

Pogovor teče o vseiki politiki, ki sva jo najmanj tako dobro umela kot svetovni

časopis, ki ničesar ne vedo pa vedno pišejo kakor da vidijo najmanj stoletje naprej. Razložiti sem mu moral bistvo radiofonije, kako da se za vrata letalo premika po zraku, razkazal sem mu svoj fotoapar, družbo nama je pa delal domači pes, »ta krivi Fiks«, pozneje pa v denar zaverovani, naglušni sedem in osemdeset let stari koticar Bende, ki je tudi na sliki. Pred nami onkraj globoke doline se je kopal Kum v popoldanski nedeljski pripeki. Kozlova gora je ležala kot ogromen hrbet iz Save onkraj pijočega goveda. Stene Sončne plati z vasicami in izgubljenimi hiščami so se zdele kot strmi breg dolinske struge, skozi katero se je pretakal neslišno in dehteče trepetajoči dih julija. Iz šentjurske cerkve je udarjalo ure in sonce je padalo za Kucenberg, ki je metal tja dolj vedno dalje sence.

Končno, končno sva zavozila na tir o zagovarjanju in čudodelstvu. Naučil se je zagovorov od svojega očeta pred kakimi štiridesetimi leti. Zbolela mu je živina pa si je mislil, če se posreči očetu, zakaj bi se meni ne. Vzel je košček kruha in molil očenaš, zraven pa iz vsega srca vpravdal, da bo pomagalo. Živina je pojedla kruh in ozdravela. Ko se je razvedelo, so začeli prihajati kmetje od vseh strani. Pomagal je, zagovarjal. Polnih štirideset let je minilo od tistega časa in še danes skoro ne mine dan, da ne bi prišel ta ali oni, včasih prav od Novega mesta, po pomoč za živino. Toda ne samo živino proti boleznim, tudi ljudem in živalim zna zagovoriti kačji pik. Ni niti treba, da prideš sam ali pripelejš bolno žival, dovolj je, da pošle košček kruha, ki ti ga pošlje po kakem drugem človeku. Samo da si toliko pri moči, da smeš tisti čudodelni košček, in pomaga ti.

»Jaz bi ne verjel niti sam, če mi ne bi ljudje povedali, da je res pomagalo. Glavno je, da imaš globoko in trdno vero, pa

pomaga. Nejeverneštem pa ni pomoči.« Ozdravil je našeto ljudi in psov. Tudi zoper nobotob in proti drugim bolečinam pomaga. Nekoč, tako mi je povedal njegov sin, gospodar na Podrebernjah, je z zagovorom pomagal tudi nekemu Novomeščanu do službe, ki je do tega časa nikjer ni mogel dobiti, ker se ga je vedno držala smola.

»Tako kaj pa govorite pri zagovoru?« sem ga vprašal.

Kaliope se je široko nasmehal in pokazal nekaj ozkih in dolgih zob. »Samo molim in iz vsega srca želim, da bi pomagalo. Pa še nekaj besed je, še nekaj besed...« Pa mi jih ni izdal.

Niti za pest sivih las nima v košati glavi. Koščene in krepke roke mu previjajo debele žile, zarjavel je in krepak spetit ima. Doživel bo sto let, če ga ne bo kaj potrljo. Zanimala me je skrivnost njegovega zdravja.

»Dosti trpeti, malo spati, več hudega kot dobrega, to mislim, da me je ohranilo. Nikoli nisem preveč kadil in tudi ne pil. Kofe, in sicer fino sladke imam pa rad, črn kofe in včasih kak polič vina. Če je mladost prenehala, ni prida za starost.« Še z večjim zadovoljstvom se je nasmehal in vstal, košat in malce upognjen, kar je bil nemara tudi pred štiridesetimi leti, kajti je hrust, velik, in se je moral neprestano držati k zemlji, če jo je hotel ukrotiti, da mu je rodila. Imel je sedem fantov in šest deklet. Večina je po svetu, nekaj pa mu jih je umrlo. Sam ni bil nikoli resno bolan, samo enkrat ga je pošteno zanašalo, ko se je bil nalezal »vročinske boleznici«.

Po Sončni plati je lezla senca na Kozlovo goro in hladen vetrček je pripiljal iz hotev v dolini. Treba se je bilo posloviti. Snaha mi je prinesla domačega vina in vejo črnih češenj za popotje v dolino. »Ta krivi Fiks« je vstal in se pretegnil. Poslovljal sem se od čudodelnika in gluhega Bendeta. »Le še pridite. Jeseni pridite na trgave in sadje, če me je povabili in spremljajte do kraja stene, tjakaj, kjer začne padati v dolino. Dolgo je gledal za menoj, in ko sam mu pomahal že od daleč spodaj, je ozdravil visok in koščene in zdelo se mi je, da pada njegova senca preko vse doline tja v gošče pod Malim Kumom.

Življenje, ki se je spozabilo nad samim seboj Žalostne zgodbe izza obzidja, ki jih je usoda napisala s toplo človeško krvjo

Zgodbe, ki jih napiše življenje, so večnoma žalostne, takšne, kakršnih ne smemo pisati, če hočemo, da nas čitateljski krog ne bo obsodil, da smo preveč črnogledi in sploh — malo tako... Dandanes to besede dostikrat rabimo. Mnogo jih je, ki se zde našim prosvitljenim možganom »malo tako«. Kar tako mimogrede malo za šalo in malo za res jih obsodimo in pri tem pravniče ne pomislimo, kako bi bilo, če bi se nekoga dne zgodilo, da bi postali mi sami in zares malo ali veliko »tako«. Svet se dandanes tako čudno suče in čas tako beži in nam mimogrede nalaga na pleča toliko velikih in majhnih težav, bridkosti in skrbi, ki nam rahljajo živce in nas nenehoma spravljajo iz ravnotežaja, da ni nič čudnega, da temu ali onemu izmed nas končno popustijo živci in se njegove misli in čustvovanja zamotajo in zavozilajo v klopek, ki jo marsikdaj niti psihiatr ne more več odmotati, da je siromak obsojen do smrti životariti v temi svoje bovine, zmedene duševnosti.

Pri nas je Studenec na svetu zadnje pribezališe teh najbolj nesrečnih med nesrečnimi. Ob nedeljah, zlasti v zgodnji spomladi in jeseni, romajo trume ljubljanskih meščanov mimo bolnice za duševno bolne na Studencu proti prijazni Dev. Mariji v Polju. Toda nesrečnih stanovalcev bolnice ne morejo videti, ker je poslopje odmaknjeno daleč proč od ceste in obdano z visokimi, sivimi zidovi. In na vrhu rasejo visoke, košate smreke. Kdor hodi večkrat tam, vidi kdaj skromno procesijo ljudi, ki se je odrgala od sivega zidu in gre počasi proti cerkvi v Dev. Mariji v Polju. Preprosto krsto spremlja poleg duhovnika največkrat samo nekaj usmiljenk in strelčnikov ter strežnic. Takšna je poslednja pot nekoga, ki je morda nekoč imel zveneč naslov in je bil spoštovan in ljubljen, dokler ga ni katerokoli usodna življenjsko naključje privedlo na Studencec.

Strežnica Marta pripoveduje

Marta je jedro, veselo dekle in kar verjeti nisem mogla, ko sem zvedela, da je bila več let strežnica v umobolnici. Po mojem mora biti ženska za takšen poklic na poseben način ustvarjena. Imeti mora jeklene živce in jekleno srce. Marta se mi je zdelala za to kar preveč ženska. In sem jo vprašala, kako in zakaj si je izbrala takšen poklic.

Marta se je nasmehnila, in rekla: »Hm, zakaj, na to res ni težko odgovoriti: nekako je pač treba živeti. Če ni eno, mora biti drugo. Pri izbiri poklica človek dandanes ne sme biti izbirčen.«

Moje vprašanje je bilo res nerodno. Hotela sem se opravičiti in sem iskala primernih besed: »Seveda, razumem, dandanes je za službe trda.« Toda vseeno, biti strežnica v umobolnici, imeti te nesrečne neprestano pred seboj, jim streči, jih krotiti, saj to je grozno.«

»Grozno — kakor se vzame. Tudi za taksem imela v tem že nekoliko vaje, prej sem se mimela v tem že nekoliko vaje, prej sem bila nekaj časa zaposlena v splošni bolnici. Seveda, saj ne rečem, takšen poklic res ni lahek in tudi zelo odgovoren in. Sprva mi je bilo včasih hudo, da sem obupavala. Samo pomislite, ponoči sem morala paziti na 70 bolnic. Tudi strah me je bilo sprva nekoliko. Strežniki so pravili, da ponoči na hodnikih straši. Da se vrača duh nekoga duhovnika, ki ga je nekoč blaznež ubil. Večkrat se mi je zdelo, da slišim čudno šumenje, ropot in glasove. Morda je to povzročilo samo moj strah, saj sama ne vem. In če je katera izmed bolnic dobila ponoči napad. Morala sem jo biti pomiriti, da ni zbudila in razburila še ostalih. Včasih je bilo to zelo težko. Če ni šlo drugače, sem jo ukrotila s pomočjo mokre rjuhe, ki sem ji jo vrgla čez glavo. Čeprav sem močna, se mi je to dostikrat šele po velikem tru-

du posrečilo. Vsa obupana sem včasih glasno molila: Ljubi Jezus, da mi moči, da vzdržim. Nekoč mi je neka bolnica vrgla nočno posodo v glavo. Malo je manjkalo, da me ni ubila. Sčasoma pa sem se vsega privadila. Nekateri strežniki so mi večkrat rekli, da pri takšem poklicu mora človek pozabiti na svoje srce. Jaz tega nisem nikoli storila. Saj so duševni bolniki največji siromaki na svetu, potrebni največjega obzira in sočutja soljudi. Najgloblje se se mi smilile one bolnice, ki so imlele od časa do časa svoje »svetle trenutke«, da so se zavlede svoje strahne usode. Kako so jokale in tarnale. Pritoževale so se primariju in pisarile našeto pisem svojim sorodnikom in na najrazličnejše javne urade in ustanove, ter bridko tožile, da so zdrave zaprte v blaznici. Seveda takšnih zmedenih pisem nisem oddajali na pošto. Izročali smo jih primariju, ki je iz njih izdiral razvoj njihove bolezni. Toliko žalostnih zgodb sem zvedela tam. Vsaka bolnica je imela za se bilo svojo zgodbo in vsaka teh zgodb je bila resnična in žalostna.

Dekle, ki ni našlo zaposlitve

Recimo, da se je imenovala Anka. Bila je mlada in lepa. Dovršila je šole in sanjari-la o lepi bodočnosti. Potem je začela iskati zaposlitve. Pisarila je ponudbe. Predstavljala se je najrazličnejšim gospodom šefom. Nešetokrat je pripovedovala, kaj vse zna, in da je pridna in poštena. Pa ni imela sreče. Povsod je prišla nepoznano, ker je dandanes na svetu preveč takšnih deklet, ki so dovršile šole in ki bi si rade same služile kruh.

Anka je z bridkosti spoznala, da se ji lepa, svetla bodočnost, o kateri je toliko let, ko je hodila v šolo sanjari-la, odnika in se razblinja v sivo, strašno negotovost. Začela je obupavati. Se je pisala ponudbe in molila, molila. Morda ji bo bog našel službo, ki je sama ne more. Dolge ure je preklečala v cerkvi pred temničnim oltarjem, na katerem je kakor curek srčne krvi utripala večna luč. Iz stare podobe ji je medlo nasproti sijal Kristov obraz. Njegove oči so bile uprte naravnost vanjo. Zdelo se ji je, da z vsakim dnem postajajo bolj žive in zgovorne. Kakor da ji hočejo nekaj reči. In nekoč se je zgodilo: Kristus je stopil iz podobe in prišel k njej. Od takrat je bil povsod z njo: v cerkvi, na cesti in doma. Vsa sijoča je o tem pripovedovala ljudem, ki so se ji sprva smejali, potem pa so z njihovi pogledi zresnili, gledali so jo tako čudno žalostno in zmajevati z glavami. Bridko je bila užaljena, ker ji niso hoteli verjeti, da je Kristus pri njej in hodi z njo in ji pomaga iskati službo.

Končno se je znašla v blaznici. Sama ni vedela, kdaj in kako, toda to ji je bilo tudi popolnoma vseeno. Saj je bil tudi tam Kristus pri njej.

Prav tisti dan, ko so jo odpeljali na Studencec, so njeni domači prejeli dekret, da je nesrečna Anka končno sprejeta v službo

Epilog nesrečnega zakona

On je bil državni uradnik. Sprva sta se dobro razumela. Dobila sta tudi otroka. Fantka in punčko. Potem se je udej začelo dozdevati, da se moževa ljubezen ohlaja. Začela ga je sumničniti, da se je zaljubil v drugo. Njene sumnje so potrdile tudi sosedne »dobre znanke«, ki so ji pravile, da so videle njenega moža zdaj tu, zdaj tam v družbi lepe tuje ženske. Ona je strašno trpela, ker je svojega moža imela resnično rada. Jokala je in mu očitala, on pa je bil potem le še bolj osoren in trd Zalezovala ga je, ko je odhajal z doma in ga sumničniti ob vsakem opravku, ki ga je imel v mestu, da je šel na sestanek z neznanjo. Živci so ji čedalje bolj popuščali. Ni mogla več ne jesti ne spati. Zadirala se je nad otrokoma za prazen nit, najraje bi se bila znešla nad vsem svetom. V srcu jo je tako žgalo. Njeni živci so bili popolnoma uniče-

ni. Tega mož ni mogel več prenašati. Čeprav je bil kriv, se tega, koliko je kriv, najbrž ni zavedal. Zahteval je sodno ločitev zakona in navedel, da je žena nezonsna, da ga neprestano muči z očitki in sumničniji. Koliko so ti očitki in na sumničnija upravičena, seveda ni povedal.

Ko so zakon sodniki ločili po njeni krivdi in prisodili oba otroka možu, je bila ona čisto mirna. Niti drobno ni ugovarjala, čeprav je imela otroka rada. Vse v njej je bilo popolnoma otrpelo. Samo nečesa se je zavedala: zdaj je vse končano! Njen življenjski račun je bil zaključen.

Se tisti dan je doma skočila skozi okno. Pa se je v svojem računu zmotila: postavke, da bi lahko ostala živa, ni vnesla vanj. Težko ranjeno so prenesli v bolnico. Polagoma je ozdravela, le njena duša je ostala strta. Morala je v blaznico. Tudi tam je bila čisto mirna, le od časa do časa je dobila histeričen napad. Strežnici Marti je večkrat pripovedovala o svojih otrokih in možu. Pravila je, da jo je nalašč dal zapreti v blaznico, da bi lahko živel z ono žensko. Kadar je skozi okno ogledala pogreb, je začela histerično jokati, ker je mislila, da je to pogreb njenega moža, ki ga je kljub vsemu še vedno ljubila.

Polagoma pa se je umirila, napadi so postali vedno redkejši, končno ji je povedal primarij, da je ozdravljena in gre spet lahko med zdrave ljudi. S solzami v očeh se je poslovila. Vratca v mrkem sivem zidu so bila odklenjena in odprta. Smela je stopiti skoznje, ne da bi se ji bilo treba bati, da bo za njo pritekel strežnik in jo s silo odvelkel nazaj. Pot v svet ji je bila spet odprta. Z oklevajočimi koraki je stopila nanjo.

Svoje rodbine ni našla več. Odselila se je daleč v drug kraj. On se je oženil z drugo. Njena otroka imata drugo mater. To jo je potrljo, toda strlo ne. Nikoli več noče nazaj za oni sivi zid. Zdaj je služkinja pri neki tuji rodbini. Zadovoljna je, njena življenjska sreča pa je strta za vse večne čase.

V misijonarja se je zaljubila
Valentina ni njeno pravo ime, toda mi ji bomo tako rekli.

Valentina je bila hči premožnega posestnika v večjem provincialnem kraju. Oče jo je poslal v mestne šole, pozneje pa jo je oženil s premožnim, pametnim fantom. Vse je kazalo, da bo Valentino življenje lepo in brezskrbno. Imela je stanovanje s tremi sobami, lahko si je kupovala lepe obleke in mož je bil z njo dober in jo je imel rad.

Nekoč je prišel v mestece misijonar, da bi pred prazniki opral in zgledal grešne duše vernikov. Ta misijonar je bil zelo dober govornik, znal je tako rekoč ljudem pihati na dušo in srce. Vsak dan je bila pri njegovih pridigah cerkev nabito polna. Med verniki je bila tudi Valentina. Nobene pridige ni zamudila. Kar naenkrat je postala začuda pobožna. Njegove besede so ji segle v srce, tako kakor se nobene nikoli. Vsa njegova pojava in njegov močeno donenje glas jo je privlačeval, da je morala ponednevi in ponoči misliti nanj. Čutila je, da mu mora to povedati. Šla je k njemu k spovedi in se mu razodela, da mora hočeš, nočeš neprestano misliti nanj. Na to izjavo je seveda misijonar zaloputnil linico. Toda Valentina je bila uporna. Ni se dala kar tako odpraviti. Vstala je in pokleknila k lincici na nasprotni strani spovednice. Potem se je ponovilo isto. Toda Valentina tudi potem ni odšla. Potrpečljivo je klečala in čakala, da je spet prišla na vrsto. Končno je spovednik vstal in odšel iz spovednice proti zakristiji. Toda Valentina je stekla za njim, ga dohitela sredi cerkve, se ga krčevito oklenila in ga začela rotiti, naj jo poslušajo. Teško se ji je iztrgal.

Tudi doma je potem govorila samo o svojem misijonarju. Njen mož je bil trenč človek in si tega ni preveč jemal k srcu. Niti na misel mu ni prišlo, da bi na

misijonarja postal ljubosumen. Misli je, te misli ji bodo že prešle, ko misijonar oddi-da. Pa se je zmotil.

Ko je misijonar odpotoval, je Valentina najela avtomobil in se odpeljala za njim. To je bilo pa tudi možu preveč. Pozval je misijonarja na odgovor, da mu zapeljuje ženo. Misijonar pa ga je ogorčeno zavrnil: »Kaj ne vidite, da je vaša žena zmešana? V blaznico spada!«

Tako je Valentina prišla v blaznico. Svoje misijonarja pa tudi tam ni pozabila. »Ga že poiščem,« je smeje se pripovedovala vsem. »Čeprav se bom morala peljati do konca sveta, ga bom našla.«

Otroci so je zapodili zdoma

Med bolniki na Studencu je bila tudi postarna kmečka žena, ki je neprestano tarnala o enem in istem: »Da so mogli tako narediti! Da so je mogli!«

Mislila je s tem svoje otroke, za katere je toliko pregarala in pretrpela, pa ji na stara leta niso privoščili niti tesnega koticke v domu, ki jim ga je ohranila s svojimi žulji in znojem. Morala je hoditi okrog tujih ljudi in vsak dan sproti prosjačiti za košček streme in žlico hudi, medtem ko ji je bolečina vedno hudej razjedala srce in mozeg, dokler se ni končno znašla na zadnji postaji svoje žalostne življenjske poti — na Studencu.

Cisto drugače razpoložena pa je bila 90-letna Urška, ki je skrbela v sobi za »prosto zabavo«. Neprestano se je smejala in prepevala stare pobožne pesmi. Prav nič je ni motilo, če je ta ali ona bolnica dobila napad, da je kričala, bila z rokami in se penila. Urška je prepevala dalje in se smejala, kakor da se nobenemu človeku pod tem ljubim soncem ne godi boljše kakor njej. Kje in kdaj je prišla na svet, je že zdavnaj pozabila. V nekih orumenelih bukvah so pa iztaknili, da je bilo to nekako pred devetimi desetletji. To je dolga doba, in kako jo je Urška preživela tudi ni znano. Pa saj to je čisto vseeno. Vsaj Urški.

Operacijska sestra

Usmiljenka, sestra Donata, se je od ostalih bolnic razlikovala s tem, da je nosila na glavi belo čepico, ker je imela lase na kratko odstrižene. Sestra Donata je sovražila strežnice, ki so imele lase trajno nakodrane. Neprestano jim je depovedovala, da je takšna nečimernost smrtni greh in da bodo pravi gotovo pogubljeni. Večkrat se ji je posrečilo, če je kako prišla do vode, da je nekatero izmed strežnic polila po glavi.

Tudi zgodba sestre Donate je žalostna. Ni znano, ali jo je privedla v samostan samo globoka pobožnost ali kakšno življenjsko razočaranje. Toda to je postranski pomena. Postala je bolniška sestra. Sprva je stregla bolnikom, potem pa so jo dodelili za pomočnico zdravniku-operatorju. Biti operacijska sestra ni lahko. Sestra Donata je bila operacijska sestra dolgo vrsto let. Zaradi ljubega boga in večnega zveličanja svoje duše je prevzela to težko službo. Ponednevi in ponoči je morala gledati nesrečne, ki so jih nosili v belo dvorano upa in obupa. Prekluhalava je instrumente in pomagala zdravniku, ki je s sigurno roko rezal v živo človeško meso. Stala je v večni bližini smrti in videla toliko groze v človeških očeh. Toliko jih je hrabrila in tolažila, nje pa ni nihče tolažil in hrabil. Iskala je moči in tolažbe v molitvi, pa je končno tudi tam ni več našla. Nekoč so ji živci odpovedali. Preveč je bilo trpljenja. Sestra Donata ni mogla več gledati živih odprtih teles in krvi, krvi... Zaradi te krvi je prišla sestra Donata na Studencec. Njena uboga bolna duša ne bo nikoli več popolnoma ozdravela.

Prostitutka Angelca

Prostitutka Angelca se je zaljubila v vsakega. Najbolj pa ji je bil všeč primarij. Po vsaki viziti je stopila za njim, ga zaljubljeno pogledala z velikimi, modrimi očmi in rekla pridušeno: »Dragi, lepo te prosim, čaka me pred vrati. Takoj pridem za teboj. Saj ne bo nihče opazil, bom že gledala na to. In tudi računala ti ne bom nič, ker te imam zares rada.«

Potem se je oprezno ozrla okrog sebe, si popravila lase in poravnala krilo, nato pa je po prstih odšla za zdravnikom. Ta je seveda ni čakal. Angelca je dolgo stala pred vrati in upala, da morda še pride. Končno pa se je tiho, s povešeno glavo vrnila v sobo.

Zdravnikom, strežnikom in neznanim ljubimcem je pisarila dolga zaljubljena pisma. Opravičevala se je, da je ni bilo na sestane, toda danes pa gotovo pride. Čaka naj jo kar v oni restavraciji kot zadnjici. In naroči naj kakšno dobro pijačo, da jima bo prijetno. Če pride tja tista črnolasa Tončka in mu kaj pove o njej, naj ji nič ne verjame, ker je Tončka velika lažnivka in ničvrednica.

Dolge ure je presedela Angelca pri pisanju takšnega pisma. Pazila je, da je pisala kolikor mogoče lepo in ob kakšnem stavku je dolgo razmišljala. Ko je bilo pismo napisano, ga je s svečanim obrazom dala Marti: »To pismo nesite temu gospodu. Dobili boste lepo napitnico, ker je to zelo fin gospod.«

In Marta je odnesla pismo zdravniku, da bo iz njegove vsebine morda spoznala, kako je z Angelco in njenim zdravjem.

Naše gledališče

DRAMA
Začetek ob 20 uri
4. 5. in 6. septembra zaprto.
Četrtek, 7.: Velika skušnjava. Izven. Znižane cene od 20 din navzd.
Petek, 8.: Ugnani, na plan! Izven. Znižane cene od 20 din navzdol.
Sobota, 9.: zaprto.

OPERA
Začetek ob 20 uri
Ponedeljek, 4.: zaprto.
Torek, 5.: Ero z onega sveta. Slavnostna predstava v proslavo rojstnega dne Nj. Vel. kralja Petra II. Izven. Znižane cene od 30 din navzdol.
Sreda, 6.: zaprto.

V proslavo rojstnega dne Nj. Vel. kralja Petra II. bo v operi jutri zvečer slavnostna predstava, Uprizorilo bodo izvirno hrvaško opero »Ero z onega sveta«. Peli bodo Franci, Betetto, Vidaličeva, Kogojeva in Janko, Dirigent dr. Švara. Cene znižane operna.

...le smrt mu domovanje da

Cigani, poslednji nomadi v civiliziranem svetu, predstavljajo vprašanje, ki pač nikoli ne bo našlo rešitve

Ciganska lepota

Zadnje čase je dosti slišati o vseh mogočih zločinih in nadlogah, ki jih greše pri nas cigani. V dnevnem časopisju stalno bemo pritožbe, zlasti dolenskih kmetov in obsoletskega prebivalstva, kako nesramni so cigani, kako izsiljujejo ljudi. Ciganske tatvine kur, prešičkov in posebno konj pa so vsakdanja reč. Še hujše pritožbe pa bemo iz ostalih krajev Jugoslavije. Doli so cigani morda bolj osovraženi kakor hajduki.

Cigani — kdo so

Ta čudni, svojski narod, ki skoraj edini v Evropi še predstavlja tipične nomade, le s to razliko, da cigani pasejo konje na tujih travnikih, medtem, ko se divji pastirski narodi bavijo s potujočo pašnjo goveje živine in ovac — ti cigani so imeli nekoč lepše in bolj slavno življenje.

Z Evropejci so prišli prvič v stik v začetku 14. stoletja. Najprej so se pojavili na Kreti l. 1332. L. 1370. so jih že opazili v Rumuniji in l. 1417 je moral magistrat v Hamburgu že izdati ostre ukrepe proti ciganski nadlogi. Cigani so namreč sijajni potniki ter se znajo poslužiti slehernega potovalnega sredstva, da dosežejo cilj.

Dolgo so ljudje ugibali, kdo so in odkod prihajajo. Imeli so jih za potomce Kama, prokletega sina očaka Noeta, drugi za svetopisemski narod Magog, ki ga je bog zavrgel, tretji za Egipčane itd. V Skandinaviji pravijo ciganom Tatari, čeprav nimajo cigani s Tatari nobene zveze. Srbi jim pravijo Gipsios, Slovani in Nemci pa cigani, Zigeuner; Španci in Portugalci: Gitanos, še bolj pogosto pa Hungaros. Sami cigani pravijo svojemu narodu Roma. »Roma« pomeni namreč v njihovem jeziku človek. Po ciganskem pojmovanju so namreč samo oni pravi, pristni ljudje, drugi so manjvredni — torej rasna ideologija celo pri teh primitivcih. Po ciganskem prepričanju je svet prav za prav njihova last, in če ciganka ukrade kuro, je po pojmovanju svojega plemena ne ukrade, temveč vzame le svojo lastnino, zakaj drugi ljudje so si svet prilastili s silo in zvijačo. Odtod tisti nezadržani, nebrzdani ciganski ponos, ki nam ga sicer ne kažejo javno, ki pa zablesti v kotu oči vedno, kadar govori cigan z nečigonom. Če pravijo Skandinavci ciganom Tatari, je to pač zato, ker so k njim prišli iz Rusije, kjer živi dosti Tatarov, Ruse same pa švedi dobro poznajo, da jih ne morejo zamenjati s cigani.

Še bolj smešen je slučaj na Španskem. Preprosto ljudstvo ne pravi ciganom še danes nič drugega, kakor »Hungarose«, to je Ogrji. Seveda so bili vrli Madžari zelo užaljeni, ko so izvedeli, da jih Španci zamenjujejo s cigani. Že pred vojno je ogrska vlada uradno naprosila špansko vlado in to je ponovila madžarska vlada tik pred špansko

Končno je vso uganko rešil naš Miklošič. Preiskal je ciganski jezik in na rečja nekaterih indijskih rodov. Dognal je, da se ciganski jezik skoraj točno ujema z jezikom Dardov in sedanjem Kaziristanu in v deželah pod Hindukušem v Indiji. To je Miklošič dognal že l. 1872.

Tudi zgodovina je to potrdila. Malo pred prihodom ciganov v Evropo so namreč vdrli Mongoli v Indijo in tam osnovali svoje države. Ponosni ciganski predniki niso hoteli postati sužnji Mongolov in so se izselili. Na poti v Evropo jih je zajel drug mongolski val, namreč Turki. Ali so se cigani spoprijateljili s Turki, ali so bežali pred njimi, ali pa so šli za njimi, živeč od ostankov turških plenov, vseeno je, važno je le to, da je turški naval zanesel cigane v Evropo.

Eno pa so si ohranili cigani od svojega bega v Evropo: nevzdržno žejo po svobodi. Biti nikomur hlapec, nikomur služiti razen svoji skupnosti, svoji družini, le poglavarja, ali bolj rečeno, poglavarico svojega plemena ubogati, drugega nikdar in ni koli. Iz tega stremljenja, podedovanega po krvi starih Dardov, ki so bili nekoč gospodarji Indije in nekaki plemeči nad tlačenimi nižjimi Dravidi, si je razlagati vse ciganske navade in razvade.

Pristni Ariji

Ugotovljeno je, da so cigani pristni Ariji, torej člani indoevropskega človeškega plemena. Po krvi seveda niso čisti in je v njihovih žilah sem in tja kakšna primes mongolske ali semitske krvi, toda noben arijski narod ni krvno čist, kakor noben drug narod na svetu ne. Toda ker žive cigani skoraj izključno med seboj, so si ohranili morda še največ arijske krvi, njihov jezik pa je neposreden potomec prastarega arijskega jezika — sanskrt.

Cigani imajo tudi odlične lastnosti, za katere mora človeštvo kar obžalovati, da jih zaradi ciganskih slabosti ne more izkoristiti, kakor bi bilo treba. Znana je njihova sijajna glasbena nadarjenost. Brez not, brez glasbene višje izobrazbe ti cigan zaigra najtežje melodije na katerikoli instrument, najraje na gosli. Že štiriletni deček v ciganskem šotoru sanja o tem, kako bi prišel do gosli.

Med Jugosloveni in Madžari so ciganski muzikantje najbolj cenjeni. Divja rasprošnja s ciganskimi gosli je pravo nasprotje madžarski stepni naturi — in zato privlačni. Pri Hrvatih in Srbih pa pomenja ciganska godba prav tako nasprotje njihovem liricnemu duševnemu nastrojenju. Da, celo pri sicer preudarnih Slovincih je ognjevit glasba ciganskega primaša pred leti povzročila, da se je dekletu iz solidne ljubljanske družine vnelo srce in da je — pobegnila z njim, ki je bil sicer oženjen in oče precej številne družine, kar je pri ciganih nekaj vsakdanjega.

Res je, cigani so po rast lepe postave, skoraj vedno sloki — debelega cigana ne vidiš izlepa, kvečjemu kako staro ciganko — v obraz so malo olivne barve, skoraj

državljansko vojno, naj bi Španci, zlasti pa novinarji in pisatelji uporabljali drugi izraz »Gitanose« namesto za Madžare žaljivi izraz »Hungarose«.

Nasprotno pa Čehi niso bili nikoli nič užaljeni, če Francozi ponekod pravijo ciganom »Bohemiens«. Pojem »bohem« izhaja namreč iz časa bitke na Beli gori, ko so se mnogi Čehi, zlasti inteligenti, razbežali po vsem svetu ter se podobno kakor sedaj Rusi preživljali s petjem in igro. Pridevek so dobili po Bohemiji, kar pomenja Češko. To ime se je pozneje preneslo na cigane, v polpreteklem času pa na umetnike, ki žive veselo, lahkomišno življenje.

Legenda in Miklošič

Naše ljudstvo si je o izviro ciganov ustvarilo lepo legendo, čeprav ciganom krivično.

Razpadajoča ciganska hajta

Legenda pravi namreč, da so cigani potomci tistih, ki so Mariji na begu v Egipt odrekli vode za malega Jezusa. Zato so bili kaznovani z večnim begom. Odtod tudi domneve, da so cigani po poreklu iz Egipta. Šele v novejšem času so pojasnili pravi izvor ciganov. Glavne zasluge zato ima slavni slovenski učenjak Miklošič.

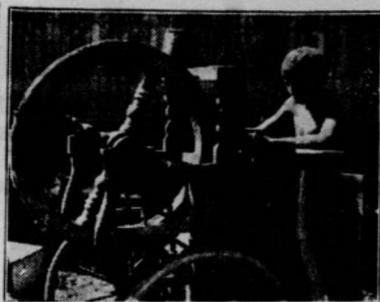
Ko so Angleži prišli z okupacijo Indije, je proti koncu 19. stoletja dospelo v London odposlanstvo indijskih princev v razkošnih nošah, vsi okrašeni z zlatnino in dragulji. Angleški niso znali, toda Angleži so se spomnili, da so jezik, ki ga principi govore, še nekje slišali. Govorili so namreč — ciganski. Poklicali so cigana in strme so potem Angleži, še bolj pa indijski princji sami, gledali in poslušali, kako se ta prebrisani cigan pogovarja z njimi, kakor da bi bil sam indijski princ, in kako zna tolmáčiti Angležem želje in zahteve Indije. Od tedaj dalje je bil evropski učenjaški svet prepričan, da izvirajo cigani iz Indije.

redno črnolasi, črni obrvi in črnooki. Ako se sem in tja civilizirajo, napravijo še kar prijeten vtis.

Skoda je, da njihova naravna inteligenca ni pravilno izrabljena. Znani so kot sijajni kupčevalci s konji. »Boljši« cigani imajo prav lepe konje, drugi pa že gledajo, da svoje kijuse zamenjajo za boljše živali, to pa prodajo za dober denar ali pa za dve drugi kljuseti in tako dalje. Sem in tja je kakšen cigan tudi pismen in pri konjski kupčiji je treba napraviti pogodbo. Cigan ima črnilo pri sebi — napravljeno iz vrhovega oglja — pristna ciganska iznajdba. To črnilo namreč kmalu splahni, tako da ostane le bel papir — in ciganu ni mogoče nič dokazati!

Cigani in kriminal

Neverjetna pa je ciganska zmožnost orientacije. Če bi imel Kristof Kolomb na svojih ladajah kakšnega cigana, ta bi mu takoj povedal, da je odkril nov kontinent in

Ciganski brusacek s Kodeljevega, ki je preživel vso številno družino, ko so mu zaprili očeta

ne Japonske ali Indije. Cigan priroma v daljno Sibirijo, Skandinavijo, v Južno Ameriko, v Avstralijo in povsod najde pravo smer. Tudi izkušnja ljubljanske ciganke nazorno kaže to cigansko lastnost. Kdo med nami bi naenkrat stopil v tuje stanovanje in takoj zavohal, kje je spravljen zlat prstan, zapetnica z diamantom ali denar? Ciganka pride na videz beračič — pa takoj zavoha, kje je zlatina spravljen in še preden se gospodinja zave, je dragocenost že spravljen za nedrži.

Dokazano je, da cigani sem in tja ukradejo tudi kakega otroka. Motivih teh tatvin so dvojni: ali otroka posinovce, ker jim je kakšna bolezen pobrala njihove lastne, ali pa jih zmaltičijo, da ž njimi beračijo. Naučili so se peklenskih azijskih metod, da pustijo otroku rasti samo glavo, ostalo telo se pa ovirajo v rasti in potem že odraslega prenašajo kot čudežnega otroka iz kraja v kraj ter ga kažejo kot pol moža in pol otroka. Zgodijo se primeri — tudi v naši državi so že nekajkrat — da ugrabijo deklico, jo oslepe in potem vzbujajc usmiljenje z njo pri dobrosrčnih ljudeh.

Najbolj strašni pa so zločini, ki so jih cigani zagrešili pred osmimi leti na Slovaškem. Tam so ubijali ljudi in njihovo meso — jedli. Ves svetovni tisk je pisal o tem in dolžil tega greha — Čehe in Slovaške — seveda »Les Bohemiens«!

Javna tribuna

Nekaj za tujski promet

One dni sem potoval po Dolenskem. Zašel sem med kočevske Slovence. Potovanje bi bilo zelo lepo, če bi bile zelo lepe ceste. Tako so pa samo lepa polja, lepi gozdovi, prijazne vasice, pa neprijazne ceste.

»Kako daleč je še do vasi G.?« vprašam v gostilni. »U, zelo daleč je še!«, mi odgovori ženica srednjih let. »Saj vsaj naš fant lahko s konjem zategne do tja!« Bilo je v vasi R. Vročina je bila huda. Utrojenost tudi, pa sem pristal na to.

Fant zapreže, odhod. Pot je zelo lepa. Po ravnem pelje in skozi gozd. »V kratkem bomo tam«, mi pojasnjuje voznik. In resnično Slabe četrte ure vožnje in že smo v G. »Koliko je računava?« »Tri kovače.« »Kaj za pet kilometrov tri kovače?« Ali ste se zmotili? »Saj ni veliko.« Proti milijonu seveda ni veliko, toda za četrte ure vožnje s kljusetom in starih vozov. boglonaj, nikdar več. Čez par dni sem izvedel, da je isti voznik nedavno tega vozil domačega župnika približno 40 kilometrov daleč in mu tudi računati tri kovače. Prijatelj voznik, saj niti ne zaslužiš tega imena, gostilno imaš, konja in voz. Če boš tako delal s tujci, boš kmalu sam. Kvečjemu ti bo delal družbo tvoj domači župnik. Potem boš pa javkal, da ti slabo gre, da ni zaslužka. Sam si ga zapravljaj!

Vas G. ima popolnoma slovensko ime. Zato se tem bolj začudiš, ko vidiš vse napise, kar jih je v vasi, misliš bi v esperantu. Ljudje, Slovenci! Zakaj potvarjate svoja imena! Ali ni morda lepše in bolj pravilno na pr. Peče namestu Petsche, Lesnik nam. Lesnig, Markič nam. Markitsch itd. Ali niso bili vaši starši ali stari starši Slovinci? Ali se je tako podpisovala vaša mati ali babica? Ali prav nič ne zardite pred pesmijo: za vsak naj propade kdor rod svoj taji, še zemlja ne pije njegove krvi. In vaši otroci! Kako lepo govorijo v šoli slovensko, vi pa doma govorite z njimi le nemško, oziroma kočevsko. Ali ne veste, da delate smrtni greh! Če že sami nimate toliko narodnega ponosa, zavedajte se vsaj kje živite, od koga živite!

Nastanil sem se v gostilni, ki so mi jo spotoma priporočili kot najbolj čisto. Doživel sem razočaranje. Kar se tiče jezika, velja vse zgoraj omenjeno. Kaj pa tole? V gostilniški sobi je pet miz, različne ob-

like. Tudi dve nista enako pregrnjeni. Nobena pa s čistim pregrinjalom. Četrtek je, proti večeru. Na prvi mizi stoji prazna politrška steklenica z dvema kozarcema. Na drugi je litrska s tremi kozarci in poleg ena osminka za žganje. Na tretji je skodelica, v kateri je bila zjutraj, morda celo prejšnji večer bela kava. Na četrty je kup raztrganega papirja, pri peti se igrajo trije otroci. Nad dvema mizama visijo muholovci in od njih cepajo muhe.

Ker sem že v večji naročil sobo, ne morem takoj prvi večer pobegniti. Ob prihodu naročim tudi večerjo. Ob sedmih zvečer se zopet zglasim. Debeluša gospa mi takoj prinese potrebni pribor, potem se pa začne čakanje. Kot na kak postaji, kadar čakaš na zvezo, ali na zamudo vlaka. Točno čez sedemindeset minut postavi gospa predme prvi del večerje, kozarce, ki so morda že več dni na mizi, pa previdno pomakne na rob mize. Jedel sem, ker sem bil lačen, toda kaj, nisem vedel, niti videl. Luč, petrolejka je stala na peči ob stenih. V nadi, da sem z večerjo gotov, saj je že pol ure, kar sem pojedel tisto, čemur ne vem imena, hočem v svojo sobo. Ker moram mimo kuhinje, me opazi debelušna gospa in sporoči, naj še malo počakam, da dobim še kavo. Vrnil sem se in počakal drugi del večerje.

Drugi dan opoldne sem videl poleg že omenjenih steklenic in kozarcev, še mojo skodelico na mizi.

Ali je res gostilničarski obrt tako lahek, da ga sme prav vsakdo izvrševati? Ali ne vrši oblast nobenega nadzorstva nad javnimi lokali? Ali res zadostuje samo komisijski ogled pred otvoritvijo gostilne, o katerem je lastnik že teden prej obveščen? Ali bi ne bilo potrebno od časa do časa poslati kakega preglednika po gostilnah? Marsikaj bi videl, kar že davno ne odgovarja predpisom. Zakaj ima gostilno človek, ki ni sposoben zanjo? Saj bi tudi drugi radi zaslužili. So tudi potrebni.

Oblast naj tudi tu napravi red, in naj takim gostilničarjem, ki dobesedno vzeto, samim sebi in drugim v skledo pljujejo, odvzame oziroma prepove nadaljnje izvrševanje obrta. Poskrbi naj torej, da se čim prej takih lokalov zaprejo, oziroma take luknje ramašijo. L. J.

Družina ob ognju

Pubi piše Peenu

(Pubi se je prehladil. Ne sme od hiše. Večraj mi je služkinja — pardon — gospodinjska pomočnica Pepca pritihotapila to-le ganljivo pisemce.)

Lubi stric peen jest sm se prehladu na kolezi in morm bit doma — men je zlo dougčas k se na morm n' igrat — po khn se pa na morm s triciklnam voz k pepca na pusti — hvala bogu de vo k kmal vojska — gospod presečnk je usak večer pr nas — prnesu je iz italije vermut ta prav čincano je reku le dejmo ga se je tako ta zadn — madonca ga žinga — stric žiji pa radio navija — notr pa tako žvižga eden pa umes po anglešk prpovduje k jest n' na razumem stric žiji pa use — gospod presečnk prau alzo a bo kej al se bodo spet podelal — preklet marelmohar — to je veš tist čemberlen k ga majo na angleškem za ta premjerja — jest mislm de nekej bo k je gandi pisou polakam de im da blagoslou — gospod presečnk je prou hud na stalina — prau de je to en negov trik k sta mela z ribentropam — negov žiji je pa reku da habns ire bolševiken — veš stric peen men

je pa pepca pokazala tisto fotografijo iz jutra k se stalim tako smeje — a ni heen uniformo ma pa kt arestanti — a ti že veš da je hitlar naredu krušne karte toko de lahko kar karte ješ če s lačn — madonca jest sm učerej odgriznu en kos od karte pa sm use vn plunu — je čist začn — učerej je bla tud pr nas večerja — so bli usi tud stric albin po stara mama pa star papa — k je reku gospod presečnk papanu alzo bomo šli pa notr je mamica jokala papa je pa nekej med zobmi mrmrou toko kt vajnen cu špet — potlej je pa gospod presečnk držou en govov mene so pa spodil spat — jest sm poslušou pr urath k je reku de je on za neutralnat ampak za drgačno — potlej je tud star papa držou en govov k je bio on pr soudath je reku or kanalčk k so jih usak večer vn spušal — je držou govov koko so ga biksal vsak večer pri faimoštr pa pr vajns volf — je reku to so bli zlat caiti no dneu vojeka po noč cvičk pa fajn keinarce — usi so se smeial stara mama je bla pa huda in mu je rekla du alter ezel — jest tud vem de se prau to en osu — ta star papa je pa držou govov je reku mucii, ih fil mih jung mi smo mladeniči eks — eks je zaupou gospod presečnk prozit — usi so trkal star

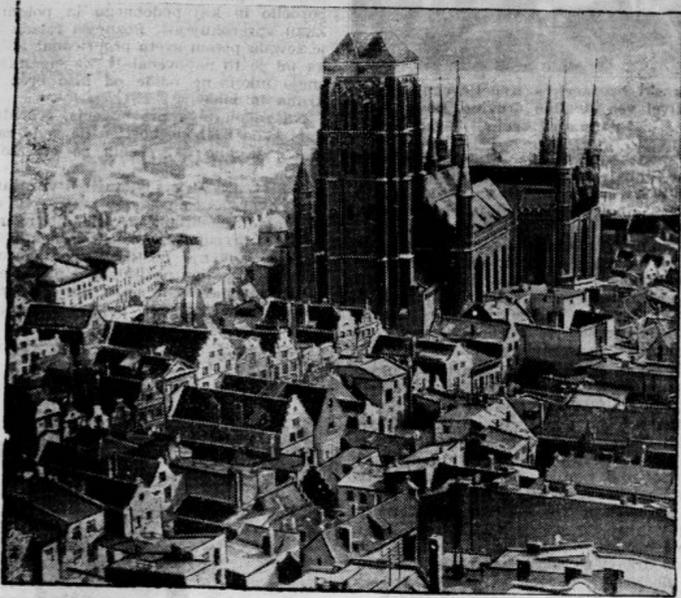
papa je pa zapeu auf in den kampf tore a dor — to zmeraj poje če je dobre vole — ja no je bio res hec jest sm pa potlej zaspaou — zdej te pa lepo pozdravim in zdravo publi.

Bil sem ginjen. Bil sem navdušen. Pubi, ti si — da se izrazim v smislu sporazuma — sila! Ortografijo naj zlojede pocitra — ideja — ta velja! Preprosto — pikeš in poljudno, brez fraz in zamotanih izmikanj, dejstvo nizaš do dejstvo, brez zveze na videz a vendar — sodobno!

Da, sodobno! Kajti se dandanes zdi, da neka poblaznela sila bombardira nas uboge ljudi, zajemajoč brez pomisleka iz neizbrpne zaloge nesmislov in protislovij. Zdi se, da je hudomušen zlojede zamešal niti v lutkovnem teatru, ki mu pravimo svet, in tako pop objema vlačugo, vojak govori o asiškem ubožcu, dežnik poje slavo soncu, devica rjove bojne himne, mutec prepeva Aida, filozof pleše lambeth walk, slepec opazuje zvezde na gori Palobar — a še nam jutri, pojutrnjem časopisi sporoče, da je angleška deklica Japoncu, ki jo je siekel na meji tincianske koncesije, ponudila svojo z zlatimi funti zavarovano nedolžnost — se temu ne bo najbrž nihče čudil.

Gdansk, mesto današnjih dni

Iz zgodovine mesta, ob katerem se je v odločilnih minutah zaustavil čas in o katerem je nekdo nedavno zapisal, da predstavlja severno mejo Balkana: žarišče vojnih konfliktov, ki so se od nekdanj netili na Balkanskem polotoku, se je po svetovni vojni razpotegnilo čez Srednjo Evropo do Baltika

Pogled na Gdansk

Članek je bil napisan tik pred aneksijo Gdanska. Op. ur.

Vojna zavoljo Gdanska?
Tisti, ki tako zastavljajo vprašanje, ne vedo, da je nemška zahteva po Gdanku in koridorju samo droben delec v nizu zahtev, ki jih mora Nemčija postaviti svetu, če hoče ohraniti svoje ravnovesje. A ko se dandanes toliko piše in govori o Gdanku, je le malokomu znano, kako je mirno, sloveče trgovsko mesto ob izlivu Visle prišlo do svoje vloge.

Svobodna država Gdansk

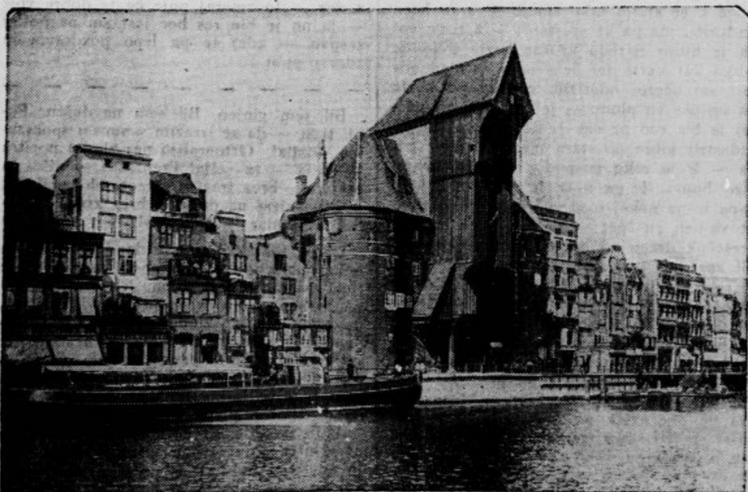
Ozemlje svobodne države Gdanska je majhno: 1966 km² z 293 km dolgo mejo in s 410.000 prebivalci. Mesto leži na levem bregu zapadnega rokava Visle in je kakšnih 6 km oddaljeno od morske obale, vendar lahko prispeje tudi velike trgovske ladje v sredino mesta. Na podlagi člena 100 do 108 versajske mirovne pogodbe je bil Gdansk ločen od Nemčije kot samostojna država in gospodarsko vključen v poljsko carinsko ozemlje, s čimer je bil poljski zagotovljen neoviran dostop do morja. Dne 15. novembra 1920 je bil proklamiran Gdansk kot svobodno mesto. Dobil je lastno, od Zveze narodov zajamčeno ustavo in je postal demokratska republika z lastnim državnim narodom, lastnim državnim ozemljem in lastno državno upravo. Oblast izvršuje senat, ki ga tvori sedem članov in ki mu načeljuje predsednik, a v to ga pooblašča narodno predstavništvo, ki šteje 72 narodnih poslancev.

Pa Zveza narodov

Svobodno mesto Gdansk je pošiljalo svoje predstavnike na razne mednarodne konference in je pristopilo k nekaterim mednarodnim pogodbam, med drugim tudi k Briand-Kelloggovemu paktu proti vojni. Odnosi med Gdankom in Poljsko so bili določeni v pogodbi 9. novembra 1920, ki obsega naslednje točke: carinsko unijo, skupno železniško upravo, lasten poljski poštni urad na gdanskem ozemlju, paritetno zastopstvo v pristaniškem odboru in opravljanje zunanjih zadev svobodnega mesta po poljskih konzulih. Vse te poljske pravice so skozi in skozi gospodarskega in upravno tehničnega značaja in v ničemer ne zadevajo državnopravne neodvisnosti Gdanska. Te neodvisnosti ne omejuje niti Zveza narodov, ki je v svobodno mesto poslala svojega komisarja z tualna nesoglasja med Poljsko in Gdankom. Zveza narodov je jamčila tudi dednim pooblastilom, da izravnava evenmokratično ustavo Gdanska, ki se lahko izmenja samo z njenim privoljenjem. Znano je, kako se je zgodilo s to rečjo. Po členu 102 versajske pogodbe je teritorialna nedotakljivost in politična neodvisnost pod zaščito Zveze narodov...

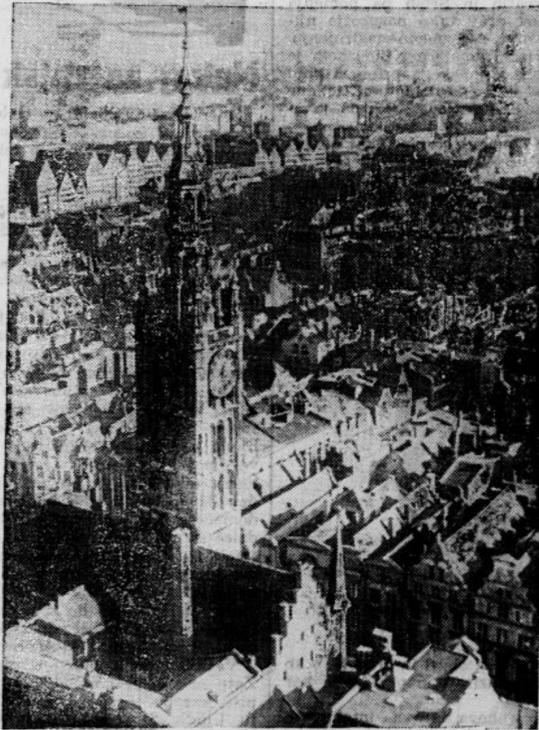
Tisoč let borbe

Zagovorniki aneksije Gdanska izjavljajo, da je to stanje nekaj nezasišane in nenaturnega. Kratak pogled v zgodovino pa nas pouči, da je bil Gdansk v svoji tisočletni zgodovini že dvakrat samostojna država, v kolikor ni pripadal Poljski. Prusiji je bil priključen vsega skupaj samo 160 let. Ob koncu desetega stoletja je Gdansk zavzemal ugleden položaj kot

Stari žurav (žerjav) v pristanišču

glavno mesto Pomorolja. Praški škof Adalbert je tu okrog 997 oznanjal krščanstvo. Vojvoda Subislav Pomorjanski je 1185 obdal mesto, ki so ga takrat pisali Gidanje, z obzidjem. Pomorjanska je bila slovanska država, katere najpomembnejši vladar Svetopolk (1220 do 1260) je dvignil Gdansk do razcvita. Današnji nemški zgodovinarji skušajo omalovaževati ta dejstva s tem, da Pomorjance označujejo za sovražnike notranje Poljske. Po njih se je Gdansk začel razvijati potem, ko so bili 1170 nemški menih poklicani v Ollivo, prvo nemško samostansko naselje na vzhodno od Odra. Z menihi so baje prispele k izlivu Visle nemški trgovci, tako da so prvi vitezi nemškega reda, ki so 1231 že kot mesto.

Rotovž v Gdanku

Stoletja samostojnosti

V resnici pa je bila stvar vendar drugačna. Nemški vitezi so Pomorjancem in Poljakom odvzeli zemljo šele po krvavih bojih. Gdansk jim je padel v roke 1308. Petdeset let pozneje je Gdansk pristopil k Hanzl. 1410 so Poljaki v bitki pri Tannenbergu premagali vojsko nemškega viteškega reda in uničili njegovo državo. Gdansk je tedaj očitno prestopil na poljsko stran. 1454 se je Gdansk svobodno definitivno ločil od viteškega reda in izvolil poljskega kralja Kazimirja IV. za svojega zaščitnega vladarja. Takrat je Gdansk prvič postal svobodna država. Po privilegiju Kazimirja je mesto samo upravljalo vse uradne posle in celotno sodstvo, bilo je prosto carin, imelo je pravico lastne-

g adenarstva, svojo vojsko in je svobodno sklepalo o vojni, miru in zvezah. Poljskega kralja je v Gdanku predstavljal eden izmed članov mestnega sveta (Burggraf). Mesto je imelo v Varšavi svojega tajnika in je imelo pravico glasovanja v državnem zboru in pri volitvi kralja. Knezi evropskih držav so v Gdank poslali svoje poslanike. V to dobo spada izpri Thomu prekoračili Vislo, našli Gdansk redno nagli gospodarski procvit Gdanska, ki je trajal celo petnajsto in šestnajsto stoletje. Ko so Turki zavzeli Carigrad in zaprli morske prehode v Sredozemlju, je šla vsa ruska pšenica za zapadno Evropo po Visli in preko Gdanska. Gdansk je bil takrat glavno posredovališče trgovine med vzhodom in zapadom.

Delitve Poljske

Do 1693 je Gdansk ostal vključen poljski državi. Že pri prvi delitvi Poljske leta 1792 si je Friderik II. prizadeval, da dobi svobodno mesto v roke, a Rusija se je uprila zahtevi, ker bi Prusija s tem odrezala Poljski vsako zvezo z morjem. Pri drugi delitvi Poljske 1793 je Gdansk pripadel Prusiji, a je ostal pod njo samo do 1807. Takrat ga je zavzel Napoleonov maršal Lefebvre in ga drugič proglašil za svobodno državo. Tokrat so neodvisnost svobodne gdanske države jamčile Francija, Prusija in Saksionska, ki jih je v mestu zastopal francoski guverner. Po Napoleonovem porazu je Gdansk 1814 vnovič prišel pod Prusijo, dokler ni 1920 tretjič postal samostojna država.

Na vprašanje, kakšne narodnosti je prebivalstvo Gdanska, kajpak ni težko odgovoriti. Samo po sebi se razume, da je danadnes pretežna večina nemška. Za mirno presojo problema pa ni nič manj važno vprašanje, kako je to prebivalstvo politično usmerjeno. Nehitlerjanske stranke so še pri volitvah 7. aprila 1935 zbrale v Gdanku 41% vseh glasov. Od takrat v Gdank uni bilo več volitev — senat, ki je povsem pod vplivom narodnih socialistov, jih je letos aprila odločil za 4 leta.

Gospodarski položaj

Nič manj važno ni vprašanje o gospodarskem poslanstvu Gdanska. V prometu z Rajhom je njega pomen kaj skromen.

Pristanišče v Gdanku

ta. Pred vojno (1912) je šlo skozi gdansko pristanišče 783.000 ton blaga na leto, v največji dobi (1937) pa nič manj ko 4.026.000 ton. Jasno je, da ta porast ni v nikaki zvezi z obćim razvojem pomorskega prometa v povojnih letih, temveč ga mora Gdansk zahvaliti samo dejstvu, da je postal uvozna in izvozna luka svobodne Poljske. Za primeru naj navedemo Stetin, ki je imel 1912 4.900.000 ton, 1937 pa samo 4.816.000 ton prometa. Res je, da je gospodarstvo Gdanska, zlasti promet v pristanišču, v zadnjih letih močno nazadoval. Statistično pa je ugotovljeno, da trgovina Gdanska z izgradnjo Gdinje ni trpela, ker Gdinja odpremlja mnogo blaga, ki prej ni potovalo čez Gdansk.

Današnji Gdansk

V maju 1935 je senat razvrednotil gdanski goldinar in tako zadal življenjskemu nivoju gdanskega prebivalstva hud uda-

rec. Od 1937 do 1938 je promet v pristanišču padel za 11,7% — zaradi nesoglasij, ki so se umetno zanelile med Gdankom na eni ter Litvo, Poljsko in Rusijo na drugi strani. 4000 pristaniških delavcev je dandanes zaposlenih samo po tri dni v tednu. Agrarna produkcija je v tem času močno onazadovala, srednji stan je v letih gospodarske krize propadel, številni rentniki so morali iz svobodnega mesta v rajh.

75% vsega poljskega izvoza gre preko Gdanska in Gdinje. Razen premoga izvažajo poljske pridelke, predvsem pšenico, pa meso in les. Pri vseh teh proizvodih je poljski izvoz samo tedaj vztrajen, če ima na razpolago ceno, ki jo pot: Vislo in svobodno dostop na morje, torej Poljsk upravičeno smatra za svoj življenjski prostor gdansko pristanišče. Prav tako pa je tudi Gdansk navezan na trgovino s poljskim zaledjem.

Ob začetku šolskega leta

Ob začetku šolskega leta .. v napetem mednarodnem položaju in sporazumu doma.

Če človek venomer ponavlja iste misli, je navezadnje videti, kakor da prazno slamo mlati. Še celo se zdi, da vzgojni svetovalec mlati prazno slamo. Ne le, da vzgojitelj venomer predstavlja starodavne resnice, ki se slišijo kakor okorele in krmežljave fraze, ampak tudi prizadevanja, da bi šel s časom, da resnice oblači v zmerom nove obleke, se zde zaman. Kaj mi na primer pomaga, če je mojih pet minut vzgoje kdaj pa pa kdaj čakal za vogalom zavraten in užaljen napad? Le drobec zavesti izproži, da moje početje menda le ni povsem nesmiselno, ker je vsaj kdaj pa kdaj zadelo v živo... Toda koliko so besede zalegle, koliko so resnične vplivale na uravnavanje naše vzgoje — to se izmuzne moji kontroli, o tem prav ničesar ne vem. Zato se bolj ali manj vztrajno držim glavnega načela vseh vzgojnih svetovalcev: da neutrudno in neprestano ponavljam osnove vzgojnih načel, ki se mi zde sodbna in pravilna.

Svetovni politični položaj je do skrajnosti napet. Mobilizacijski odloki in cele serije vojnih ukrepov, se zdi, kakor da napovedujejo nekakšen veliki obračun. Neprestano ponavljamo oguljene besede: »Ali bo vojna ali ne?« Jaz, na primer, sem prepričan, da vojne še ne bo. Počemu pa vojno, če se da ugodna bilanca zaključiti tudi brez nje? Navada mešetarijev je sicer, da groze, toda da bi se stekli? Ne, rajši kaj zmešetarijo... »Ljuba duša, me boste vprašali, »kakšno zvezo ima vse to z vzgojo?«

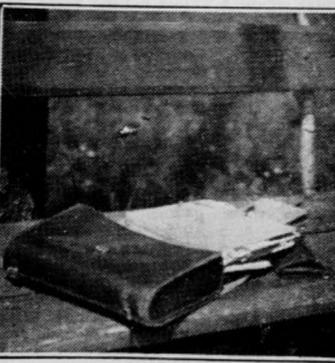
Ima zvezo, pa še kakšno! Ali boš morda otroku vcepljal zaupanje do vsakogar, ko te zgodovina naših dni uči, da ne smeš zaupati nikomur? Ali mu boš vcepljal vero v velike narode, ko vidiš, da mešetarijo samo za svoje interese? Ali pa boš morda celo tako zaplankan, da boš kakor starokopitni »vzgojniki«, izjavljal, da hoče mladino izolirati od vsega tega »blata« današnjih dni? Ne, tak čas zahteva odločno in pospešeno politično vzgojo mladine. Tak čas zahteva, da mladini odpremo oči, da jo vprežemo v borbo za naše pravice. Tak čas zahteva vzgojo k samostojnosti, hladnokrvnosti, odločnosti. Zdi se, da imamo precej močne živce, ker nas »živčna« vojna ni kdo ve kaj prizadela. Toda ne bi škodovalo, če bi živce še bolj utrdili, tako utrdili, da so vsak čas pripravljeni tudi za akcijo, da za nas ne bo presenečen in — brezglavosti.

Mladini je treba odpreti oči, da bo sposobna oceniti svetovna dogajanja in da bo našla svoje pravo mesto — na strani pravic malih narodov. Če kdaj, potem spada

mladina danes v organizacije, ki budijo narodno zavest, ki vrše politično vzgojo, ki mladino telesno in duševno utrjuje. To, kar se je zgodilo od septembra do septembra je treba pred mladino odgniti, ji omogočiti pravilno analizo — in izvajanje pravih zaključkov.

Po dvasjetih letih doseženi sporazum med Srbi in Hrvati bo tudi moral imeti svoj odsvit v vzgoji. Mladi Hrvati, vzgojeni napol v duhu šovinizma, morajo sedaj biti vzgajani, kakor mladina vse države, v državotvornem duhu — razvite narodne in državne zavesti. Sporazum nam menda prinaša tudi nov čas demokracije v državi. To pa zahteva demokratično vzgojo. Pojačala se bo strankarska aktivnost in zdi se, da bodo vznikile nove stranke. In če kaj, potem velja sedaj za slovensko vzgojo sklep: učiti mladino, da ne zapade slepi strankarski zagrizenosti, ki nad strankarskimi interesi pozablja interese skupnosti. Tak je imperativ časa.

V sredo teh velikih dogajanj pada pričetek novega šolskega leta. Ne verjemite, da se bo mladina zlahka pustila odvrtni od velikih zanimanj vsega človeštva k puhi solski učnosti. Čas, v katerem živimo bi terjal od učiteljev in profesorjev spretno prilagajanje. Ni res, da se matematika, zgodovina, narodni jezik itd. ne bi mogli posluževati primerov iz sedanjosti, iz tiste življenjske resničnosti, ki kakor vse ljudi, žuli tudi mladino. Kaj vse jo sicer še žuli, sem nešteto krat ponavljal. Ne zamerrite mi, če teh starih resnic danes ne bom ponavljal. Ne morem jih ob važnosti glavne zahteve, ki nas ob novem šolskem letu čaka: skrb za politično vzgojo mladine, narodnostna in državotvorna vzgoja s ciljem, da se okrepmo in da bomo vsak hlip pripravilni braniti svoje pravice pod solncem...

Reportaža iz pratike

Naslednjo pesem nam je poslal eden izmed vnetih reševalcev naših križank, obupan, da ga žreb ne doseže: namesto nagrade, ki mu je usoda ni naklonila, mu pripade honorar. Op. ur.

Pratiko sem v roko vzel, vse svetnike sem preštel, od prosinca tja do grudna je zadeva malo čudna — Za vsako reč, za vsako stvar svetnika nosi koledar, le tisti ne krasi oltarjev, ki bi nakazal sto dinarjev zvestemu ugankarju Janezu Komatarju, — Še na božjo pot bi šel, če bi danes jih imel, tisti roki bog daj srečo, ki posega v polno vrečo, enkrat vsaj, naj mene, gada najde »Jutrova« nagrada.

★
Svet' Anton je za ljubezen in svet' Job za vso bolezen. Sveti Peter v raj pomaga, kjer svet' Miha duše vaga, Katarina je za pamet, ki je boljša, kakor žamet, Sveta Jedert je za miši, Marta pa za red pri hiši, Sveti Jožef za rednike, Zlatoust za učence, za filozofe Avguštin, za bedake pa Kvirin. Svet' Matija za tesarje, svet' Florjan nas ognja varje,

je svet' Krištof za motor in za kmeta Izidor, za čevljarje je Krišpin, za govedo Valentin. Spiridijon za dušne blagre, svet' Hubert za vse jagre, svet' Francišek za menišvo, sveta Neža za devišvo, za žene je sveta Ana, svet' Rok, če kje je rana. Za pokoro Magdalena, za kraljice je Helena. Pepelnica za kesanje, svet' Akvin za dušno branje, svet' Martin je za berače, Kristoforos za kovače. Za bolno grlo svet' Blaž, Uršula je za device in Notburga za žanjice, je Polona za zobé, svet' Aleš pa za nogé. Mala deca — dan moritve. Adam — Eva za ločitve. Če zaprta pot je v raj in ne moreš več nazaj, čuva Vlaho Dalmatince. Svet' Urban pa naše vince.

Za grmenje je Elija, za oči pa je Lucija, Danijel je za jetnike in Vincencij za bolnike, svet' Kozma in Damjan, v farmaciji par sta znan. Je Zofija za mokroto in Krstnik pa za gorkoto. Terezija je za gorečnost, Nepomuk pa za molččnost,

za Jezuite je Ignacij, za mrazove Bonifacij, Gregor je za koledarje, svet' Simon za drvarje, sveti Brunon za trapiste, Vinko pa za lazariste. Jur se zmaya ne boji, trosi cvetje v solne dni. Luka ta nam mraz prinaša, ž njim se burja že oglašá. Svet' Miklavž, ta je za déco, evangelisti so za léco, svet' Pavel za pismarje, in novinarske pisarje. Prvi pisal je vesti, kako v Korintu se godi. Za konje Stefan je, svetnik, za vero prvi mučenik, za vrvarje je Boštjan, za zdravnike Damijan, za študente Stanislav, za nedolžnost Vekoslav. Za dekleta je Marjeta in za tete Elizabeta, za čebelarje je Ambrož, dosti rojev, dosti rož, Tako se pravi ta svetnik, zakoncem zvesti pomočnik: »Kar je žena, to je mož!« V pratiki so še svetniki, kralji, škofje, mučeniki, menihov dosti, nun, svetnic, učenjakov in devic. Nam pa najsvetejša sta solunska naša brata dva, sveti Ciril in Metod — čuvajta slovanski rod! Mene pa naj moj patron pripelje v raj pred božji tron, prej pa še pred tisto gnado, ki »Jutrovo« deli nagrado.

Janez Komatar

SPORT

Državno plavalno prvenstvo posameznikov

Prvič v zgodovini plavalnega sporta v Jugoslaviji smo dobili letošnje ločeno tekmovanje za državno prvenstvo posameznikov in sicer za moške v sladki, za ženske pa v morski vodi. Za malimi izjemami nastopa v dvodnevnih borbah vsa jugoslovenska plavalna elita. Ta tekmovanja veljajo obremen kot izbirna za sestavo naše državne reprezentance, ki bo nastopila nazproti Madžarski.

Kohn (V) 1:23.2, 5. Barbieri (J) 1:23.2, 6. Hribar (I) 1:23.2.
100 m prsno predtekmovanje: I. skupina: 1. Lovro Stakula (Jug) 1:02.8, 2. Curtini (V) 1:03.4, 3. Zizek (J) 1:03.3 — II. skupina: 1. Defilipis (V) 1:03.4, 2. Ivo Stakula (J) 1:03.8, 3. Fritsch (I) 1:04.8 — III. skupina: 1. Ciganović (J) 1:03.6, 2. Stocker (V) 1:05.2, 3. Čuček (M) 1:06.4.

Moški v Bjelovaru

Bjelovar, 3. septembra.
Pred velikim številom gledalcev se je v kopališču »Draženovac« v Bjelovaru začelo v soboto tekmovanje posameznikov za državno prvenstvo v plavanju. Za malimi izjemami so nastopili vsi najboljši plavalci v Jugoslaviji. Manjkali so le od Ilirije dr. Wilfan, od ZPK inž. Gazzari in od Viktorije Grkinčič.

Ženske v Crikvenici

Crikvenica, 3. septembra.
Na damskem plavalnem prvenstvu posameznic je bila v soboto le ena točka, a še v tej je nastopila samo ena tekmovalka. Na 400 m prosto je dosegla Draguša Finc (Ilirija) čas 6:18.5, kar je 12 sekund bolje od zahtevanega minimuma.

Jugoslavija : Madžarska 3 : 0

Po drugem dnevu damskega teniškega dvoboja za srednjeevropski pokal med Jugoslavijo in Madžarsko vodi Jugoslavija 3:0. Par Kovač—Klorijan je premagal Madžarski par Somogyi—Kermesy 6:3, 3:6, 6:4.
100 m prsno predtekmovanje: I. skupina: 1. Cerer (Ilirija) 1:14.4, 2. Bijelič (Sever) 1:19.2, 3. Laškarin (Marathon, Zgb) 1:22.6, 4. Barbieri (Jug) 1:22.8 — II. skupina: 1. Hribar (Ilirija) 1:22.2, 2. Kohn (Viktorija) 1:22.8, 3. Dvoržak (ZPK) 1:23.
100 m hrbtno predtekmovanje: I. skupina: 1. L. Ciganović (Jug) 1:14.2, 2. Marčić (Jug) 1:16.4, 3. Pelhan (Ilirija) 1:17.6, 4. Negotović (Viktorija) 1:17.9 — II. skupina: 1. in 2. v mrtvem teku Vidmar (Viktorija) in Klein (ZPK) 1:17.4, 3. Drobnik (ZPK) 1:19.4.
1500 m prosto finale: 1. Zizek (Jug) 21:13.8, 2. Balla (Vojvodina) 21:21.3, 3. Mihalek (Ilirija) 22:38.7, 4. Balca (Jug) 22:59.4. Vsi so plavali bolje od zahtevanega minimuma.
100 m prsno finale: 1. Cerer (I) 1:13.9, 2. Bijelič (S) 1:19, 3. Laškarin (M) 1:20.4, 4.

Dirke v Beogradu

Beograd, 3. sept. p. Pri današnjih motociklističnih dirkah okoli Kalemegdana sta ljubljanska dirkača Breznik in Šiška dosegla pomembne zmage. V skupini sportnih motorjev do 350 ccm je v rekordnem času zmagal Janko Šiška (MK Ilirija), v skupini sportnih motorjev do 500 ccm pa je bil prvi Dušan Breznik (Avtoklub) za trideset četrta pred ostalimi.

Amerika vodi 2:0!

Forrest Hill, 3. sept. — Včeraj se je tu začelo finalno teniško tekmovanje za Davisov pokal med Zedinjenimi državami, ki branijo pokal in med medcelinskim zmagovalcem Avstralijo. Za srečanje je bilo veliko zanimanje, čeprav se je splošno pričakovalo, da bo v tem srečanju Avstralija beležila lahko zmago, ker so Avstralci na nedavnem ameriškem prvenstvu gladko premagali vse najboljšje Američane.
Ze prvi dan srečanja, ko sta bili na sporedu dve igri posameznikov, se je končal presenetljivo. Oba ameriška zastopnika sta namreč porazila visoko favorizirana Avstralca in tako se je zgodilo, da vodi po prvem dnevu Amerika z 2:0, kar gotovo ni nihče pričakoval.
Zreb je doletel najprej igro med Američanom Riggsom in Avstralcem Bromwichem, nato pa med Parkerjem (Amerikan) in Quistom (Avstralija).
Riggs — Bromwich 6 : 4, 6 : 0, 7 : 5
Američan je zaigral odlično in se je v krasi igri revanširal za nedavni poraz na ameriškem prvenstvu, kjer je, kakor smo že poročali, zmagal Bromwich. Avstralec je v tretjem setu zamen poskušal odločiti igro v svoj prid. Riggsu je uspela že prva odločilna žoga, ki je njemu prinesla zmago, Ameriki pa prvo točko.
Parker — Quist 6 : 3, 2 : 6, 6 : 4, 1 : 6
7 : 5
Igra drugega para je bila izredno razburljiva. Prvi set je dobil Američan precej lahko, v drugem setu pa je Avstralec stanje setov izenačil. Tretji set je po ogorčeni borbi pripadel spet Parkerju, ki je šel v odmor s prednostjo dveh setov. Po odmoru je bil Quist kakor prerojen in je gladko odločil četrta set za sebe z 1:6. Potreben je bil še peti in odločilni set. Do stanja 5:5 sta nasprotnika dobila vsak svoj servis, nato pa je Američan odvezl Quistu njegov servis, kar je bilo odločilno.
Po prvem dnevu tekmovanja vodi torej Amerika z 2:0 in ima najboljšo nade, da si ponovno pribori Davisov pokal.

Dirke v Beogradu

Beograd, 3. sept. p. Pri današnjih motociklističnih dirkah okoli Kalemegdana sta ljubljanska dirkača Breznik in Šiška dosegla pomembne zmage. V skupini sportnih motorjev do 350 ccm je v rekordnem času zmagal Janko Šiška (MK Ilirija), v skupini sportnih motorjev do 500 ccm pa je bil prvi Dušan Breznik (Avtoklub) za trideset četrta pred ostalimi.

Hašk—Ljubljana 3 : 1 (2 : 0)

Tudi v drugem kolu hrvaško-slovenske lige je ostala Ljubljana brez točke
Ljubljana, 3. septembra
Današnja prvenstvena tekma med Haškom in Ljubljano je privabila na igrišče komaj 500 gledalcev. Hašk je zmagal s 3:1 in to povsem zaslužen. Bil je tehnično in taktično dosti boljši od Ljubljane, ki je imela sicer zrelih prilik najmanj dvakrat toliko kakor Hašk, a jih ni znala izkoristiti. Ljubljana je nastopila z zelo okrnjenim moštvom in je zlasti občutila pomanjkanje Bertončija.
Hašk je že v 13. min. dal prav efektne gol. Medarici je idealno serviral Duhu na nogo, ta je poslal ostro žogo, ki se je vrtar sicer še dotaknil, a je običajno v mreži. Kmalu nato je Hitrec pokazal eno svojih starih mojstrov: silno okretno je preigral dva igralca Ljubljane in že je tičala silna bomba pod mrežo. Ljubljana, ki je bila prej precej nevarna, je potem skoraj do konca prvega polčasa igrala podrejeno vlogo.
V drugem polčasu je Ljubljana pritiskala z vso silo in Hašk več ko 20 minut sploh ni prišel do veljave. Bilo je precej zrelih prilik, a so bile vse zamujene. Nekako sredi drugega polčasa je šla žoga z desnega na levo krilo, ki jo je poslal pred gol in v naletu so potisnili vratarja z žogo vred v mrežo. Ljubljana je še prevladovala, a pozneje je prišel do besede zopet Hašk, ki je 10 minut pred koncem zabil še tretji gol in s tem odločil igro s 3:1 v svojo korist.
Sodil je dobro g. Bažant.

Ostale tekme te lige

Zagreb: Gradjanski : Concordija 3:0 (2:0). Concordija je igrala dobro, zlasti v drugem polčasu.
Sarajevo: Sašk : Split 2:1. Sašk je bil boljše moštvo do časa, ko je Split izenačil. Pred koncem je postala igra zelo ostra.
Osijek: Slavija : Bačka 5:2 (4:1). Slavija si je zasedla izdaten naskok že v prvem polčasu, dasi ni bila toliko boljše moštvo. V drugem se je Bačka precej popravila.
Split: Hajduk : Slavija (Varaždin) 0:0. Rezultat vzbuja precejšnjo senzacijo. Radovnikovič je v prvem polčasu zastrejal enajstko.
Subotica: Slavija (Sarajevo) : Žak 3:0.
Prvenstvo LNP
Kranj: Kranj : Disk (Domžale) 5:2 (2:1). Prav lepa in zanimiva prvenstvena tekma. Sodil je dobro g. Lukežič iz Ljubljane.

Jugoslavija : Madžarska 3 : 2

Zagreb: V nedeljo je bilo končano tekmovanje za srednjeevropski damski teniški pokal. Jugoslavija je zmagala nad Madžarsko s 3:2.

Podrobna poročila v II. izdaji

Maribor čez nedeljo

Maribor, 3. septembra
Za danes so bile napovedane številne prireditve. V št. Iju je bil napovedan veliki javni telovadni nastop vrlih šentiljskih Sokolov in se je odvijala danes v št. II množica mariborskih in drugih obmejnih Sokolov, ki se hoteli izraziti s tem toplu priznanje šentiljskemu sokolskemu društvu, ki se pod vodstvom svojega zasluznega staroste Ivana Rogliča tako lepo razvija. Naša mariborska »Drava« je šla na svoj narodno kulturni, narodno obrambni izlet k Sv. Lovrencu, kjer je zasedla naša lena rodna pesem. V našem Beogradu je bil za danes napovedan dan tamonjezinske agilne jedralne letalske skupine v Radvanju pa je bila slovenska glasbena vitev novega Glasbene doma. Tako se bili Mariborčani zavzeti na vse strani dočim v Selnici ob Dravi ni bilo za danes napovedane predstave »A njena« in v organizaciji mariborske občinske društvene žine. — V Maribor je prispela danes vest

o žalostnem uboju pri Sv. Petru

V Nebovi pri Sv. Petru niže Maribora je navali posestnik Martin Grabornik z gnojnimi vilami in pozneje še z motiko na 27letnega hlapca Franca Puhnerja, ki mu je zaradi udarcev počila lobanja in ki je bil takoj zatem mrtev. 27letni hlapec Franc Puhner je namreč že od mladih let služil kot hlapec pri posestniku Martinu Graborniku. V zadnjem času pa je Puhner hodil tudi na dnu Spal pa je pri Graborniku. Ko se je Franc Puhner včeraj popoldne po obedu podal v škodeno, kjer je zaspal na seno, je prišel k njemu Grabornik in mu dejal najnikar se spli pri holem dnevu, ampak naj se raje pobrži na živino. Puhner pa je Graborniku odvrnil, da ga ne preteneč, če ga ne bo puščal na miru. To Puhnerjevo besedo so Grabornik tako vzemirile, da je Grabornik

napadel Puhnerja, ki je ležal v seno, s gnojnimi vilami in potem še z motiko. Poškodbe so bile smrtonosne. Orožniki so Grabornika takoj aretirali in zasiljali. Grabornik se silnicuje na to, da je pač ravnal v silobranu, ker bi ga bil sicer Puhner napadel. Jutri bo sodna obdukcija trupla ubitega Franca Puhnerja, ki se nahaja v šentpeterski mrtvašnici.

Po zidanicah je pust in prazno

Opaziti je bilo, da so bile danes mariborske ulice precej prazne in puste. Ljudje so sedeli večinoma doma pri radijskih aparatih in poslušali najnovejša poročila o svetovnih dogodkih. Opaziti pa je bilo tudi, da je bilo danes precej pusto po raznih okoliških gorcih in zidanicah, kjer je bilo sicer ob nedeljah in praznikih razgibano življenje. Mariborčani spravljajo ta pojav v zvezo z okolnostjo, da pripadajo številni vnoigradi tujerodnim lastnikom, katerih svojci in prijatelji, ki so vojni obvezniki, so morali na poziv preko meje, kjer so prešli mobilizacijsko povelje. V Mariboru in bližnji okolici je prizadetih okoli 500 oseb, ki so bile v mariborskem življenju precej znane. Po teh vnoigradih je danes klopotec pel svojo žalostno pesem, po teh zidanicah je bilo opaziti danes pretežno starejše osebe, pa tudi otroke, ki so v zadnjem času skupno z materami prispeli preko meje k svojim mariborskim znancem ter sorodnikom.

Spet 10 razočaranih ob meji

Goljufivo in sleparsko tihotapljenje ljudi preko meje se spet nadaljuje. Še zmerom se najdejo lahkoverne žrtve sleparskih agentov. Tako je v neki gostilni v Vetrinjski ulici nagovarjal neki 45letni moški 10 delavcev, ki so prispeli v Maribor iz Udline v savski banovini, da jih bo proti nagradi 1000 din spravil skrivaj preko meje. Delavci mu niso verjeli. Ko pa je gostilničar izrazil svoje jamstvo za dotičnega agenta, so se dogovorili za odškodnino 500 din. Agent je vseh 10 delavcev peljal ponoči proti Sv. Križu nad Mariborom. Preden so prišli do meje, pa jim je agent dejal, naj počakajo, ker si mora preje ogledati teren, da jih bo z gotovostjo spravil preko meje. Toda čakali so zaman na sleparja. Nazadnje so se odločili, da pojdejo sami skrivaj preko meje. Toda čuječe oko naših obmejnih organov jih je zasačilo. Oseleparni delavci so na policiji vse iskreno priznali, nakar so jih odgojskim potom odpremlili nazaj v domovne občine. Policija vneto pozveduje za skupino brezvestnih agentov, ki si na račun ubogih delavcev služijo lepe denarce.

Strel v srce

Danes popoldne okoli pol 10. si je poginal kroglo v srce v neki tukajšnji gostilni na Aleksandrovi cesti 26letni Rudolf Grobelnik iz Ribnice na Pohorju. Grobelnik je bil pri priči mrtev. Vzrok samomora ni znan. Verjetno so v ozadju ljubezenske zadevščine.

Vojna pripravljenost v Kanadi

Ottawa, 2. sept. AA. (Havas). Kanadski ministrski predsednik je sporočil, da so bile vojaške, pomorske in letalske sile postavljene v stanje aktivne službe.

Kontrola izvoza v Angliji

London, 2. sept. AA. Zakon o kontroli izvoza, ki ga je spodnji dom že sprejel, je bil poslan zgornjemu domu skupno z ostalimi zakonskimi predlogi, ki so postali potrebni zaradi sedanega mednarodnega položaja.

Objave

Poveljstvo vas, pridite vsi danes zvečer ob 20. uri v Hubadovo dvorano. Kdor ne čuti toliko dolžnosti in discipline, prosim, naj se v sredo ne pridruži in udeleži pri nastopu! Zborovodja.
Sola Glasbene Matice ljubljanske sprejema gojence danes vse dan v pisarni v Gosposki ulici 8. Na zavodu se poučujejo klavir, violina, petje, mladinsko petje, vsi teoretični predmeti in orkestralni instrumenti. Jutri v torek se morajo zbrati vsi vpisani gojenci v Hubadovi pevski dvorani in sicer gojenci za klavir ob 15. gojenci za violino ob 16. in za vse ostale predmete ob pol 17. uri. Tam bodo izvedeli, kateremu strokovnemu učitelju so dodeljeni in v njim bodo določili vsaj provizorični urnik. Redni začetek pouka bo v četrtek 7. t. m.
Kavnateljstvo srednje glasbene šole (državni konservatorij) opozarja, da se sprejemajo novi gojenci še danes in jutri v konservatorijski pisarni, in da bodo sprejemni izpiti ob 6. do 10. t. m. Bivši gojenci konservatorija se lahko vpišejo na srednjo glasbeno šolo do 15. t. m. Redni pouk se prične v ponedeljek 18. t. m. ob 15. uri. Vpisovanje na visoko šolo (akademijo) bo v začetku oktobra.

R A D I O

Ponedeljek, 4. septembra
Ljubljana 12: Duet narodnih pesmi ob spremljevanju harmonike (gg. V. Janko. S. Banovec in A. Stanko). — 12.45: Poročila. — 13: Napovedi. — 13.20: Ekscitni zvoki (plošče). — 13: Zdravstvena ura: Obratna in obrtna zastrapljenja (dr. Joža Herfort). — 13.20: Fantazija po Dvořakovu (Ruzalki). — 13.40: Mesečni slovstveni pregled (prof. Fr. Vodnik). — 19: Napovedi poročila. — 19.30: Zanimivosti. — 19.40: Nac. ura. — 20: Lahka glasba s sodelovanjem g. E. Kovača (harmonika) in radijskega orkestra. — 22: Napovedi poročila. — 22.15: Cimermanov kvartet.
Beograd 18.20: Narodna glasba. — 19.05: Tamburaški zbor. — 20: Koncert orkestra. — 21: Plošče. — 23.15: Plesna muzika. — Zagreb 20: Pesmi in klavirska skladba domačih kompozitov. — 21: Zagrebski kvartet. — 22.20: Lahka glasba in ples. — Praga 20: Prerano Stravinskijevo op. 78 »Slavjanka«. — 21.05: Lahka rod ba. — 22.15: Plošče. — 23: Nočni koncert — Varšava 20.40: Program po napovedi — Sofija 18: Bolgarska glasba. — 19: Pevska ura. — 19.30: Simf. koncert. — 20.50: Lahka godba orkestra. — 21.40: Plošče in pesni. — Dunaj 12: Orkester. — 17.30: Pevska ura. — 18.10: Stari mojstri glasbe. — 19: Violinski koncert. — 20: Muzični program. — 24: Nočni koncert. — Berlin 20: Koncert Dunaj. — 23.30: Orkester. — 24: Nočni koncert. — München 20: Koncert Dunaj. — 22.20: Plesna muzika na harmoniki. — Paris 20.15: Plošče. — 22: Komorni koncert. — 22: Revija. — 23: Ples.

Ljubljana in — Evropa

Ljubljana, 3. septembra
Po usodnih zadnjih treh dneh se je zanimanje ljubljanskega prebivalstva za nadaljnji razvoj položaja v Evropi tako stopnjevalo, da je bila vsa Ljubljana danes v mrzličnem pričakovanju, kako se bodo dogodki nadalje razvijali. Že od zgodnjega jutra so mnogi ljubljancani tičali pri radijskih aparatih — odveč je povedati, da so bile novice dnevnikov pospravljene hlastno kar z zajtrkom vred. In ko je potem po 11. uri Ljubljana z ostalim svetom sprejela odločno novico, da se je Anglija odločila za vojno napoved Nemčiji, je bilo spet uredništvo »Jutra« tarča neštehtih povpraševanj, kdaj izide nova izdaja. Tako silnemu povpraševanju je moralo biti čimprej ustrezno. Nova izdaja »Jutra« je izšla ob 13. uri in je bila mahoma razgrabljena, saj so se v Knafljevi ulici nabrale množice občinstva, pa tudi drugod po ljubljanskih ulicah so ljudje nestrno pričakovali, da dobijo veliko novico potrjeno črno na belem.

bito z elektriko, je bil tudi radijski sprejem precej otežkočen in je med proklamacijo iz Londona kakor iz Berlina in Pariza venomer treskalo.
Vsi malenkostni dogodki so stopili v ozadje. Povsod je samo razgovor o vojni in diplomatski strategiji, povsod samo uganjanje o nadaljnjem razvoju in preprečevanja o naši odločni pripravljenosti, da nasjkrbneje ohranimo svojo domovino, ki je bila že tolikokrat krvavo preizkušena, neokrnjeno v strogi nevtalnosti.

V ostalem je bila Ljubljana brez razburljivih dogodkov običajne policijske kronike. Sonce je toplo prigrevalo in vabilo v prirodu. Toda, kakor da hočejo simbolično pokazati stanje v Evropi, so se na nebu naskopčili sivi oblaki. Popoldne je bilo soparno. In proti večeru, ko je iznova naraslo zanimanje ljudstva za nadaljnje dogodke, zlasti za poročilo Francije in za zadiranje Italije, je začelo rahlo rasti. Sentimentalni ljudje bi rekli, da se je nebo samo razsolilo nad dejstvom, da je Evropa iznova pahnjena v veliko zmedo krvavega obračunavanja... Ker je bilo ozračje na-

Za dokaz, kako je vojna psihoza prevzela naše prebivalstvo, lahko pač najbolj služi letošnja velesajemska razstava »Ljubljana v jeseni.« Lahko rečemo, da je bila doslej malokatera jesenska razstava pripravljena tako vabljivo. Toda v današnjem dopoldnevu so zvočniki zaman vabili s poskočnimi melodijami, krasne zbirke naših domačih živali, odlično pohištvo, sijajno pripravljene razstave kmetijstva, čebelarstva, gobarstva in mnogega drugega, še prav posebno pa čudovita razstava rib — vse to je zaman pričakovalo občudovalcev. Malčali so avtomati na veseljem prostoru, vrtljak se ni vrtil in počival je tudi orjaški tobogan. Šele popoldne se je obisk po malem stopnjeval. Je prav razumljivo, da se je občinstvo v teku današnjega dopoldneva osredotočalo zgolj v pričakovanju usodnih odločitev. Toda mimo vseh velikih dogodkov zunaj v Evropi je treba reči, da zasluži letošnja prireditve »Ljubljane v jeseni« čim več obiska. Potrudite se tja in vidite boste, da je tam prijeten odpočitek živecev, ki so razbičani od dogodkov zadnjih dni!

Zbirka kruha iz svetovne vojne

Zagreb, 3. septembra
Edinstveno zbirko, ki je za današnje dobo nove svetovne vojne strahotno poučna, premore Zagrebčan Andrija Zeininger. Stanuje v Ulici Pavla Radića št. 14 in je pekovski mojster. Danes mu je 73 let in je tip zagrebškega »purgarja«. Zeininger je v teku svetovne vojne zbral nič manj kakor 118 vrst vojnega kruha. Pod vsakim vzorcem je napisano, iz česa je bil kruh napravljen. Napiso so v hrvatskem in angleškem jeziku. Na omarah je cela vrsta vzorcev kruha, za katerega so prebivalca Srednje Evrope sleherni dan prosili Boga, da bi jim dal vsaj takega, kakršen pač je.

je vprašal starega pekovskega mojstra, kako je mogel vse te vzorce iz svetovne vojne ohraniti pred plesnobo. Mojster je povedal: »To je bilo najenostavnejše. Vse kruh sem prepiral v temperaturi 40°, nato sem pustil, da se je vsak komad počasi ohladil do normalne temperature.«
Zanimivo je, zakaj je Zeininger zbral svojo zbirko. Nameraval je napisati knjigo, oziroma ima že napisanih kakšnih 10 pol ter navaja v uvodu, da želi s svojo zbirko seznaniti kulturni zapad s strahotami bede, ki je vladala v krajih današnje Jugoslavije, čeprav so tako bogati na pšenici in drugem žitu. Vso svojo zbirko je namenil bodočim pokolenjem in pouk. Zeininger je lastnoročno napisal še tri knjižice, od katerih je dve poslal že pred leti nekaterim najznamenitejšim učenjakom v Evropi in Ameriki in je priložil fotografije svoje zbirke. Za prvo knjigo se mu je zahvalilo kraljevsko geografsko društvo v Londonu, za drugo pa čikaški vseučiliški profesor zgodovine Bernadotte Schmitt, ki pravi, da je Zeiningerjevo delo edinstveno na svetu in da je njegova zbirka presenetljivo originalna ter enakovredna pravemu znanstvenemu delu.

Tu lahko vidite kruh iz žagovine, ki so ga pekli leta 1917 na južnem Tirolskem. Kruh iz krompirja in zmlatih koruznih storžev so dajali na krušne karte v strahovitem letu 1916-17 v Zagrebu, Karlovcu in Varaždinu. Kruh, ki ga je Zeininger označil kot »uradniškega«, se je dobival v Zagrebu zgolj po protekciji v uradniški zadruzi leta 1917. Kruh, napravljen iz smetja, nabranega po skladiščih živil, se je pekell že vsepovsod leta 1915. V Bosni in Hercegovini so pričeli leta 1917 peči kruh iz žagovine. Jadransko Primorje, ki je trpelo trdno pomanjkanje, je za skrajno silo dobivalo kruh iz ovsnene moke, koruzne moke in žagovine. Kruh iz repe so jedli razni kraji za italijansko fronto. Vojni kruh iz Slavonije je bil izmed vseh še najboljši.
Poročevalec »Novosti«, ki je obiskal Zeiningerja in si ogledal njegovo zbirko,

Poročevalec zaključuje svoje poročilo, da je zapustil Zeiningerjevo pekarijo, iz katere je tako omamljivo dišal sveži kruh, ko so zunaj prodajalci dnevnikov razglašali najnovejšo novico: »Poljska mesta v plamenih! — Ultimatum Nemčiji iz Londona!«

Tudi občinski uslužbenci iz škofjeloškega sreza so si ustanovili organizacijo

Škofja Loka, 3. sept.
Občinski uslužbenci sreza Škofje Loke smo ustanovili na svojem zborovanju 2. t. m. sresko organizacijo občinskih uslužbencev. Odbor sestavljajo: predsednik Jerkog Ludvik, občinski tajnik občine Zmlena: tajnik Lavrič Franc, občinski tajnik občine Trate; blagajnik Plantarič Stojan, blagajnik in vojaški referent občine Škofje Loke; Elani: Smid Alojzij, tajnik občine Selc; Guzelj Viktor, tajnik občine Škofje Loke, Grohar Franciška, uradnica občine Škofje Loke; Bevk Anton, tajnik občine Oselice; Peternel Janez, tajnik občine Javorja; Dobrajec Anton, tajnik občine Poljan; Frelih Ignac, tajnik občine Sorice; Hostnik Anton, tajnik občine Stare Loke;

Dolenc Marica, tajnica občine Zelimikov. Položaj občinskih uslužbencev je zlasti na deželi obupen. Od nas se zahteva vse, nudi pa se nam nič. V gmotnem oziru smo najslabše plačani stan. Plača 450 din za uslužbenca na glavnih službenih mestih, 200 din za občinskega slugo in zahteva po kavciji 5000 in celo 10.000 din dovolj povedo. Od nas se zahteva delo in spet delo, sicer sledijo ukori, disciplinska preiskava, sodišče in naprej. Nične nede domneti našega bednega gmotnega položaja, ki je večkrat slabši od položaja navadne dekle.
Naša pot je trnjeva in polna zaprek, katere bo mogoče odstraniti samo z močno organizacijo. Zato tovariši vsi na delo!
J. L.

Živahna nedelja na velesajmu

Čeprav danes ni bil na velesajmu tak ogromen naval, kakor bi bilo pričakovati v normalnih razmerah, vendar vojni dogodki v svetu niso odvrnili številnih interesentov, da si ogledajo zares vzorno in z ljubezno pripravljeno ter nad vse zanimivo kmetijsko razstavo, ki po svojem obsegu in pestrosti razstavljenih predmetov daleč nadkriljuje vse dosedanje slične prireditve. Razen treh paviljonov, ki so rezervirani za trgovske razstavljalce, je v vseh ostalih petih paviljonih nameščena kmetijska razstava s svojimi delnimi razstavami. V teh paviljonih je toliko privlačnega, zanimivega in poučnega, da pride marsikdo, ki si hoče podrobno ogledati vse, v zadregu s časom. Zato je bilo včeraj v paviljonih vse polno ljudi, ki so postajali in se ponekod

tudi prav drenjali. Zlasti veliko je bilo zanimanje za razstavo zdravilnih želišč in gob, za semenogojno razstavo, enako pa tudi za ribarsko, sadjarsko in perutninarsko razstavo.
Na veseljem prostoru je bilo posebno zvečer vse polno. Ljudje so pohiteli na velesajm, da si preženejo skrb in da se v družbi pogovorijo o velikih dogodkih, ki se odigravajo v svetu. Mnogo privlačnosti kaže tudi velesajmski variete, ki je znova potrdil sloves velesajmskih varietetskikh predstav. Te predstave so dnevno ob 4. in pol 9.
Vsekakor je treba priznati, da je letošnja jesenska velesajmska prireditve navzlic zunanjim oviram dosegla že prve dni popoln moralni uspeh in splošno priznanje.

Trinajsta smrtna obsodba v Šabcu

Šabac, 3. septembra
Šabac je zadnje čase zaslovel po smrtnih obsodbah. Šele nedavno smo poročali, da so bili kar štiri žolčnici v enem jutru obeseni zaradi številnih razbojstev po Podrinju. Preteklo soboto pa je veliki senat okrožnega sodišča v Šabcu izrekel še eno smrtno obsodbo in sicer je bil na vršala obsojen Čedomir Petrovič, mlad trgovec iz vasi Beločice, ker je umoril vaško lepoticeno Lenko Ilčevco.
To je že 13. smrtna obsodba v teku zadnjih let, izrečena pred okrožnim sodiščem v Šabcu. Od teh trinajstih smrtnih obsodb je bilo 8 izvršenih, trije obsojenci so bili pomilostljeni na dosmrtno ječo, dva obsojenci pa še čakata na odločitev, ali bosta obesena ali pomilostjena.
Čedomir Petrovič ima ženo in dvoje otrok. Zaradel pa se je v 33letno lepo vdovo Lenko Ilčevco, ki je bila doslej že dvakrat poročena. Tako se je zaljublil v njo, da je docela zanemaril ženo in oba otroka. Lenka ga je nagovarjala, naj zapusti družino. Ker je bil že gmotno popol-

noma uničen, saj mu je razbojnik Zivorad Jeremić oplenil trgovino, se je Petrovič odločil za skupni samomor z lepo vdovo. Letos 4. junija je Petrovič vzel svojo dvocevko in je ustrelil vdovo Lenko, ki jo je ugledal na njenem vrtu. Preden je kanil ubiti sebe, se je podal še k sosedu Savi Ilču, o katerem je mislil, da je kriv njegove porasti. Že je nameril proti njemu, toda Ivč je bil prisoben, odbil je puško in je strel bušnil v zrak. Nato se je Petrovič odpravil domov in je skušal samega sebe umrtiti. Z nožem si je zadal šest vbovov, vendar roben ni bil smrtonosem. Kmalu nato so Petroviča aretirali.
Pri razpravi so pričevali, da je bila vdova Lenka zelo lehkomyselna in da je šla takoj po porube svojega drugega moža v prostorno plesat. Petrovičeva žena je prepovedala, da se vedla za možovo ljubzeno do zapeljive vdove, saj je stalno hodila z njo na njeno prireditve toča žena se mu ni mogla nikdar odštiti ker jo je za vsako malenkost pretpelet. Senat je po kratkem posvetovanju obsodil Čedomira Petroviča v smrt na vešalih.

Klinika za dušo in srce

Piše Vladimir Winterry, individualni psiholog, Zagreb

Psihografologija in medicina

Psihoterapevti vseh smeri se strinjajo v spoznanju, da je psihoterapevtsko zdravljenje, nje, ki se danes traja po nekaj let, treba na vsak način skrajšati. Poizkušali so na razne načine, da dosežejo ta cilj, ker številni ljudi, ki so potrebni duševnega zdravljenja in ravnanja, vzdržema raste, število onih, ki si takšno zdravljenje lahko privoščijo, pa na drugi strani še v večji meri pada.

Da bi se moglo bolniku v resnici dobro in stvarno svetovati, zraven tega pa tudi pomagati v življenjskem položaju, iz katerega ne more najti izhoda, je v prvi vrsti potrebno temeljito spoznavanje strukture njegovega značaja, kakor tudi strukture značaja v njegovem življenjskem prostoru, roditeljev, bratov in sestra, ljubezenskega ali zakonskega druga, predpostavljaj, prijateljev, tovarišev, konkurentov itd. Vsak zdravnik bo pred pričetkom zdravljenja poizkušal, da si iz bolnikovega poročila in s pomočjo posebnih vprašanj o teh rečeh napravi jasno, temeljito sliko. Naravno je, da bo od kraja videl vse pisano obarvano, kakor gleda bolnik sam skozi svoja subjektivna očala, zakaj pogosto, krat zapleten v samoprevaro, človek dru-

gače sodi o sebi stvari, kakor se zdijo v resnici. Prav v tem je največkrat njegova nevroza, njegovo nerazumevanje življenja. Najboljša pot do objektivnejše slike razmer je, z interesi posamič vzpostaviti osebni stik. A to je pogostokrat neizvedljivo, poostokrat pa nesigurno in združeno z izgubo časa.

Sredstvo do tega smotira je vsekakor so delovanje strogo znanstvenega, skoz in skoz serioznega grafologa. Nikakor se mi ne zdi primerno, da je zdravnik v svojem stranskem poklicu svoj lastni grafolog. Ni dvoma, da se zdravnik lahko nauči in obvlada glavne osnove, a grafologija, kakršno zdravnik potrebuje, je v svoji največji profinjnosti vsekakor umetnost, za katero je treba solidnega znanja tudi posebne, ga dan in bogatega izkustva. Grafologija je daru in znanosti zase. O zdravniku je torej veljalo, da se bavi z dvema poklicema, če bi hotel oboje združiti v sebi. Če pa ima zdravnik ob sebi grafologa, čigar talent je v tem, da z uspehom raziskuje posebno konstrukcijo problematičnih in psihopatičnih oseb, bi iz tega sodelovanja nastala poleg drugih zdravniških metod nova pot k spoznavanju osebnostne strukture pacienta.

V resnici bi bila to samo razširitev postopka: duševno življenje doumeti z opazovanjem izraznih gibov pacienta. Poznavalec človeka dela to — bolj ali manj zavestno — že od nekdaj. Zdravnik, ki dela psihološko in karakterološko, bi priznal, da mimika, gesta, glas, drža, hoja pacienta do neke mere vplivajo nanj, in bo iz tega napravil zaključke. Rokopis pa ni nič drugega kakor fiksan izrazni gib, ki prav s tem, da je fiksan in da ga lahko odvedemo od tvorca, nudi posebno ugodne pogoje za študij najfinjših detajlov. Na njem se lahko opazuje duševni izraz v toku osebnega razvoja, če študiramo in primerjamo rokopies iz različnih življenjskih faz. Šele na ta način lahko izpolnimo iz pacientovega spomina obnovljeno doživetje. Prav tako lahko študij roditeljevega rokopiesa nudi dragocene podrobnosti, kar se tiče dednosti in posebnega vpliva roditeljev na bolnikov značaj.

Eventualno spoznavanje talenta in nedostatkov iz rokopiesa lahko v nekaterih primerih služi kot vodilo v izbiri pacientove vzgoje in poklica: z eno besedo: v skupnem delu zdravnika in grafologa lahko nastanejo momenti, ki so zelo važni za nadaljnjo pacientovo usodo. Grafološka analiza značaja, ki je namenjena samo zdravniku, je lahko brezobzirno odkrita, s čimer se lahko prihrani mnoge dragocene ure preiskovanja in posvetovanja. Special, no globoke psihološke analize doživeti, se s tem sicer ne daje nadomestiti, lahko pa služijo kot dragocena osnova za indicacijo in individualno postavljeno terapijo, ki bo olajšala in pospešila ozdravitev.

A. 23 I.
Prosim vas, gospod Winterry, da analizirate predloženi rokopies! — Drage volje, spoštovani gospod! Življenje ni zadosti izenačeno, nedoslednost je v načinu mišljenja. Ne bodite hudi, dragi gospod — to bi se lahko reklo tudi o vas. Občuti se notranja labilnost, kdaj pa kdaj se ta labilnost izraža tudi v čustvih. S tem pa ne trdim, da čustvenost ne bi bila razvita, toda če nima določene smeri, to logično povzroča neko splošno duševno razmazanost. Intelekt je preprost, ne bremeni ga kakšna posebna odvisnost. V dani enostavnosti pa ima svoje lepote in svoj posebni vonj. Bodite iskreni — kako vam ugaja ta značaj?

FIRBEC

Ali mi bo boljše v življenju in ali mi bodo prišle drugače misli? — Če vprašate ali boste imeli druge misli, to pomeni, da vendar imate neke misli — in to je že simpatičen pojav. Vsekakor moram priznati, da način in oblika vašega mišljenja do neke mere zavisita od življenjskih pogojev in okolice. Prvi pogoj za novi način mišljenja je ta, da morate v svoji duši obračunati s starim načinom. Nova Pota življenja so povsem nova samo taktar, kadar človek do kraja obračuna s starimi. Nagnjen je k pesimizmu in težnja pretiravati nekatere dogodke, misli, vtise, momente, je pri vas deden pojav. V razvoju teh nagnjenj pa najbrž vendar igra vlogo način življenja, čustva, ki niso izpolnila vašega osebnega življenja, neuspehi in prijateljstvo brez prijateljstva. Verujem, da vam bo boljše, a to vam pripovedujem, ne da bi vam hotel servirati kakšno nemogočo stvar, temveč zato, ker sem povsem prepričan o tem, kar ugotavljam. Sicer pa je vse zelo relativno, boljše, dobro, lepo, fino, krasno in podobne reči. Vse takšne trditve bi zahtevale vsestransko in podrobno proučevanje. Zakaj tisto kar je nekemu dobro, drugemu ni in narobe. Nekajkrat je bilo tudi vam v življenju tako, da vam je bilo danes nekaj dobro, a jutri vam ni bilo več.

RADOJE DRAGUTINOVIČ

Ali gledate na moje dosedanje delo s pozitivnostjo ali ne? — Misel o delu ima pozitivno osnovo, ker je produkt nekega prepričanja in duševnega poleta. Uresničenje te misli je našlele na težko in od tod se je rodila negativnost. Te težkote in ta negativnost so brez dvoma vplivale na vaš duševni elan. Misel je ostala v istem okviru, a realiziranje, uresničenje je izkubilo svoj prvotni polet. Zato ste prišli tja, kjer ste zdaj.

MOJKA SAJOVIC

Ljubim planine, a sovražim ljudi — kaj naj storim? — Še kar naprej ljubite planine, a poizkušajte preko planin vzljubiti tudi ljudi.

A. K. Gorenjske

Očitajte mi pot, ki naj je hodim! — Ne preostaja vam prav nič drugega, kakor da greste pot, ki ste jo hodili že šest let. Le na kakšno drugo pot bi mogli misliti? Čim več imate strahu, tem manj imate sigurnosti. Čim več boste imeli sigurnosti, tem manj bo v vas strahu.

V SOLI

Katehet vpraša Maksa, asper katero božjo zapoved se je že pregrešil.

— Zoper devetaj.

— Ni mogoče! Je ostermel katehet. Deveta božja zapoved se vendar glasi: Ne žali svojega bližnjega člena.

— In vendar grešim zoper to zapoved. Kadar me mama nabije, si mislim: Zakaj nimam rajši sosednega mame!

AVANZMA

Neki avstrijski general je silno sovražil žide. Da bi jih še bolj jezil, je dal svojem konju ime Izak. Nekoč je vprašal židovskega trgovca:

»Ali se ne čudite, da je postal moj konj žid in si prilastil celo židovsko ime?«
Žid mu pa odgovori: »Kaj se bom čudil, če konj avanzira do žida, ko se lahko celo ocel povzpe do generala.«

OTROŠKA

Mamica: »Ivo! To ni dostojno, da za ljudmi kažeš s prstom!«
Ivo: »Zakaj se pa potem imenuje ta prst — kazalec?«

Fotoamater

Fotoklub Ljubljana: V torek ob 20. v klubskem lokalu odborova seja, v nedeljo skupni izlet. Člani naj se prijavijo za zadnji letošnji družabni izlet, ki bo v nedeljo 17. t. m. v Zlebe nad Medvodami.

„Die Aktphotographie“

Založba »Galerije« nam je poslala v oceno svoje najnovejše izdaje, ki so ga mnogi amaterji že dolgo čakali. Že površen pogled nam je pokazal, da je knjiga v vsakem oziru, tako po svoji opremi, kakor po svoji vsebini v polni meri izpolnila pričakovanja, ki smo ga navajeni postavljati v knjižne izdaje elitne dunajske fotografske založbe in tudi v ime dr. Alfreda Grabnerja, avtorja tega dela. Knjig in razprav o področju aktne fotografije v fotografski literaturi v resnici ne primanjkuje, toda le v malokateri zadnemeno na tako popolno dovršenost oblike in pogleda, na tako veliko zanimivost in spodbudnost v tekstnem in slikovnem oziru, kakor jo je znal doseči ugledni avtor v tem svojem delu. Opozoriti moramo še prav posebno na uvodni tekstni del, v katerem ve dr. Grabner o tako premetli stvari, kakršna je aktna fotografija, povedati toliko novega in strokovnjakega, z estetskega kakor tehničnega stališča, da knjiga že v tem oziru visoko prekaša mnoga znana dela istega značaja. Številne manjše in celostanske reprodukcije, med katerimi je tudi ena po posnetku našega rokaja V. Cizlija, pa so v zvezi z glasirajočim tekstom prava zakladnica umetniških užžitkov in pobud. Knjigo toplo priporočamo. Velika škoda bo, če bo morala založnica pod silo strašnih razmer, ki so zavladale nad Evropo, kakor koli omejiti svoje plodno in pomembno delo za najvišjo fotografsko kulturo.

Dolga ali kratka goriščnica na povečalniku?

Tudi takšna vprašanja včasih dobivamo. Povedati je treba, da je odgovor na takšno vprašanje v prvi vrsti zadeva udobnosti in ekonomije. 10-, 15 ali celo 20- in večkratna povečava filma malega formata z goriščnico 10 ali 15 cm, je mika in nesmisel. Povečati ploščo 9x12 cm s 5centimetrsko optiko pa je nemogoče. Na povečalniku imejno optiko, ki naj ima približno tolikšno goriščnico, kolikor meri diagonala formata, s katerim običajno delamo. Ne bo škodilo, če bo goriščnica malenkost daljša. Če delamo s formatom 24x36 mm ali 3x4 cm, bo pravilna goriščnica za povečevalni objektiv 5 do 7,5 cm, če delamo s formatom 6x6 cm, imej objektiv na povečalniku goriščnico 7,5 do največ 10 cm. Dvakratno, štirikratno povečava negativ 24x36 mm s 15centimetrsko optiko si tudi še lahko privoščimo, uspeh ne bo zato nič slabši — pod pogojem, da je optika za takšno razdaljo sploh korigirana. Pri 10kratni, 15kratni povečavi malega formata s tako dolgo goriščnico pa moramo še upoštevati, da normalna odprtina takšnih objektivov, 4,5 ali 6,3, skoraj gotovo ne bo več zadovoljiva, da bi ne dobili zrnate povečave zavoljo premajhni odprtini. Mali format in velika povečava zahtevata, da se izognemo nemu izmed vzrokov zrnatih slik, svetlojakega izmedja. Kar se tiče korekcije na bližino in svetlojakosti so pač specialni povečevalni objektivji v splošnem priporočljivejši za povečevanje nego normalni smenalni objektivji. Običajno so tudi cenejši od teh.

Pri snemanju obrazov z naočniki

moramo paziti na to, da v steklih ni preveč zrcaljenja. Majhen obrat z glavo zadostuje, da te odseve odpravimo. To je pa tudi prilika, da poskusimo enega izmed modernih polarizacijskih filtrov, ki blažijo refleksje. Osvetlitev je treba pri uporabi teh filtrov podaljšati dva- ali trikrat.

Pri uporabi Dutu

in podobnih mehčal ne smemo objektivna preveč zasloniti, ker se mehčalni učinek sicer izgubi. In ne samo to: pri Dutu se nam pri manjših zaslonkah zgodi, da »potegne« črte, zlasti ob roboh slikovnega polja. Za mehčala z manjšim učinkom (Dutu 0), uporabljamo kot najmanjšo zaslonko 4,5, za mehčala z večjim učinkom (Dutu 1) pa največ 5,6 ozir. 6,3.

Hapurjeva ponedeljska pridiga

Po dolgih letih so spet na vladi Srbi, Hrvatje in Slovenci — naša zemlja dobiva drugačen obraz, leto, dve, morda pa še prej, bomo poskusili, kakšno slast ima svoboda. Naša Slovenija bo morda paradiz, plesal bomo po taktih slovenskih fantov in enkrat za vselej bomo opravili s političnimi strankami. Kaj bi dal, če bi mogel biti jaz takrat diktator? Toda menda mi je usojeno, zmeraj hodim drugačno pot, kakor mi je ukazano, ne vem, zakaj sem rojen kot protest.

Zdaj bo, sem bral, zavladala pravičnost. Pravičnost prav povsod, tudi v našem šolstvu. Neki moj prijatelj, ki je profesor, mi je pravil, da se je na njegovi šoli vpisalo čez dvesto učencev in učenek — po nekakšnem pravilniku pa jih smejo sprejeti samo osemdeset, vse ostalo pa ostane na cesti. Starši dobre otroke nazaj domov; kam jih bodo dali za eno leto, to je njihova stvar, čeprav je v ustavi točno zapisano, da je šolanje otrok zajamčeno in svobodno, obenem pa je cela rajda brezposelnih profesorjev. Pri sprejemanju pa so mero dajali samo redi. Kdor ima odlično spričevalo, je sprejet, pa najsi ostane na cesti kopica revnih študentov, katerim se ni posrečilo ujeti odlike, morda prav zato, ker jih je doma preveč in žive v majhnem stanovanju, kjer je trdno učenje nemogoče.

Zadnjič mi je nekdo potožil, da ne bo vjni ne. Začuden sem ga pogledal, on pa mi je razložil, da je vojna blagodat, kajti on bi — mi je dejal — postal v vojni verižnik. Verižništvo — je zatrjeval — je eden najlepših poklicev sveta. Za ta poklice ne potrebuješ ne šol in ne denarja, stvar ali predmet najprej prodajaš, potem jo šele greš kupiti. Denar se steka sam od sebe, rediš se in bogatiš, lepega dne pa si že kam izvoljen, lepo sedeš in si, kar si. Točno mi je razložil vse vrste kupčij, in ko mi je govoril o mazanju, sem vedel, da prav za prav ni ravno prevelika razlika med mirom in vojno, saj je nazadnje mazanje tudi v teh časih ena zelo pomembnih upravnih dolžnosti. Jaz pa svojo osebo sem nekoč imel opravka v nekem mini-

stratva. Stopil sem pred vrata in jih hotel odpreti, toda od nekod se je pojavil kočat človek, pogledal me je od nog do glave in mi dejal: »Jok! Nečest! Razlagaj sem mu na dolgo in široko, da sem prišel iz Ljubljane, toda spak me ni pustil naprej, šele čez čas se mi je posvetilo, segel sem v žep in mu dal zavite cigarete; kot bi migljal, je njegova roka segla po ključki in že so mi bila odprta vrata na stežaj. In jaz sem imel majhen opravček, komaj vreden ene škatle cigaret, toda drugi imajo večje opravke in še pri večjih gospodih.

Zakoni so lepa stvar in so menda zapisani zato, da se jih ogneš v širokem toku. Za primero postavim tole. Zakon točno predpisuje, da morajo biti na privatnih strokovnih šolah postavljeni za učitelje samo taki, ki imajo predpisano izobrazbo... in vendar ni nikogar, ki bi dejal: Bomo pa malo pogledali po tečajih, če se zakon res izvaja. Sicer pa Boga zahvalimo, da je tako, saj bo tudi nam marsikaj in marsikaj prišla prav takale stvarca.

O vojni se je zadnje dni sila veliko pisalo, brali smo pisma zemeljskih velmož, pogajanja in vojaške zveze — kar mimogredo pa smo spregledali tole čudno novico: v letih 1937, in 1938, so na Francoskem izkopali čez 300.000 granat, ogromne količine pušk, topov, vojnega materijala, da, še od svetovne vojne. In ko sem to bral, sem si mislil, da ta materijal kopljejo zato, da bodo napravili prostor novemu, nekdo pa mi je dejal, da ga bodo uporabili v sedanjih svetovni vojni.

S Hrvati smo zdaj prijatelji. Včasih nisi smel priti v Zagreb, če nisi bil Hrvat, danes pa nas že sprejemajo s ploskanjem, klicanjem in hvalo. Da, čast se spreminja, morda bodo Hrvatje nekoč celo taki kakor eden mojih prijateljev, ki mi je dejal, ko se je oženil: »Ves, tako žensko sem vzeti, ki mi ni všeč, kajti, če meni ne ugaja, tudi drugim se bo všeč in bom imel v hiši mir.«

Sicer pa je enkrat za vselej led prebit, napravili smo si hišo v tri nadstropja in

Dve rdeči barvi

Povsod je modrijanka vsa dišeča, na svili šminka z lica ji odseva, razrešeni ji vro problemi dneva ko muzika skoz usteca rdeča.

V debatah vsemogočih je goreča, jo najnovejši duh skrbno preveva, postavim — zdaj za skupnost se ogreva, salonov hvala njeno slavo večja.

Očesu vsaj zdi taka se resnica, da, če že kdo uči se za kovača, pa si, ko goni meh, ne umaže lica,

ni ves pri delu, mojster ga zavrača: Za naše delo tvoja ni ročica — ti si le porcelanasta igrača.

SMRAD
V gostilni sedi gospod in samuje. Vstopi žid in prisede. Nenadoma začne gospod vihati nos.
— Kaj za vraga pa tako smrdi?
— Moj pes.
— Kje pa je vaš pes?
— Pride takoj za menoj.

SANJE
— Kaj se ti je zmešalo, da greš z očali na nosu spat?
— No, seveda! Snoči so se mi sanjale tri številke, pa jih nisem mogla videti brez očal. Da se mi ne bi več kaj podobnega zgodilo, bom poslej spala z očali na nosu.

TEŽKI CASI
V trgovino pride berač in prosil miloščino.
— Malo potrpite! pravi šef.
Berač čaka in čaka, a šef se ne zmeni zanj.
— Kako dolgo naj še čakam? vpraša berač.
— Potrpite samo še, da končam bilanco — morda grem potem z vami.

NAGRADNA KRIŽANKA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48

BESEDE POMENIJO:

Vodoravno: 1. industrijska snov; 7. pesniški pojem; 13. del živalskega telesa; 14. umetniško ročno tkanje; 16. varovalna plast na debilu; 17. števniki; 19. padavinska nevesnočnost; 21. besedica neštovitnosti, izjeme, tudi prigovarjanja; 22. čolnarska potrebnica; 25. alkoholna pijača; 26. reka v Bosni; 28. vrsta hruške; 30. muza ljubavnega pesništva; 32. dragotinar, tudi vas v hrvaškem Zagorju; 35. oseba iz »Tisoč in ene noči«; 37. posmrtno bivališče duš po veri starih Slovanov; 38. domača žival, tudi ozvezdje; 40. vprašalnica, tudi: Mohamedov posinolvjence; 41. odpadki pri sekanju, tudi: miselni utrinek; 43. drevo; 45. družabna opredelitev; 46. rastlina; 47. razdvojni dejanje zarocencev.
Navpično: 1. podjetnik; 2. glasbilo, tudi: delo francoskega pisatelja Gautéabrianda (1768.—1848.); 3. pesnitev; 4. vas pri Ljub-

ljani; 5. prometilo; 6. jed; 7. vrh strehe, gore; 8. rimski cesar (79.—81.); 9. osebni zaimke; 10. zemlja; 11. beračev ometje; 12. del italijanske vzhodne Afrike; 15. ptič; 18. sokolska prireditve; 20. sadna rastlina; 23. besedna tvorba; 24. samostanski predstojnik; 26. pravilno telo; 27. orožje; 29. vladarska kratica; 31. egiptansko božanstvo; 33. ognjeniški izmeček; 34. čut; 36. trg v Sremu ob Dunavu; 38. kuhovina; 39. prostor v cerkvi; 42. skrajni v vodu segajoči del koptine; 43. pojasnjevalna kratica; 44. kemični znak za element; 45. kratica pri podpisu.

REŠITEV ZADNJE KRIŽANKE:

Vodoravno: glagolica, boa, obara, Agata, omelo, Odesa, Eboli, Ivana, Eva, Abesinija. Navpično: glava, arena, Olovo, Ida, Anatolija, Blagovica, Amati, epiki, opera, ave.

Nagrado v znesku 100 din

Je žreb naklonil Vidi Jesihovi v Beogradu, Zagrebačka 4-IV. Troje nagrad v knjigah pa si dele Marica Strgarjeva v Ljubljani, Miklošičeva 17, Vida Engelsbergerjeva, Zapuže 37, Št. Vid nad Ljubljano, in Mirko Flajs, Celje, Nova vas 49.

Rešitve je treba poslati do petka in sicer po navadni dopisnici, tako da križanko izrežete iz lista, jo pravilno izpolnite in izrežek nalepite na zadnjo stran dopisnice. Reševalci v Ljubljani, Mariboru in Celju, lahko izrežek iz lista z izpolnjeno križanko nalepijo tudi na navaden kos papirja in ga do petka vržejo v nabiralnico »Jutrovnih« podružnic. Po žrebu izbranemu reševalcu pripade nagrada 100 din, razen tega na so na razpolago še tri tolažilne nagrade v knjigah.

Rože - zdravilo

Sporiš (lat. verbena officinalis) se nahaja pogostoma na poteh in nasipih. Je pokončna rastlina, 30 do 40 cm visoka, vejasta in hrpapava, ima četverooglasto steblo, ki ima nasprotno podolgovate in ostronazobčane liste. Srednji listi so pernatodelni, trilopustati. Cvete od julija do septembra. Cvjet je dolg klas z majhnimi lilastim, ob robu vijoličastim cvetjem; samo zgornji cveti cveto istočasno. Listje se nabira poleti, korenine jeseni. Čaj iz lista se pije (10 do 12 gr na 1/2 l vode), da pospeši menstruacijo; čaj, kuhan na pol vina in na pol vode, pa proti jetrnim, vrančnim in obistnim boleznim, zlatenici, dušljivemu kašlju, težkemu dihanju, koliki, krčem in migreni. Pije si dvakrat do trikrat dnevno po eno skodelico.

Navadna sretena (geum urbanum) ali blažič se nahaja po vsej Evropi — ob plovih, starem obzidju in v senčnatih krajih; goji se pa tudi po vrtovih. Je 30 do 60 cm visoka. Vejasto steblo ima globokoloputaste, ob robu narezane liste in ruмено cvetje. Po odcvetenju je silno cvetju repinca. Cvete in nabira se ga od maja do avgusta; korenine pa marca meseca. Čaj se pije proti poznejšemu štadiju tifuzne mrzlice (25 do 30 gr na 1/2 l vode ali dobrega vina, vsak dan po 2—3 jedline žlice). Po dolgotrajni bolezni, ki je bolnika močno oslabilo, se priporoča vinska obara tega zelišča. Korenino (70 gr na 1 l vode) lahko namočimo tudi v hladno vodo. To sredstvo se pa uporablja proti driski, slabi prebavi in protinu; uživa se se namoči tudi v žitno žganje). Trikrat dnevno po kavni žličkah. (Lahko se namoči tudi v žitno žganje.) Zunanje se uporablja sretena namočena v rdečem vinu za grgranje pri ustnih boleznih.

Ivandanski atentat

Kako je pred 40 leti opozicija proti Obrenovićevemu režimu v Srbiji prestala zadnje veliko in nevarno preizkušnjo

Pred 40 leti so se v prestolnici nekdanje kraljevine Srbije in tudi po drugih srbskih mestih odigravali burni dogodki, ki predstavljajo zadnje, zelo tvegano borbno nekdanje srbske radikalne stranke z Obrenovićevim režimom za ljudske pravice. V srbski politični zgodovini ima ta doba zelo važno pogloblje, ki je obelodani na prvem dejanju ali začetku razburljivih dogodkov z naslovom »Ivandanski atentat«.

Atentat na kralja Milana Obrenovića

Na dan sv. Ivana 7. julija 1899 leta, ko so bile kalemezdanske steze in beograjske ulice polne šetalcev, se je po mestu razširil glas, da je bil na kralja Milana izvršen atentat. Nanj je streljal neki neznan moški, za njim pa stojijo drugi. In takoj je bila ta vest dopolnjena s pristavkom: V zaroto so zapleteni radikalni!

uredništvo že prejšnji večer zasedli orožniki. Javnost je atentat obsojala, zahtevala je pa z vso odločnostjo pravično preiskavo, zakaj od ure do ure so se po mestu z večjim poudarkom širile vesti, da v zapornih mučijo voditelje in pristaše radikalne stranke. Bilo je tudi znano, da so bile tudi v drugih krajih izvršene aretacije v velikem obsegu. Vladni listi so naglašali, da so temeljite preiskave v teku in da je že dokazana velika zarota. Na podrobnosti temeljite preiskave pa je javnost čakala zaman in šele tretji dan so nekateri listi objavili, da je atentator Djuro Knežević, ki je prišel v Beograd iz Saba.

Preiskava in naglo sodišče

Prikrivanje vseh podrobnosti preiskave je javnost razburilo in ogorčilo. V javnih

li. Vloga glavne priče proti radikalom, je prevzel neki Krezović, ki je podpisal kup zapisnikov, a že pred razpravo izginil, kakor da bi se bil pogreznil v zemljo. Efekt izrednega naglega sodišča ni odgovarjal napovedovanju. Sicer je bila večina obtoženih radikalov obsojena na dolgotrajno robijo, med redkimi oproščenimi je bil Aca Stanojević, napovedanih smrtnih obsodb pa ni bilo. Nikola Pašić je bil obsojen na 5 let, a takoj po sodbi pomiloščen in izpuščen. Obsojence so preoblekli v najhujše jetniške cape ter vrgli v najhujše temnice. Večino je iz njih rešil preobrat meseca maja 1903 ko je zadnji Obrenović izgubil oblast in življenje.

Avstrija in Rusija

sta vsaka na svoj način zmanjšali učinek atentatorske afe. Kralj Milan je Srbijo vprezal v avstrijski zunanje-politični vojski, radikali pa so bili rusofili. Avstriji bi bilo

Stari Konak v Beogradu

Takrat je imela Srbija prav za prav dva vladarja. Na vidcu je bil pravni oče Milan ki se je malo prej vrnil iz inozemstva, pa je bil glavni komandant aktivne vojske. Ker je imel vojsko v svojih rokah, je kralj Milan seveda odločeval v vseh vladarskih poslih. Kot star nasprotnik radikalov, ki so se odločno borili za državljanske pravice, je kralj Milan, čeprav po imenu samo vojaški poveljnik, predstavljal in vodil ves režim.

Vsak dan se je kralj Milan mudil v generalnem štabu in se je običajno s fijkarjem okrog poldneva vračal v dvor. Proti svoji navadi pa se je na dan sv. Ivana iz štaba vozil v dvor šele ob 6. popoldne. Ko je njegov fijkar zavil v Knez Mihajlovo ulico, mu je prišel nasproti neki moški, ki je v levi roki vihtel veliko belo pismo. Bila je takrat navada, da so razni prosilci na tak način na cesti ustavljali vladarja. Fijkar je zmanjšal brzino, takrat pa je moški potegnil revolver ter dvakrat ustrelil proti kralju in njegovemu adjutantu. Po prvem strelu je kralj Milan skočil iz fijkarja, krogla pa je oplazila njegovega adjutanta. Atentator je tekel proti Savi, skočil v vodo, a so ga orožniki in pasanti zajeli ter odvedli v zapor.

Nikola Pašić

Tam, kjer je bil poizkušen atentat, se je v nekaj trenutkih zbralo mnogo ljudi in je kralj Milan imel na množico kratak nagovor, v katerem je naglasil, da so zaroto proti njemu napravili radikalni. Kakor že rečeno, se je vest o atentatu s kraljevo domnevo vred ko blisk razširjala po mestu. Beograjska čaršija je bila namah kakor izurnila. Trgovci so zaprli svoje lokale, množice pa so se zbirale pred konakom in pred redakcijami listov, ki pa takrat še niso imeli tehničnih možnosti za posebne »izdaje«. Največ ljudi se je zbralo pred uredništvom »Malih novic«, ki so prejšnji dan objavile zanimivo vest, da se kralj Milan spet odpravlja na pot v inozemstvo. Kmalu so po vsem Beogradu orožniki in konjeniki razglasili da se pripravljajo po mestu slavnosten sprevod zaradi srečne kraljeve rešitve. Sprevidi z godbo so trajali pozno v noč, a ves ta hrup ni mogel zadušiti vesti, da je v teku velik lov na radikale in vse opozicionalce ter da so polne že vse temnice glavnjače. Naslednji dan so s »Službenimi novicami« vred vsi vladni listi obirno poročali o atentatu ter dolžili radikale, opozicionalni list »Odjek« pa ni izšel in so njegovo

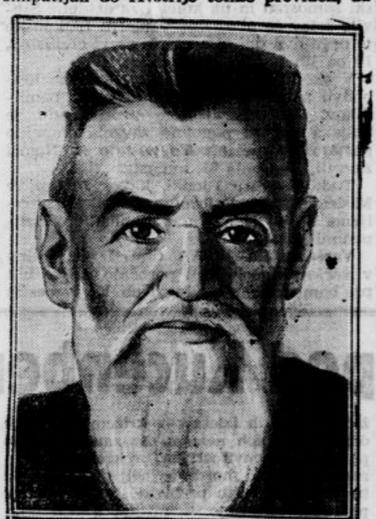
kritiko in tudi po urfah so se stisale ostre sretacije. Ko se je ogorčenje stopnjevalo od dneva do dneva, so polegoma prihajale v liste vladne objave, da je atentator že imel svoje zaveznike in da bo kmalu prišlo do razprave pred posebnim naglim sodiščem. Pri takih objavah je bilo vedno naglašano, da so atentat zasnovali radikalni.

Takoj po atentatu so bili s Pašićem vred zaprti vsi radikalni voditelji. Kot prvi so bili zaprti poleg Pašića Kosta Tušanović, Stojan Protić, Aca Stanojević, odvetnik Ljuba Živković, Dobra Ružić, dr. Milenko Vesnić, prota Aleksa Ilić, upokojeni polkovnik Nikolić ter vsi člani uredništva »Odjeka« in »Dela«. Polovili so jih posamič in v glavnjači so jih razmestili tako, da drug za drugega niso vedeli. Aca Stanojević navaja v svojih spominih, da je šele od nekoga paznika slišal, da ni sam zaprt. Slučajno pa je bil zaprt v celici, v katero se je vso noč slišal hrup iz celice, kjer so zasliševali atentatorja Kneževića. Zaprte radikale so takoj okovali v težke verige in prav ničesar niso bili deležni, kar se drugače dopušta osumljencem, ki so šele v preiskavi. Ležati so morali na golih beton-skih tleh in strašno so trpeli od lakote in žeje. Od vsakega so skušali izvabiti kakšno priznanje z zatrjevanjem, da so drugi že vse priznali, nikdar pa ni prišlo do kake konfrontacije.

Atentator Knežević je potrdil vse, kar so mu z obljubami, da bo rešil glavo, polagali na jezik. Pozneje pa se je zapletel v protislovja ter nehal biti glavna opora obtožbe. Obsodili so ga na smrt ter na tihem usmrtili.

zelo všeč, če bi mogel biti atentat povod za ugonobitev radikalne stranke, a ko je videla, da Milanov režim pri razpletu afe ne zna obdržati niti videza resničnosti in pravičnosti, je razočarana svetovala, naj ne gredo predaleč.

Rusija se je za radikale uspošno zavzela, zakaj kralj Milan je bil pri vseh svojih simpatijah do Avstrije toliko previden, da

Aca Stanojević

L. Klauta Zgodba o kolesu

Oh, žalostna bo tale zgodba in nikar naj je ne bero tisti, ki jim je pri srcu smeh in dobrovoljnost srečnih ljudi. Veste, clovek počasi leze v leta, truden postaja in nekam betezen od bridkosti preteklega in sedanjega življenja. Potlej se še nekega poletnega dne čisto slučajno pogledaš v široko kavarniško ogledalo in o jaok, kajti vidiš sredi blestečega okvira močno zgrbljen, hudo klavrn obraz, vrh čela pričetek pleše in na sencih srebrne niti sivih las. Še tisto sekundo se ponovno zgodi ob dejstvu, da je tvoj trebuh na prečuden način dobil nenaravne oblike, debel si in to v trikrat preranih letih, nagusen si postal, potiš se neprestano, na cesti sopihaš in noge ti klecajo pod pezo masti; skratka, zbujaš kljub praznim žepom videz sitega, odurnega kapitalista in dobri prijatelj te ob vsaki priliki primerjavo in počaščajo s »svinjoc«. Adijo ugled, adijo ljubezen mladih deklic za vekomaj, saj takole nemarno zavaljen, neroden, komaj se prestopajoč ne boš pač mogel nikoli več zbuditi hrepenjenja v srcu zornih dev!

No, in na teje psihološki podlagi se je moja najnovejša tragedija pričela. Sklenil sem namreč, da si kupim kolo. Vprašam vas, ali je to v resnici takšna predrznost od mene, nevredega, da sem si zaželel vprav kolo. Ali mislite, da ga morda ne znam voziti? O, že pred dvema letoma me je naučila tega dobra deklica, ki me je že davno zapustila, najbrž je že v naprej, po svojem ženskem instinktu zasulila, kako klavno se bom razlezel čez čas. Zatrudno sem se torej odločil, da si kupim kratko in malo kolo. Saj ga ima domaže že skorajda vsak drugi prebivalec naše zemlje! O, posledje se ne boste več gosposko in moško vozili mimo mene ter me brezsrčno puščali, da capljam ob cestnem jarku, od polnetne vročine ves poten, spihajoč, požiraje oblake prahu izpod vaših cenjenih vozil. Tudi sam se vam bom pridružil in vstric z vami igraje podiral kilometre, ves prejozen in osvežen v vetru kolesarske bri-

ne, s polno pravico bom kot »eden prizade-tih« lahko pridno sodeloval v kolesarskih anketah, in če bo sreča, bo moje ime še kdaj zablestelo v Casopisu, recimo pod člankom: Nove metode preskakovalnega kolesarjenja preko kotlin in grap naših cest.

Šel sem v znano trgovino in rekel: »Dob-ber dan. Potrebujem kolo.« »Prosim, prosim«, so se zavrteli krog mene prodajalci. »Kakšno pa želite? Mo-čno seveda trepžno kajpa, precej korpu-lentni ste. Če izvolite, to bo za vas ka-kor nalašč; znamka Puch, najstarejša to-varna koles, odlični izdelki!« za dolga leta, najmočnejše konstrukcije, izvolite pogle-dati bliže!«

Napravil sem važen obraz z resno na-gubanim čelom, popravil očala sredi nosu in pomaknil trebuh za dva prsta naprej. Potipal sem kolo na raznih mestih, zasopihnil in izjavil, da mi je všeč. Kajti če hočem imeti kolo, mi mora vendar biti všeč.

»Kako pa izvolite, gospod, plačati — vse ali v obrokih. Zadovoljni boste s kolesom, ne bo vam žal, samo nekaj formalnosti bo še treba. Kako je že vaša cenjeno ime?«

Plačal bom v obrokih, kajpa. Koliko? No, tako po stopetdeset na mesec. Moje cenjeno ime je takšno in takšno.

»Pardon, oprostite, še nekaj čisto for-malnega. Potrebna je še majhna garanci-ja, se reče poročstvo, veste, tako so pra-vila, ne zamerite. Nekdo se mora še pod-pisati tu poleg vašega imena...«

Garancija? Malce sitno mi je postalo pri duši. Kdo pa naj garantira zame v teh zlih časih mednarodnega nezaupanja? Stanujem pri svoji bližnji sorodnici. Njo bom imenoval. Ostane stvar v familiji, ta-korekoc!«

»O, poznamo vašo bližnjo sorodnico! Fi-na gospa, zelo ljubezniva gospa, njen pod-pis zadostuje. Jo bomo že ob priliki pokli-cali, da podpisje. Lepa hvala gospod. Kolo je vaše.«

Nisem kaj dosti premišljal o poročstvu, ves srečen sem vzel krmilo svojega nove-ga kolesa v roke ter moško odkorakal po

ni Rusije nikdar izkival. Teoristično de-je-nje zagonetnega Kneževića tako tudi sa-mi zunanji vplivi ni moglo zadušiti radi-kalne stranke, predstavnice nezadovoljnih in ogorčenih ljudskih množic v državi, kjer so se protiljudski režimi na vse kriplje upi-rali uveljavljanju pravic in svobodičan-stva od l. 1898. Nakane, oprte na ivandanski atentat, niso uspelo in kralj Milan se je

drugje uspešni v inozemstvu. Od atentata je ostalo še do danes pesnjav množicnih z-gonost, gotovo pa je, da radikalni niso bili s njim v senci in da kralja Milana, ki si je sam izpodkopal tla pod nogami, niso stregli po življenju. Borba starih srbskih političkov za ljudske pravice je bila potekala. Prihodnje še nekaj o njej. — 4 —

Podobice z Bohinjskega jezera

1. Konec poštnice — konec taborjenja.

Vse življenje ob Bohinjskem jezuru se kaže, da gre početje s hitrimi koraki k kra-ju. Še so lepi dnevi in čez dan ima solnce še precej moči: to pa so še poslednji utri-pi največje moči vsega življenjskega tvo-ara, ob katerem so tudi ob Bohinjskem je-zeru počitni krepitvi duha in telesa.

Na sročje še nimamo izdelanega točno-ga regulacijskega načrta jezerske obale in okolice, sicer bi že zdavnaj zamrta mogoč-na romantika tega prelepega dela sloven-ske zemlje. Tudi še tako dober načrt ne bo mogel obraniti naravne veličine in kra-sote jezerske okolice. Bled je za vedno is-kažen, ne daj Bog, da bi mu moral slediti še Bohinj. Pa najbrže bo Bog dal! Pove-čani hotel Zlatorog je dolgočasna kasarna, ki kaj malo prispeva h kraljestvu Zlatoroga. Lepše si ljudje pomagajo s seniki, ki jih brez posebnih sprememb toliko popravijo, da kar zadostujejo za udobne počitnice. In pokrajini ne delajo šile, kar je počtenol!

Seniki so v letnem času bohinjškemu kmetu zlata jama. Julija in avgusta so že vsi oddani v najem ali vsaj rezervirani. V nekatere senike in planšarske bajte so na-selijo številne družbe, ki v vsej prostosti uživajo blagor počitniškega brezdelja. Ne-kateri teh senikov in bajt so opremljeni z napisi in okraski, ki označujejo razpoko-fo-nja prebivalcev. »Vila smeh« je napisano na bajti z velikimi črkami, poleg pa očlo-veško veliko srce, preobdono z »marcel-om. Pozno v noč si lahko slišal iz bajte veselo dekljsko smejanje — vila je le za dekleta. Soecda je vila videla tudi boljše čase: v seniku je bilo prostora za sveto, radio, na-seno pa je bilo ležišče za družbo meščanov, ki so tokrat dali prednost preproščini pred hotelsko udobnostjo. Nu ja, hotelska udob-nost — to je precej relativen pojem. Ho-teči ob jezuru so bili vse poletje polni. Ven-dar mi je enkrat uspelo, da sem dobil za-se in za tujca — svojega gosta, ki sem mu nameraval razkazati najlepši kotiček naše zemlje — sobo v depandansi velikega hotela ob jezuru. Soba je bila kar le mogoče skromna, prosila pa sva, naj bi na postel-jah izmenjali rjuhe, ki so bile povajlane in zamazane za 14 dni nazaj. Sobarica je sporočila odločbo hotelskega najemnika, da perila ne sme izmenjati, midva pa sva rajši ubrala pot proti Bistrici, kakor pa da bi prenašala nesnago v »hotelu«, kakor se na-ziva to prenočišče.

Zaprav bi morali staviti kar zavčeti, kar se tiče udobnosti in snage. Ni se jim treba pripraviti zaradi nesnage po hotelih, jeko kar si skuhajo in tudi sicer žive brez formalnih predsodkov, ki polnijo tudi ne-še letoviške hotele. Vsa jezerska obala je bi-la polna teh oboževalcov prirode, ki so imeli svoje šotorske naselbine poskrte v gozdčkih ob vodi in so jih od časa do ča-sa izdajali prameni dima, ki se je kadil iz taborskih ognjišč. Sedaj, ko gredo kol-ske počitnice h kraju, je tudi njihovega ta-borenja konec. Srečujemo jih naprtane ko tovorne živali s trebušastimi nahrbtniki, ki jim segajo preko glave, pa se morajo opi-rati na dolge palice. Tahinirarji pa na vo-zovih, ki vozijo ostalo prtljago na kolo-dvor.

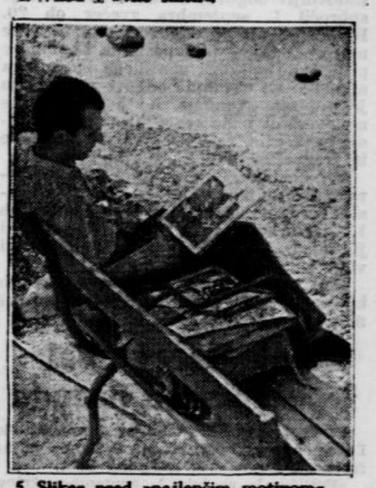
2. Plavža ob našem najlepšem jezuru.

3. Hina študentskih senic.

4. Vhod v »vilo smeh«.

5. Slikar pred najlepšim motivom.

6. Casopis proti solnčni prepeli.

ulici. Kakšna blagohotna naklonjenost bla-goe usode! Kolo imam. Ne bo več treba ho-diti; kakšen edinstven napredek v ritmu mojega življenja! V čisto drugačnih, svet-lih, prelepih barvah sem zagledal svet, ponosno sem zajahal kolo in zavozil po ulicah, izprva počasi, da me vidijo, da me spoznajo. In ustavljali so me tovariši in znanci, ogledovali kolo in čutili sem, da moj ugled raste od ure do ure.

»Krasno kolo imaš, imenitno kolo. Znam-ka Puch, to je svetovno znana.«

»Koliko si dal? Tisoč petsto! Vraga, saj to je vendar poceni. Vredno je dvatiso-č petsto. Imenitno kolo. In trepžno. Moj stric ga je vozil petnajst let, prav to znam-ko.«

»O, napredujete!« me je ljubeznivo usta-vila znana gospodična, za katero sem za-mam hrepenel že več let. Stavim, da me brez kolesa ne bi nikoli ustavila: »Kako prekrasno kolo. Ali smem vedeti za ceno? Dvatisoč? In takoj ste plačali? No, vi že lahko, vi, ki imate denar.«

Moral sem tako reči, zaradi ugleda nam-reč, iz prestižnih ozirov. Kajti ko sem tako malomarno govoril o dveh tisočih, češ, kaj je to meni — dva tisoč dinarjev za piškavo kolo, se je po zakonih tega sto-letja ljubeznivost gospodične podvojila. Govorila je o osamljenosti in življenjskih razočaranjih, rekla je, da sem pač zelo srečen, ker imam toliko deklet, četudi ta-jim, in mi pomembno stisnila roko pri svo-vestu s tendencioznim: na svideenje! —

Pokazal sem doma kolo svoji bližnji so-rodnici. Pohvalila ga je, zraven pa podvo-mnila v solidno plačevanje mesečnih obro-kov. Pa sem ga ja vzel na svoje ime? Oh ta nezaupljivost. Nezaupljivost je prvi znak skopuštva. Toda v familijah ne-zaupanja vendar ne smejo poznati. Takrat sem namreč še trdno veroval, da Zlahta ni raztrgana plahta.

Saj ga bom plačal! Seveda ga bom plačal! Kdo pa pravi, da ga ne bom plačal! No, sem si mislil, posebno mi in prijazen obraz ne bo napravila moja bližnja sorod-nica, ko jo bodo prijeli, da podpisje poro-štvo. Ampak kolo je moje, hvala, večnemu

bog. Tekel sem ga naglo prjavit, za vsak slučaj. Hudega menda ne bo. Malce bo rentacija, potlej pa podpisala, precej v le-tih je že in se je gotovo že unesla v hudič mislih.

Nisem več dosti premišljal o tem, kajti naštopil sem triumfalno pot po mestnih in okoljskih ulicah in cestah. Preštel sem vse kuhnje in kotanje, ki so v toli častnem šte-vilu zasopane na naših cestičkih. Moj ugled je zrasel čez noč. Ko sem v elegant-nem loku vozil mimo znancev so mi pri-jazno odzdravljali. In dvoje velikih upov se mi je zablestelo na obzorju. Da bom služjal in kar je s tem v zvezi, da se bom oči nadložnega samotarstva in postal ljubček dražestne devojke. Sicer dekleta našega časa vztrajubajo boj avtomobiliste in motocikliste s prikolico, pa je slej ko prej tudi na tem polju nastopila kriza in bi prišel v poštev tudi jaz s svojem kme-nitnim Puchom. Kakšne veličastne prog-noze bodočnosti!

Velike nesreče pridejo nenadoma, na priliko ujme. Potlej je še neka takšna ve-lika resnica. Namreč, da če je muzika pre-več lepa, je je kmalu konec. Strahotna, zla usoda me je tebi nič meni nič oplazila s bičem takorekoč. Saj ne vem, če bo papir sploh prenesel tolikšno krivico! Nekega jutra sem se prebudil z mislijo na prijeten jutrnji kolesarski izlet v zeleno naravo. Stopim po kolo v shrambo, toda joch me-ni, kolesa ni. Preprosto, kratko in jadrna-to: ni ga! Sternilo se mi je pred očmi in čudno še, da me ni priči zadela kap. Kakšen peklenški udarec za moje šibko naravo! Ves prepreden in ogorčen v bliskoviti sumnji sem stopil pred bližnjo sorod-nico.

»Kje je kolo, fiks-lavdon! Zahtevam ko-lo! Kolo je moje, jaz ga bom plačal!« Bližnja sorodnica ni trenila z očesom, tolažila me je s tihim, sočutnim glasom. »Slabo izgledaš, dragec, umri boš, kar slutim, da boš umrl v kratkem. Kamen na ledvicah te bo upropastil. Naj se zgodi božična volja »toda kdo bo potlej plačeval kolo? Jaz ga ne bom, dragec, jaz ga ne morem.«

Najnovija poročila: Vojna vlada v Angliji

V njo sta vstopila tudi Churchill in Eden

London, 3. sept. c. V angleškem vojnom kabinetu je 9 ministrov: predsednik vlade Chamberlain, finančni minister Simon, zunanji minister Halifax, mornariški minister Winston Churchill, minister za koordinacijo obrambe lord Chatfield (dosedanji mornariški minister), vojni minister Hore Belisha, letalski minister Kingsley Wood, čuvaj tajnega pečata Hoare in minister brez portfelja Hankey. V širši vladi so še toda ne kot člani kabineta: podtajnik za dominione Anthony Eden, ki ima še tudi v kabinetu posebno funkcijo, da vzpostavlja zvezo med vladami Anglije in dominionov, lord predsednik Stanhope, lord kancelar Inskip in minister za javno varnost Anderson.

Vojna napoved Avstralije

Melbourne, 3. sept. br. Ministrski predsednik je danes na izredni seji poslanske zbornice izjavil: Avstralija je v vojnem stanju. Anglija in Francija sta se zamažali prizadevali, da bi preprečili tragedijo. Sedaj je velika družina britanskih narodov spet v vojni. V tej vojni moramo za vsako ceno zmagati. Ni nobenega doma, da se bo to tudi zgodilo zaradi pravične stvari, za katero se borimo zaradi tisočletne civilizacije, ki jo ne bomo nikoli izgubili.

Tudi novozelandska vlada je sklenila, takoj postaviti se na stran Anglije in ji priskočiti na pomoč z vseni svojimi razpoložljivimi sredstvi.

V Angliji ne bo moratorija

London, 3. sept. c. Angleške banke ostanejo zaprte samo en dan, da podvzamejo vse varnostne mere proti letalskim napadom. V torek bodo zaprte redno poslovale. V Angliji ne bo zaradi izbruhov vojne proglašeni splošni moratorij, kakor se je to zgodilo leta 1914.

Nemški zastopnik odide iz Londona šele danes

London, 3. sept. c. Nemški odpravnik poslov odide z osebjem poslanstva iz Londona šele jutri.

Gdanska brigada v poljski vojski

Varšava, 3. sept. br. Agencija Pat poroča, da se je številnim v Gdanskem stanju.

jočim Poljakom posebej pobežniti na poljsko ozemlje. Zbrali so se v Gdynji, od koder so naslovili na vrhovnega poveljnika poljske armade maršala Rydz-Smigleja prošnjo, naj jih uvrsti v posebno vojaško enotico. Njihovi prošnji je bilo ustreženo ter je bila v ta namen osnovana posebna gdanska brigada.

Rdeči križ na delu

Bern, 3. sept. br. Mednarodni Rdeči križ je v smislu mednarodnih konvencij in svojih statutih ponudil vsem državam, ki so v vojnem stanju, svojo dobrodelno in sanitetno službo.

Stališče Italije: s puško ob nogi!

Italijanski listi o položaju pred napovedjo vojne med Nemčijo ter Anglijo in Francijo — Italija vztraja na svojih zahtevah

Rim, 3. sept. b. Današnji italijanski listi, ki so izšli še pred vojno napovedjo Anglije in Francije Nemčiji, objavljajo, naslednje tolmačenje o stališču Italije.

»Ali je mogoče preprečiti evropski konflikt? Mnogi to vprašujejo, pa se boje odgovora na to. Svet gleda še nadalje v Italijo, upa, raziskuje in ugiba, kakšno bo italijansko stališče. Premnogi ljudje so še vedno nepoučeni o našem življenju, o našem značaju, o naši miselnosti in presojah zaradi tega naše zadržanje z drugimi narodi. Samo to neznanje lahko razloži nekatera nesmiselna tolmačenja, o sklepih italijanske vlade, čeprav je bilo v sporočilu o teh sklepih vse jasno povedano v nezmožnem Mussolinijevem stilu. Naš položaj je plastično nasličen: S puško ob nogi!

Italija gre po svoji poti brez iluzij in bedastih optimizmov, ne da bi jo ganila sumljiva dobrikanja, ne da bi se od kogarkoli pustila vplivati, predvsem pa, ne da bi se bala kakršnekoli morebitnosti, niti ne one skrajne in odločilne vojne! Mussolini je že vnaprej predvidel usodni razvoj dogodkov in je sveril odgovorne kroge. Sedaj, ko je vojna pred vrati, se zdi, da so tudi bedaki poučeni o nevarnosti svojega postopanja. Lahko bi vprašali, v koliko je politika demokracij v skladu z drugimi narodi in v koliko bi jo lahko iskali v akciji strank pri teh narodih. Stranke, ki so bile še včeraj razcepjene glede istega problema, so danes združene v očitnem znamenju strahu.

V sporočilu vlade je bila beseda »Versailles«. Oni, ki jim je politika poklic, naj se ne izgubljajo v nepotrebnih igri postavljanja raznih domnev. Obrnejo naj se raje nazaj, čitajo raj zgodovino, čitajo najgovore Mussolinija in razumeli bodo vse. Treba bo pač spremeniti nekatere točke zemljevida. Italija pričakuje v miru nadaljnji razvoj dogodkov; pričakuje dejanja, kajti pobožni želja in besed je že sita. Za Gdansk, problem, ki je bil tako jasen v svojih predpostavkah in v svojem razvoju, si je morala Nemčija sama preskrbeti pravico z orožjem, in ni še posebej potrebno poudariti, da je nihče ne bo mogel ustaviti v njeni akciji. Ali bo mar vnovi primer Gdanska spravil k pameti norce? Vse je mogoče, toda zelo težko.

Ta komentar, ki ga na vidnem mestu prinašajo vsi večji italijanski dnevniki, je bil, kakor je že bilo v poročilu samem povedano, napisan in objavljen še pred odjavo vojne med Anglijo in Francijo ter Nemčijo. Do zaključka lista še vedno ni nikakih poročil, kako stališče je zavzela Italija po vojni napovedi Anglije in Francije Nemčiji.

Neprestani letalski napadi

Številne žrtve po poljskih mestih — Plinske bombe

Varšava, 3. sept. AA. Pri včerajšnjem bombardiranju Varšave ob 9. zjutraj so bili ubiti 4 civilisti, 10 pa jih je bilo teško ranjenih v eni sami mestni četrti. Požar je uničil šest poslopij.

Nemški bombniki so vrgli na mesto Sinanov tri bombe. Bombe so padle na ženski samostan in na kolegij za dekleta. Število žrtve še ni znano. V mestu Radomsko je prva dva dni bilo ubitih osem civilistov, 10 pa jih je bilo ranjenih.

V okolici Poznania je protiletalsko topništvo sestrelilo včeraj 6 nemških bombnikov. Pri včerajšnjem protinapadu je poljska pehota ponovno zavzela obmejno postajo Zbonjezin. To postajo so Nemci zavzeli brez boja 31. avgusta.

Tudi v mestu Pionki, kakor že prej v Mislenic in v Volbronu, je bilo ugotovljeno, da so Nemci metali bombe s strupenimi plini.

Varšava, 3. sept. AA. (Pat) Iz Garvolina v varšavski pokrajini poročajo, da so bili pri bombardiranju včeraj ob 17. v mestih

Kovnačice Psilen in Leokardia ubiti štiri otroke, ki so pasli živino na travniku.

Loz, 3. sept. AA. (Pat) V prvih dveh dneh vojne so nemške bombe z letal ubile 32 civilistov, med njimi štiri ženske. Nad 60 ljudi je ranjenih.

Poljska vojna poročila

Varšava, 3. sept. AA. (Pat) Vrhovno poveljstvo objavlja uradno poročilo, ki ugotavlja, da se boji na vseh boljših nadaljujejo. V dveh dnevih je bilo sestreljenih 37 nemških letal, dočim je Poljska v istem času izgubila le 12 letal. Poljski so onesposobili za boj okoli 100 nemških tankov. Poljska garnizija na Westerplatte v Gdanskju se še vedno upira.

Varšava, 3. sept. br. Ob 10. so poljski letalci pri Censtohovi napadli dve nemški oklopni koloni in ju popolnoma razgnali. Večina vozil je bila razbita, pri čemer so imeli Nemci velike izgube. Poljski so izgubili v tej borbi štiri letala.

Poljska konjenica je pri Arawicah potisnila nazaj nemške čete, zasedla vse v tem področju od Nemcev zasedene vasi in zasedaje nemške čete preko meje na nemškem ozemlju.

Nemška vojna poročila

Berlin, 3. sept. Danes popoldne je bilo objavljeno naslednje vojno poročilo: Včeraj popoldne in danes popoldne se je uspešno nadaljeval pohod nemške vojske v Poljsko. Czestochowa je bila zavzeta. Zaprta je bila reka Warta. Poskus poljskih sil, odrezanih v koridorju, da bi pridrli do glavne poljske vojske na jugu, je bil odbit. Bernet je v nemških rokah.

Letalske sile, ki so intervenirale prva dva dni z velikim uspehom, obvladajo ves prostor nad Poljsko. Pripravljene so izpolniti vse nove naloge. Ostale letalske sile so pripravljene na svojih bazah.

Nemške čete so danes okupirale Radomsko.

Bombe na vilo ameriškega veleposlanika

Varšava, 3. septembra. AA. Pat: Danes zjutraj je nemški teški bombnik vrgel dve vžigalni bombi na vrt vile ameriškega veleposlanika Draxel Budleya. Ta vila stoji v Konstanczinu pri Varšavi. Niti veleposlanik niti kdo drugi od članov njegove družine, ki so bile tedaj v tej vili, niso bili poškodovani. Ameriški veleposlanik je izjavil novinarjem, da je letalo letelo čisto nizko in da je imelo očividni namen bombardirati to vilo. Nemški bombnik je vrgel šest velikih bomb, od katerih je ena poškodovala veleposlanikovo vilo, druga pa vilo njegovega soseda.

Nevtralne države

Bruselj, 3. sept. br. Belgijska javnost je mirno sprejela vest, da je izbruhnila vojna tudi med Anglijo in Francijo ter Nemčijo. Vlada je imela izredno sejo, po kateri je bilo brzojavno sporočeno vsem vojskujočim se državam, da bo ostala Belgija strogo nevtralna.

Tokio, 3. sept. br. Japonska vlada je imela izredno sejo, na kateri je podpredsednik ministrskega sveta na osnovi dobljenih obvestil poročal o položaju v Evropi. Sklenjeno je bilo, da bo vlada v bližnjih dneh zavzela končno stališče glede na razvoj položaja v Evropi.

Japonski tisk je v izrednih izdajah objavil vesti o vojni v Evropi. »Niči Niči«, ki velja za glasilo vlade, pravi v svojem prvem komentarju, da bo Japonska ohranila nevtralnost, da pa o tem ne bo podala vojskujočim se silam nobene posebne deklaracije.

Haag, 3. septembra. AA. (Havas). Holandski tiskovni urad poroča: Holandska vlada proglašuje absolutno nevtralnost Holandije.

Curich, 3. avg. c. Švicarski zvezni svet je takoj po objavi vojne med Anglijo in Francijo ter Nemčijo objavil popolno nevtralnost Švice. Prepovedan je ves izvoz orožja, kakor tudi vsaka propaganda za, ali proti vojskujočim se silam. Društvo narodov je izdalo svojemu uradništvu navodilo, da v vsakem primeru strogo vpoštevata nevtralnost Švice.

Helsinki, 3. sept. AA. (DNB). Nemški poslanik v. Blücher je sporočil finskemu zunanjemu ministru, da bo Nemčija poštovala nevtralnost Finske.

Madžarski poslanik pri grofu Ciano

Rim, 3. sept. AA. (Havas). Italijanski zunanji minister Ciano je sprejel včeraj madžarskega opolnomočenega ministra pri Kvirinalu Vinalija.

Francoska vojna napoved

Vojno stanje je nastopilo v nedeljo ob 17.

Pariz, 3. sept. br. Agencija Havas objavlja naslednje uradno poročilo:

Francoski veleposlanik v Berlinu Coulondre se je danes tik pred poldnevno odpeljal na Wilhelmstrasse. Nemški zunanji minister Ribbentrop ga je sprejel ob 12.30. Veleposlanik je nemškega zunanjega ministra vprašal, ali more dati zadovoljiv odgovor na noto, ki mu jo je sporočil 1. septembra zvečer ob 20. Ribbentrop mu je odgovoril, da tega ne more. Tedaj je veleposlanik Coulondre poslednjič opozoril nemškega zunanjega ministra na ogromno odgovornost, ki jo je prevzela Nemčija, ko je brez vojne napovedi otvorila sovražnosti proti Poljski in se ni ozirala na predloge angleške in francoske vlade.

Veleposlanik Coulondre je obenem sporočil Ribbentropu, da se smatra francoska vlada od danes, dne 3. septembra ob 17. uri prisiljena izpolniti obveznosti, ki jih je sprejela do Poljske in ki so nemški vladi znane.

Zunanji minister Ribbentrop je to izjavo veleposlanika Coulondra sprejel na znanje.

Daladierov apel francoskemu narodu

Pariz, 3. sept. br. Ministrski predsednik Daladier je sporočil nočjo ob 21. po radiu francoskemu narodu naslednji apel:

»Poljska je postala 1. septembra žrtev napada. Njene meje so prekršene. Njena mesta so izpostavljeni bombnim napadom iz zraka. Poljska se je postavila v bran z vsem junštvom.

Francoska in angleška vlada sta si vedno znova na vse načine prizadevali, da bi se mir ohranil. Še danes smo poslednjič intervenirali pri nemški vladi in jo v zadnji minuti skušali prepričati, naj opusti sovraž-

»In kje je zdaj kolo?« sem vprašal s strašnim glasom in kolena so se mi zašibila.

»Nazaj sem ga odpeljala, dragoc. Nisem podpisala, ne morem podpisati. Kajti če umreš, kdo ga bo potlej plačeval? Jaz že ne, pravim. Pomiri se, ali pa se ne pomiri, tako je ta stvar.«

Prišel sem tuliti od besa in žalosti, da so mi ukradli kolo, da si tega ne pustim, kajti, krucifiks, kolo je bilo moje! Prisegam pri vsem, kar mi je sveto in mi ni sveto, da sem ga mislil pošteno, v redu plačati!

Toda obraz moje bližnje sorodnice je ostal trd in neizprosen. V njenih očeh je odsevala velika, trdna vera v mojo skorajšnja smrt. No, nazadnje se mi je še celo kar malce zasmilila, saj sem videl pod njenimi očmi sledove solz. Revica najbrž ni spala vso noč, ko se ji je krčilo srce v bolelost, da bo morala plačevati kolo po moji zgodnje smrti. In kdo ve, morda je trpela še v naprej za stroške, ki jih bo veljal moj pogreb. O, ta zlata materinska hubezen, o plemenitost čuvstev, o sladka vez sorodstva!

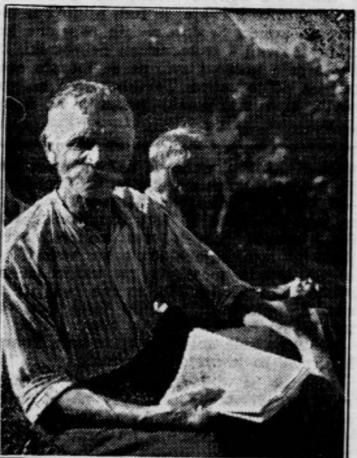
Tako spet hodim sam po prašnih cestah, peš in noge me pečejo in kurja očesa bole v pretesnih čevljih. Sram me je, da bi se vdrl skozi asfalt. Trebuh mi je spet zrasel in nobena ženska me spet več ne pogleda, zastoj se trudim in jih pozdravljam: sluga pokoren. Tu pa tam me še kdo vpraša, kje za božjo voljo imam kolo. Izgovarjam se na razne višče, da sem ga dal predelati, nastopile so neke komplikacije — toda vidim, o, kako dobro vidim strašno obtožbo v njihovih očeh. V zastavljeno si ga dal! Prodal si ga! Zapil si ga! Ti, debeluhar! Ti, svinja!

Do smrti bom obseden, da samotem capljam peš po brezkončnih ulicah. Zalostna, klavna priča kratkotrajne kolearske slave. Poleg tega mi kamen na ledvicah dela zmerom večje težave. Pravijo, da mi grozi vodenica, vsaj oblina trebuha to potrjuje. In vse to samo zato gadejal, ker moram hoditi peš. Moja bližnja sorodnica se torej le ni motila. Umri bom!

Izvoz našega lesa po morju ustavljen

Zagreb, 3. sept. p. Zveza izvoznikov lesa je na svoji plenarni seji sklenila, da blaga ne bo več z ladjami izvažala v tujino. V teh časih bi se lahko ladje na morju ustavljale in blago na njih zaplenilo. Pa tudi če bi blago prišlo na svoj naslov, bi se lahko zgodilo, da bi ga ne plačali.

Čudodelnik izpod Kucenberga

Četudi je Kum najvišja gora v Zasavju, ni tajinstveni Kucenberg domačinom nič manj imeniten hrib, ker krije v sebi mnogotere tajne in bi bil sleherni človek bogat za vse življenje, če bi mu jih otel. Mnogi so že poizkušali in razkopavali grobljo, prikopali so do razpadlih temeljev nekdanjega gradu, toda Kucenberg je samosvoj, trmast in ne da ničesar. Globoko v sebi hrani zlato tele in tri vedre vina — kdor ne verjame, tudi vpraša Pavlinove v sosednih Arčičah. Zvedel bo, da nemalokrat vidijo cveteti denar. Temna noč je, s Kucenberga pa se kaže za veliko smreko velik plamen. Naj reče kdor hoče, zaklad je tamkaj, čeprav ga niso pred nekaj leti mogli izkopati niti trboveljski brezposelni rudarji, ki se spoznavajo, kako se taki stvari stregže. Praznih rok so odšli skozi po grapah in preko Dobovca nazaj v Trbovlje. Prišli so še drugi iz Zagorja po Sklendrovskem grabnu mimo Boriska. Tam so zavili na desno po strmi stezi. Tudi oni so se vračali čemerih lic, ker niso našli, kar je ostalo v ljudski domišljiji vse od časa, ko se je zrušil grad in zgnil pod gostimi kopinami in mladim zelenjem, ki ga je prerastlo. Toda pravljica je ostala, ostala kljub stoletjem ter še danes živo zaposluje ljudsko domišljijo.

Zlci nedeljskih izletnikov križem naše ožje domovine sploh neznan. Ni zanimiv samo po svoji členovitosti in prekrasnih panoramah temveč morda še bolj po ljudem, ki tu v teh samotah prebivajo, se borijo, ter po svoje svetujejo — mislim s tem izrazom to, kako svet, tako zunanji kot notranji gledajo. To je okolš tistega znamenitega Podšentjurja, o katerem je nadvse zanimivo študijo napisal publicist Vinko Mördorfer in objavil o njem ilustrirano knjigo pod naslovom Dolenjska vas. Tam je »Dofere«, tako ga na kratko imenujejo objavil med drugim nešteto vrah, šeg in navad. Človek, ki bi prebiral, bi si mislil, da je ta folklor bog ve kako stara in da o njej le redki očane še kaj pomni. Toda temu ni tako. Ti ljudje še danes živijo in doživljajo svoj pravilni svet, prav tako mladi kot stari. Kakor da se je v teh hribih ustavil čas, čeprav brmijo preko njih moderni tramotorniki in iz šentjurskega župnišča odmeva zvočnik radijskega aparata. Na svojih žegnanjih in veselicah pleše novejša plese in sumi svila iz čeških tvornic ter udarjajo čevlji iz Bat'ovih tovarn krepki takt. Tu so duše še polne mišične in včas naravnost brutalne, prvobitne nature. Spominimo se le na zločin v Dolu, kjer so fantje ustrelili lovskega čuvaja kar tako, ali je dala žena ubiti moža tudi kar tako. Ni s tem niti od daleč rečeno, da živi tu pokvarjen narod, podobni zločini se dogodijo tudi drugje, toda imaš vtis, da je v vseh teh dogajanjih neka primes iz dobe pračloveka, ki si je sam postavil zakone s pestjo, drugih pa ni priznaval.

Tam pod praviljenim Kucenbergom sem srečal tudi svojega čudodelnika. To vam je na Rodežu št. 5 stari, zgovorni, načitani in začudo krepki, dva in osemdesetletni Jurij Kaloje, vulgo Podrebernjak. Čudno ime, kaj ne — Kaloje! Vedeti morate, da bi našli tudi mnogo tujih imen, kakor recimo Avrelio in druga. Pred kakimi sto leti so nekatere matere tam v Trstu pomrle ali pa kako drugače zapustile svoje otroke, ki so jih nato oddali v najdeniščnice. Od tam so jih oddajali našim kmetom za pastirje, ki so se sčasoma na ta ali oni način osamosvojili ter prirali na našo zemljo. Eden teh je naš Jurij grškega imena. Morda prav radi tega je on in je njegov rod v mnogoterm popolnoma drugačen od naših ljudi. Z nepopisnim trudom se je osamosvojil, pretrpel bridkosti od lastnih ljudi, toda danes je velik gospodar in ne samo to, trhat, visok dedec, ki bi ga užalili, če bi mu rekli starček. Da, pravkar je do-

polnil ena in osemdeset let, pa vstaja ob treh zjutraj, kosi za dva ali mlati ali kar si bodi ter lega ob enajstih ponoči spat. Vidi izvrstno, čita pa z očali.

»Pa še mi ne bi bilo treba očal, ampak pred kakimi dvajsetimi leti mi jih je prinesel nekdo iz Trbovelj, češ, večje črke kažejo. Tako sem se pa razvidil.«

Sediva pod tepko in čudim se moževu zgovornosti, sijajnemu spominu, krepkemu in širokemu nasmehu, veselju do življenja. Počasi tipijem v njegovo zaupanje, kajti prišel sem z namenom, da mi pove, kako zagovarja pike, zdravi bolne zobe in vsakojake bolečine, da, zagovori ti celo neprijetno usodo. Pogovor se suče okrog starih časov.

tudi ljudem in živalim zna zagovoriti kajpi pik. Ni niti treba, da prideš sam ali pripeleš bolno žival, dovolj je, da poješ kosček kruha, ki ti ga pošlje po kakem drugem človeku. Samo da si toliko pri moči, da sneš tisti čudodelni kosček, in pomaga ti.

»Jaz bi ne verjel niti sam, če mi ne bi ljudje povedali, da je res pomagalo. Glavno je, da imaš globoko in trdno vero, pa pomaga. Nejevernežem pa ni pomoči.«

Ozdravil je nešteto ljudi in psov. Tudi zoper zobobol in proti drugim bolečinam pomaga. Nekot, tako mi je povedal njegov sin, gospodar na Podrebernji, je z zagovorom pomagal tudi nekemu Novomeščanu do službe, ki je do tega časa nikjer ni mogel dobiti, ker se ga je vedno držala smola.

Ivandanski atentat

Kako je pred 40 leti opozicija proti Obrenovićevemu režimu v Srbiji postala zadnje veliko in nevarno preizkušnjo

Pred 40 leti so se v prestolnici nekdanje kraljevine Srbije in tudi po drugih srbskih mestih odigravali burni dogodki, ki predstavljajo zadnje, zelo tvegano borbo nekdanje srbske radikalne stranke z Obrenovićevim režimom za ljudske pravice. V srbski politični zgodovini ima ta doba zelo važno poglavje, ki je obeleženo po prvem dejanju ali začetku razburljivih dogodkov z naslovom »Ivandanski atentat«.

Atentat na kralja Milana Obrenovića

Na dan sv. Ivana 7. julija 1899 leta, ko so bile kalemeganske steze in beogradske ulice polne šetalcev, se je po mestu razširil glas, da je bil na kralja Milana izvršen atentat. Nanj je streljal neki neznan moški, za njim pa stojijo drugi. In takoj je bila ta vest dopolnjena s pristavkom: V zaroto so zapleteni radikali!

uredništvo že prejšnji večer zasedli orožniki. Javnost je atentat obsojala, zahtevala je pa za vsa odločnostjo pravično preiskavo, zakaj od ure do ure so se po mestu z večjim poudarkom širile vesti, da v zapornih mučijo voditelje in pristaše radikalne stranke. Bilo je tudi znano, da so bile tudi v drugih krajih izvršene aretacije v velikem obsegu. Vladni listi so naglašali, da so temeljite preiskave v teku in da je že dokazana velika zarota. Na podrobnosti temeljite preiskave pa je javnost čakala zaman in šele tretji dan so nekateri listi objavili, da je atentator Djuro Knežević, ki je prišel v Beograd iz Sabca.

Preiskava in naglo sodišče

Prikrivanje vseh podrobnosti preiskave je javnost razburilo in ogorčilo. V javnih

li. Vlogo glavne priče proti radikalom, je prevzel neki Krezović, ki je podpisal kup zapisnikov, a že pred razpravo izginil, kakor da bi se bil pogreznil v zemljo. Efekt izrednega naglega sodišča ni odgovarjal napovedovanju. Sicer je bila večina obtoženih radikalov obsojena na dolgotrajno robijo, med redkimi oproščenimi je bil Aca Stanojević, napovedanih smrtnih obsodb pa ni bilo. Nikola Pašić je bil obsojen na 5 let, a takoj po sodbi pomiloščen in izpuščen. Obsojence so preoblekli v najgrše jetniške cape ter vrgli v najhujše temnice. Večino je iz njih rešil preobrat meseca maja 1903 ko je zadnji Obrenović izgubil oblast in življenje.

Avstrija in Rusija

sta vsaka na svoj način zmanjšali učinek atentatorske afere. Kralj Milan je Srbijo vprezal v avstrijski zunanje-politični vojski, radikali pa so bili rusofili. Avstriji bi bilo

ni Rusije nikdar izkval. Turistične dopisne zagonetne Kneževića tako tudi zaradi zmanjšanih vplivov ni moglo sedušiti radikalne stranke, predstavnice nezadovoljnih in ogorčenih ljudskih množic v državi, kjer so se protiljudski režimi na vse kriplje upirali uveljavljanju pravic in svobodnim ustava od 1. 1888. Nakane, oprte na ivandanski atentat, niso uspeli in kralj Milan se je

drugi usmrtiti v inozemstvu. Od atentata je ostalo še do danes precej neresnih zagonetk, gotovo pa je, da radikali niso bili s njim v svesti in da kralju Milanu, ki si je sam izpodkopal tla pod nogami, niso stregli po življenju. Borba starih srbskih politikov za ljudske pravice je bila poštena. Prihodnjic se nekaj o njej. — 49.

Podobice z Bohinjskega jezera

1. Konec počitnice — konec tabornjenja.

Vse življenje ob Bohinjskem jezera se kaže, da gre poletje s hitrimi koraki h kraju. Še so lepi dnevi in čez dan ima solnce še precej moči: to pa so le poslednji utripi največje moči vsega življenjskega isvanja, ob katerem so tudi ob Bohinjskem jezera nešteti krepili duha in telesa.

Na srečo še nimamo izčrpanega točnega regulacijskega načrta jezera obale in okolice, sicer bi že zdavnaj zamrla mogoča romantika tega prelepega dela slovenske zemlje. Tudi še tako dober načrt ne bo mogel obraniti naravne veličine in krasote jezerske okolice. Bled je za vedno izkažen, ne da Bog, da bi mu moral slediti še Bohinj. Pa najbrže bo Bog dal Povočani hotel Zlatorog h dolgočasna kasarna, ki kaj malo prispeva h kraljestvu Zlatoroga. Lepše si ljudje pomagajo s seniki, ki jih brez posebnih sprememb toliko popravijo, da kar zadostujejo za udobne počitnice. In pokrajini ne delajo sile, kar je pošteno!

Seniki so v letnem času bohinjekemu kmetu zlata jama. Julija in avgusta so že vsi oddani v najem ali vsaj rezervirani. V nekatere senike in planinarske bajte so naselijo številne družbe, ki v vsej prostosti uživajo blagor počitniškega brezdeleja. Nekateri teh senikov in bajt so opremljeni s napisni in okrasni, ki označujejo razpoložena prebivalcev. »Vila smehe« je napisano na bajti z velikimi črkami, poleg pa nečloveško veliko srce, prebodeno z »maršev«.

Pozno v noč si lahko slišal iz bajte veselo deklisko smejanje — vila je le za dekleta. Sosedja je vila videla tudi boljše čase: v seniku je bilo prostora za sveto, radio, na senu pa je bilo ležišče za družbo meščanov, ki so tokrat dali prednost preproščini pred hotelsko udobnostjo. Nu ja, hotelska udobnost — to je precej relativen pojem. Hoteli ob jezera so bili vse poletje polni. Vendar mi je enkrat uspelo, da sem dobil zase in za tujca — svojega gosta, ki sem mu nameraval razkazati najlepši kotiček naše zemlje — sobo v depandansi velikega hotela ob jezera. Soba je bila kar le mogoče skromna, prosila pa sva, naj bi na posteljah izmenjali rjuhe, ki so bile povzajane in zamazane za 14 dni nazaj. Soberica je sporočila odločbo hotelskega najemnika, da perila ne sme izmenjati, midva pa sva rajši ubrala pot proti Bistrici, kakor pa da bi prenašala nesnago v »hotelu«, kakor se naziva to prenočišče.

Zaprav bi morali stavke kar zavrniti, kar se tiče udobnosti in snage. Ni se jim treba pripraviti zaradi nesnage po hotelih, jediti kar si kuhajo in tudi sicer živje brez formalnih predsodkov, ki polnijo tudi naše letoviške hotele. Vsa jezerska obala je bila polna teh oboževalcev narode, ki so imeli svoje šotorske naselbine poskrbite v gozdskih ob vodi in so jih od časa do časa izdajali prameni dima, ki se je kadil iz taborskih ognjišč. Sedaj, ko grede šolske počitnice h kraju, je tudi njihovega tabornjenja konec. Srečujemo jih naprtane ko tovrstne živali s trebušastimi nahrbtniki, ki jim segajo preko glave, pa se morajo opirati na dolge palice. Tahinirariji pa na vozovih, ki vozijo ostalo prtljago na kolo-dvor.

2. Plavža ob našem najlepšem jezera.

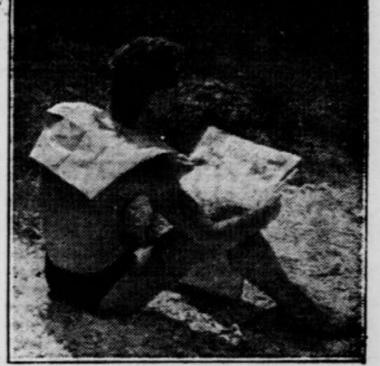
3. Doma številnih senik.

4. Vhod v »vilo smehe«.

5. Slikar pred najlepšim motivoma.

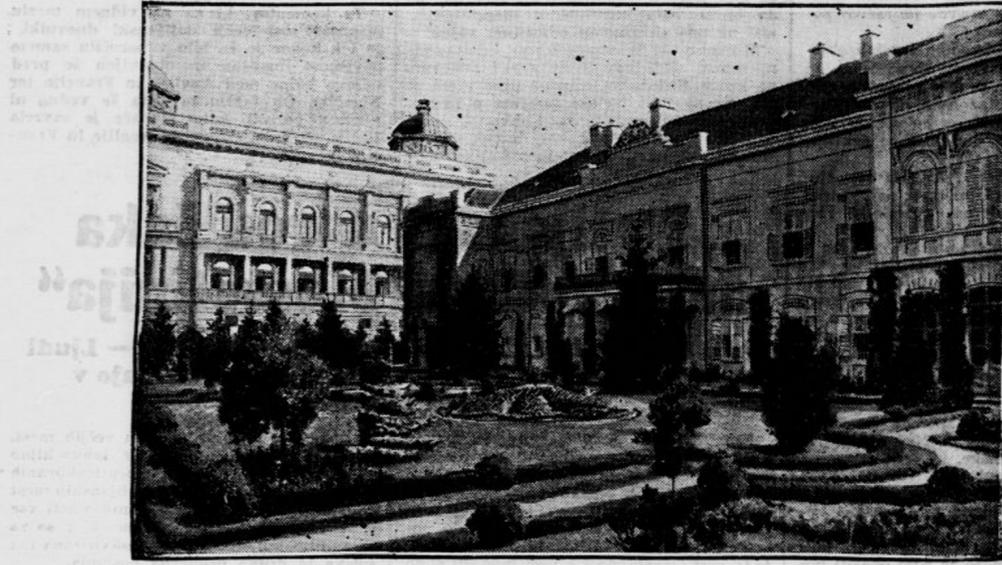
6. Časopis proti solnčni prepeli.

bogu. Takrat sem ga naglo prijavil, za vsak slučaj. Hudega menda ne bo. Malce bo rentacija, potem je podpisala, precej v letih je že in se je gotovo že unesla v hudič mislih.

Nisem več dosti premišljal o tem, kajni nastopi sem triumfalno pot po mestnih in okoljskih ulicah in cestah. Prešel sem vse luknje in kotanje, ki so v toli častnem številu nastopane na naših cestah. Moj ugled je zrasel čez noč. Ko sem v elegantnem loku vozil mimo znanec so mi prijazno odzdravljali. In dvoje velikih upov se mi je zablazelo na obzorju. Da bom shujšal in kar je s tem v svesti, da se bom otel nadležnega samotarstva in postal ljubeček dražestne devojke. Sicer dekleta našega časa vzdujajo bolj avtomobiliste in motocikliste s prikolico, pa je sleh ko prej tudi na tem polju nastopila krasa in bi prišel v poštev tudi jaz s svojim imenitnim Puchom. Kakšne veličastne prognoze bodočnosti!

Velike nesreče pridejo nenadoma, na priliko ujme. Potlej je še neka takšna velika resnica. Namreč, da če je muzika preveč lepa, je je kmalu konec. Strahotna, zla usoda me je tebi nič meni nič oplazila s blicem takorekoč. Saj ne vem, če bo pepr sploh prenesel tolikšno krivico! Nekega jutra sem se prebudil z mislijo na prijeten jutranji kolearski izlet v zeleno naravo. Stopim po kolo v srambo, toda joah menoi, kolea ni. Preprosto, kratko in jadrnato: ni ga! Stenljivo se mi je pred očmi in čudno še, da me ni pri prič zadelo kap. Kakšen peklenki udarec za mojo silbo naravo! Ves prepaden in ogorčen v bliskoviti sumnji sem stopil pred bližnjo sorodnico.

»Kje je kolo, fikstavdon! Zahtevam kolo! Kolo je moje, jaz ga bom plačal!«
Bližnja sorodnica ni trenila z očesom, tolažila me je s tihim, sočutnim glasom.
»Slabo izgledaš, dragec, umri boš, kar stutim, da boš umri v kratkem. Kamen na ledvicah te bo upropastil. Naj se zgodi božja volja »toda kdo bo potlej plačeval kolo? Jaz ga ne bom, dragec, jaz ga ne morem.«

Stari Konak v Beogradu

Takrat je imela Srbija prav za prav dva vladarja. Na vidcu je bil pravi vladar mladi Aleksander Obrenović, njegov oče Milan ki se je malo prej vrnil iz inozemstva, pa je bil glavni komandant aktivne vojske. Ker je imel vojsko v svojih rokah, je kralj Milan seveda odločeval v vseh vladarskih poslih. Kot star nasprotnik radikalov, ki so se odločno borili za državljanske pravice, je kralj Milan, čeprav po imenu samo vojaški poveljnik, predstavljal in vodil ves režim.

Vsak dan se je kralj Milan modil v gosparnem štabu in se je običajno s fijkarjem okrog poldneva vračal v dvor. Proti vojni navadi pa se je na dan sv. Ivana iz štaba vozil v dvor šele ob 6. popoldne. Ko je njegov fijkar zavil v Knez Mihajlovo ulico, mu je priteknel nasproti neki moški, ki je v levi roki vihtel veliko belo pismo. Bila je takrat navada, da so razni prisilci na tak način na cesti ustavljali vladarja. Fijkar je zmanjšal brzino, takrat pa je moški potegnil revolver ter dvakrat ustrelil proti kralju in njegovemu adjutantju. Po prvem strelu je kralj Milan skočil iz fijkarja, krogla pa je oplazila njegovega adjutanta. Atentator je tekel proti Savi, skočil v vodo, a so ga orožniki in pasanti zajeli in odvedli v zapor.

Nikola Pašić

Tam, kjer je bil poizkušen atentat, se je v nekaj trenutkih zbralo mnogo ljudi in je kralj Milan imel na množico kratek nagovor, v katerem je naglasil, da so zaroto proti njemu napravili radikali. Kakor že rečeno, se je vest o atentatu s kraljevo domnevo vred ko blisk razširjala po mestu. Beogradska čaršija je bila namah kakor izumrla. Trgovci so zaprli svoje lokale, množice pa so se zbirale pred konakom in pred redakcijami listov, ki pa takrat še niso imeli tehničnih možnosti za posebno izdaje. Največ ljudi se je zbralo pred uredništvom »Malih novine«, ki so prejšnji dan objavile zanimivo vest, da se kralj Milan spet odpravila na pot v inozemstvo. Kmalu so po vsem Beogradu orožniki in konjeniki razglasili, da se pripravljajo po mestu slavnosten sprevod zaradi srečne kraljeve rešitve. Sprevidi z godbo so trajali pozno v noč, a ves ta hrup ni mogel zadušiti vesti, da je v teku velik lov na radikale in vse opozicionalce ter da so polne že vse temnice glavnjace.

Naslednji dan so s »Službenimi novinami« vred vsi vladni listi obširno poročali o atentatu ter dolžili radikale, opozicionalni list »Odjek« pa ni izšel in so njegovo

liko in tudi po ulicah so se slišale ostre kretke, kar je dalo spet povod za nove aretacije. Ko se je ogorčenje stopnjevalo od dneva do dneva, so polagoma prihajale v listo vladne objave, da je atentator še hiral svoje zavernice in da bo kmalu prišlo do razprave pred posebnim naglim sodiščem. Pri takih objavah je bilo vedno naglašeno, da so atentat zasnovali radikali.

Takoj po atentatu so bili s Pašičem vred zaprti vsi radikalni voditelji. Kot prvi so bili zaprti poleg Pašića Kosta Tušanović, Stojan Protić, Aca Stanojević, odvetnik Ljuba Živković, Dobra Ružić, dr. Milenko Vesnić, prota Aleksa Ilić, upokojeni polkovnik Nikolić ter vsi člani uredništva »Odjek« in »Dela«. Polovili so jih posamič in v glavnjaci so jih razmestili tako, da drug za drugega niso vedeli. Aca Stanojević navaja v svojih spominih, da je šele od nekega paznika slišal, da ni sam zaprt. Slučajno pa je bil zaprt v celici, v katero se je vso noč slišal hrup iz celice, kjer so zasliševali atentatorja Kneževića. Zaprte radikale so takoj okovali v težke verige in prav ničesar niso bili deležni, kar se drugače dopušta osumljencem, ki so šele v preiskavi. Ležati so morali na golih betonskih tleh in strašno so trpeli od lakote in žeje. Od vsakega so skušali izvabiti kakšno priznanje z zatrjevanjem, da so drugi že vse priznali, nikdar pa ni prišlo do kake konfrontacije.

Atentator Knežević je potrdil vse, kar so mu z obljubami, da bo rešil glavo, polagali na jezik. Pozneje pa se je zapletel v protislovja ter nehal biti glavna opora obtožbe. Obsodili so ga na smrt ter na tihem usmrtili.

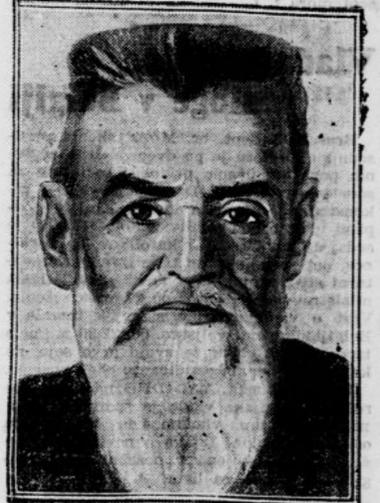
L. Klavta Zgodba o kolesu

Oh, žalostna bo tale zgodba in nikar naj je ne bero tisti, ki jim je pri srcu smeh in dobrovoljnost srečnih ljudi. Veste, človek počasi leze v leta, truden postaja in nekam betezen od bridkosti preteklega in sedanjega življenja. Potlej se še nekega poletnega dne čisto slučajno pogledaš v široko kavarniško ogledalo in o jaok, kajti vidiš sredi blestečega okvira močno zgribljen, hudo klavrn obraz, vrh čela pričetek pleše in na senih srebrne niti sivih las. Še tisto sekundo se ponovno zgrozijo od dejstvu, da je tvoj trebuh na preuđen način dobil nenaravne oblike, debel si in to v trikrat preranih letih, nagnusen si postal, potiš se neprestano, na cesti sopihajš in noge ti klecajo pod pezo masti; kratka, zbujaš kljub praznim žepom videz sitega, odurnega kapitalista in dobri prijatelji te ob vsaki priliki primerjajo in počaščajo s »vinjo«. Adijo ugled, adijo ljubezen mladih deklic za vekomaj, saj takole nemarno zavajam, neroden, komaj se prestopajče ne boš pač mogel nikoli več zbuditi hrepenenja v srcu zornih dev!

No, in na teje psihološki podlagi se je moja najnovejša tragedija pričela. Sklenil sem namreč, da si kupim kolo. Vprašam vas, ali je to v resnici takšna predrznost od mene, nevrednega, da sem si zaželel vprav kolo. Ali mislite, da ga morda ne znam voziti? O, že pred dvema letoma me je naučila tega dobra deklica, ki me je že davno zapustila, najbrže je že v naprej, po svojem ženskem instinktu zaslutila, kako klavno se bom razlezel čez čas. Zatrudno sem se torej odločil, da si kupim kratko in malo kolo. Saj ga ima domala že skorajda vsak drug prebivalec naše zemlje! O, poslej se ne boste več gosposko in moško vozili mimo mene ter me brežeržno puščali, da capljam ob cestnem jarku, od poletne vročine ves poten, sopihajoč, požiraje oblake prahu izpod vaših cenjenih vozil. Tudi sam se vam bom pridružil in vstric z vami igraje podiral kilometre, ves prejojen in osvečen v vetru kolearske brzine, s polno pravico bom kot »eden prizadeti« lahko pridno sodeloval v kolearskih anketah, in če bo sreča, bo moje ime še kdaj zablazelo v časopisju, recimo pod člankom: Nove metode preskakovalnega kolearsjenja preko kotlin in grap naših cest.

zelo všeč, če bi mogel biti atentat povod za ugonobitev radikalne stranke, a ko je videla, da Milanov režim pri razpletu afe ne zna obdržati niti videza resničnosti in pravičnosti, je rasočarana svetovala, naj ne grejo predaleč.

Rusija se je za radikale uspešno zavzela, zakaj kralj Milan je bil pri vseh svojih simpatijah do Avstrije toliko previden, da

Aca Stanojević

»Sel sem v znano trgovino in rekel: »Dobro dan. Potrebujem kolo.«
»Prosim, prosim«, so se zavrteli krog mene prodajalci. »Kakšno pa želite? Močno seveda trpežno kajpa, precej korpušentni ste. Če izvolite, to le bo za vas kakor nalašč; znamka Puch, najstarejša tovarna koles, odlični izdelki »za dolga leta, najmočnejše konstrukcije, izvolite pogledati bliže!«

Napravil sem važen obraz z resno nagubanim čelom, popravil očala sredi nosu in pomaknil trebuch za dva prsta naprej. Potipal sem kolo na raznih mestih, zasopihnil in izjavil, da mi je všeč. Kajti če hočem imeti kolo, mi mora vendar biti všeč.

»Kako pa izvolite, gospod, plačati — vse ali v obrokih. Zadovoljni boste s kolesom, ne bo vam žal, samo nekaj formalnosti bo še treba. Kako je že vaša cenjeno ime?«

Plačal bom v obrokih, kajpa. Koliko? No, tako po stopetdeset na mesec. Moje cenjeno ime je takšno in takšno.

»Pardon, oprostite, še nekaj čisto formalnega. Potrebna je še majhna garancija, se reče poroštvo, veste, tako so pravila, ne zamerite. Nekdo se mora še podpisati tu poleg vašega imena...
»Garancija? Malce sitno mi je postalo pri duši. Kdo pa naj garantira zame v teh zlih časih mednarodnega nezaupanja? Stanujem pri svoji bližnji sorodnici. Njo bom imenoval. Ostane stvar v familiji, takorekoč.«

»O, poznamo vašo bližnjo sorodnico! Fi-na gopaa, zelo ljubezniva gospa, njen podpis zadostuje. Jo bomo že ob priliki poklicali, da podpiše. Lepa hvala gospod. Kolo je vaše.«
Nisem kaj dosti premišljal o poroštvo, ves srečen sem vzel krmilo svojega novega kolesa v roka ter moško odkorakal po

ulici. Kakšna blagohotna naklonjenost blage usode! Kolo imam. Ne bo več treba hoditi; kakšen edinstven napredek v ritmu mojega življenja! V čisto drugačnih, svetlih, prelepih barvah sem zagledal svet, ponosno sem zajahal kolo in zavozlil po ulicah, izprva počasi, da me vidijo, da me spoznajo. In ustavljali so me tovariši in znanci, ogledovali kolo in čutili sem, da moj ugled raste od ure do ure.

»Krasno kolo imaš, imenitno kolo. Znamka Puch, to je svetovno znano.«

»Koliko si dal? Tisoč petsto! Vraga, saj to je vendar poceni! Vredno je dvatisoč petsto. Imenitno kolo. In trpežno. Moj stric ga je vozil petnajst let, prav to znamko.«

»O, napredujete!« me je ljubeznivo ustavila znana gosposčina, za katero sem zaman hrepenel že več let. Stavim, da me brez kolesa ne bi nikoli ustavila. »Kako prekrasno kolo. Ali smem vedeti za ceno? Dvatisoč? In takoj ste plačali? No, vi že lahko, vi, ki imate denar.«

Moral sem tako reči, zaradi ugleda namreč, iz prestižnih ozirov. Kajti ko sem tako malomarno govoril o dveh tisočih, čee, kaj je to meni — dva tisoč dinarjev za piškavo kolo, se je po zakonih tega stoletja ljubeznivost gosposčine podvojila. Govorila je o osamljenosti in življenjskih razočaranjih, rekla je, da sem pač zelo srečen, ker imam toliko deklet, četudi tam, in mi pomembno stisnila roko pri slovesu s tendencioznim: na svidenje! —

Pokazal sem doma kolo svoji bližnji sorodnici. Polhvalila ga je, zraven pa podvomila v solidno plačevanje mesečnih obrokov. Pa sem ga ja vzjel na svoje ime?

Oh ta nezaupljivost. Nezaupljivost je prvi znak skopuštvu. Toda v familijah nezaupanja vendar ne smejo poznati. Takrat sem namreč še trdno veroval, da žlahta ni raztrgana plahta.
Saj ga bom plačal! Seveda ga bom plačal! Kdo pa pravi, da ga ne bom plačal! No, sem si mislil, posebno mi in prijazen obraz ne bo napravila moja bližnja sorodnica, ko jo bodo prišli, da podpiše poroštvo. Ampak kolo je moja, hvala vsem!

Najnovija poročila:

Vojna vlada v Angliji

V njo sta vstopila tudi Churchill in Eden

London, 3. sept. c. V angleškem vojnom kabinetu je 9 ministrov; predsednik vlade Chamberlain, finančni minister Sillon, zunanji minister Halifax, mornariški minister Winston Churchill, minister za koordinacijo obrambe lord Chatfield (dosedanji mornariški minister), vojni minister Hore Belisha, letalski minister Kingsley Wood, čuvaj tajnega pečata Hoare in minister brez portfelja Hankey. V širši vladi so še toda ne kot člani kabineta: podtajnik za domovine Anthony Eden, ki ima še tudi v kabinetu posebno funkcijo, da vzpostavlja zvezo med vladami Anglije in dominionov, lord predsednik Stanhope, lord kancelar Inskip in minister za javno varnost Anderson.

Vojna napoved Avstralije

Melbourne, 3. sept. br. Ministrski predsednik je danes na izredni seji poslanske zbornice izjavil: Avstralija je v vojnem stanju. Anglija in Francija sta se zaman prizadevali, da bi preprečili tragedijo. Sedaj je velika družina britanskih narodov spet v vojni. V tej vojni moramo za vsako ceno zmagati. Ni nobenega doma, da se bo to tudi zgodilo zaradi pravične stvari, za katero se borimo zaradi tisočletne civilizacije, ki je ne bomo nikoli izgubili.

V Angliji ne bo moratorija

London, 3. sept. c. Angleške banke ostanejo zaprte samo en dan, da podvzamejo

vse varnostne mere proti letalskim napadom. V terek bodo zopet redno poslovali. V Angliji ne bo zaradi izbruha vojne proglašeni splošni moratorij, kakor se je to zgodilo leta 1914.

Nemški zastopnik odide iz Londona šele danes

London, 3. sept. c. Nemški odpravnik poslov odide z osebom poslanstva iz Londona šele jutri.

Chamberlainov govor v Ameriki

Washington, 3. sept. AA. (Reuter:) Ko se je tu pred peto uro zjutraj po vzhodnoameriškem času zvedelo, da se vsak čas pričakuje izjava ministrskega predsednika Chamberlaina o napovedi vojne Nemčiji, so takoj prebudili predsednika Roosevelta. Kolikor se je moglo zvedeti, pa Roosevelt sam ni poslušal Chamberlainovega govora po radiu. Poslušal so ga številni visoki državni uradniki, ki so ga potem takoj dostavili Rooseveltu. V zunanjem ministrstvu danes delajo ves dan, čeprav je nedelja.

Prekinjenje vseh poslovnih stikov

London, 3. sept. AA. (Reuter:) Preko osrednje trgovske zbornice in drugih korporacij ter strokovnih organizacij je bil poslan cirkular trgovcem in industrijalcem vseh strok, lastnikom ladij in ostalim gospodarskim osebnostim. Vsi angleški gospodarstveniki se opozarjajo na zakonske odredbe, ki pod strogi kazni prepovedujejo od trenutka, ko je bila objavljena vojna, vsak poslovni ali drugačen stik s sovražnimi državami, izjemni primere, za katere imajo zainteresirani posebno dovoljenje od pristojnih državnih oblasti.

Vojaške parade v Beogradu letos ne bo

Beograd, 3. sept. AA. Na dan 6. septembra letos ne bo običajne revije in parade čit na Banjici niti zabave v beograjskem oficirskem domu. Ta dan bo samo služba božja po cerkvah.

Rdeči križ na delu

Bern, 3. sept. br. Mednarodni Rdeči križ je v smislu mednarodnih konvencij in svojih statutih ponudil vsem državam, ki so v vojnem stanju, svojo dobrodelno in sanitetno službo.

Neutrálne države

Bruselj, 3. sept. br. Belgijska javnost je mirno sprejela vest, da je izbruhnila vojna tudi med Anglijo in Francijo ter Nemčijo. Vlada je imela izredno sejo, po kateri je bilo brzojavno sporočeno vsem vojskujočim se državam, da bo ostala Belgija strogo nevtralna.

Tokio, 3. sept. br. Japonska vlada je imela izredno sejo, na kateri je podpredsednik ministrskega sveta na osnovi dobljenih obvestil poročal o položaju v Evropi. Sklenjeno je bilo, da bo vlada v bližnjih dneh zavzela končno stališče glede na razvoj položaja v Evropi.

Japonski tisk je v izrednih izdajah objavil vesti o vojni v Evropi. »Nič Niči«, ki velja za glasilo vlade, pravi v svojem prvem komentarju, da bo Japonska ohranila nevtralnost, da pa o tem ne bo podala vojskujočim se silam nobene posebne deklaracije.

Haag, 3. septembra. AA. (Havas.) Holandski tiskovni urad poroča: Holandska vlada proglašuje absolutno nevtralnost Holandije.

Curich, 3. avg. c. Švicarski zvezni svet je takoj po objavi vojne med Anglijo in Francijo ter Nemčijo proglašil popolno nevtralnost Švice. Prepovedan je ves izvoz orožja, kakor tudi vsaka propaganda za, ali proti vojskujočim se silam. Društvo narodov je izdalo svojemuradništvu navodilo, da v vsakem primeru strogo vpoštevata nevtralnost Švice.

Helsinki, 3. sept. AA. (DNB.) Nemški poslanik v. Blöcher je sporočil finskemu zunanjemu ministru, da bo Nemčija poštovala nevtralnost Finske.

Amsterdam, 3. sept. AA. (DNB.) Vest o tem, da je Anglija v vojnem stanju z Nemčijo, se je po Holandiji raznesla z bliskovito naglico. Pred vsemi uredništvom listov so se zbrale ogromne množice ljudstva. Istočasno se more že zdaj opaziti poostreje varnostnih ukrepov. Močni vojaški oddelki so že nastopili zaradi zaščite holandske nevtralnosti predvsem ob obali.

Elga, 3. sept. br. Predsednik republike je danes izdal proglas, v katerem pravi, da bo Letonska ostala strogo nevtralna. V njem napoveduje zakon z naslednjima dvema členoma: 1. Letonska republika ohrani striktno nevtralnost v evropskem konfliktu. 2. Po tem zakonu bo vlada izdala nadaljne dekrete z retroaktivno veljavnostjo od 1. septembra t. l.

Vlada narodne sloge v Belgiji

Bruselj, 3. sept. br. Ministrskemu predsedniku Pierlotu je po dveh dneh intenzivnih pogajanj uspelo pridobiti socialiste za sodelovanje v vladi. Danes dopoldne je rekonstrukcija kabineta dovršila. Kralj je podpisal ukaz o izpolnitvi vlade, v kateri je sedaj 18 ministrov: 5 katolikov, 5 liberalcev, pet socialistov in trije izvenparlamentarni strokovnjaki. Pet novih socialističnih ministrov je bilo nocoj ob 22. zaprišenih. Vest o vladi narodne sloge je izzvala v Belgiji silno zadovoljstvo. Ob 22.30 je imela izpolnjenjena vlada že svojo prvo sejo, na kateri je sklepala o sklicanju obeh zbornic.

Bruselj, 3. sept. AA. (DNB.) Uradno poročajo: Belgijska vlada je sporočila vsem zainteresiranim vladam, da bo Belgija ostala nevtralna. Izjava o nevtralnosti bo še danes objavljena v posebni izdaji belgijskega uradnega lista.

Prvi dan vojne v Parizu

Pariz, 3. sept. br. Vojna! Kakor blisk je šla ta beseda danes popoldne po vsem Parizu od ust do ust. In vendar niti zdaleka ni napravila onega ledenega vtisa kakor pred davnimi 25 leti. Še dva dni romajo žene, otroci, bolniki, starci iz mesta. Na njihovih obrazih je stoletni mir, trdna odločnost braniti francoska tla in neodmajna načela francoske revolucije. Prepasani s plinskih maskami hita ljudje po ulicah. Še pred 14 dnevi groteskna pojava, danes nekaj povsem naravnega, nujnega!

Beseda vojna je v vsakem pogovoru in vendar ljudje ne poznajo sovražnikov, nečejo ničesar vedeti o sovražnosti do nemškega naroda. Evakuirali bodo Pariz in vsa mesta. Zaril se bodo v varne globoke kleti in v utrube ob Renu, borili se bodo prav tako in še bolj, kakor pred četrstolettja. Evakuacija Pariza se nadaljuje z vso naglico, brez vsakega najmanjšega zastoja, brez hrupa. Vse trgovine so odprte in polne živili. Ljudje kupujejo in odhajajo, kakor da se ni zgodilo nič izrednega. Zaprti pa so kinematografi, zabavišča, plesišča, gledališča. Tudi kavarne in restavracije so prazne. Oddelki republikanske garde in samaritani pregledujejo javne protiletalske zaklone. Zapirajo še zadnja vrata muzejev, iz katerih so odstranjene vse umetnine, vsi arhivi, skoraj ves inventar. Zvečer je mesto, ki je bilo do nocoj med vsemi na svetu najbolj ožarjeno s svetlobo nešteti obločnic, v temi.

Poljska vojna poročila

Varšava, 3. sept. AA. (Pat) Vrhovno poveljstvo objavlja uradno poročilo, ki ugotavlja, da se boji na vseh bojiščih nadaljujejo. V dveh dnevih je bilo streljenih 37 nemških letal, dočim je Poljska v istem času izgubila le 12 letal. Poljaki so onesposobili za boj okoli 100 nemških tankov. Poljska garnizija na Westerplatte v Gdanjsku se še vedno upira.

Varšava, 3. sept. br. Ob 10. so poljski letalci pri Czenstohovi napadli dve nemški oklopni koloni in jo popolnoma razgnali. Večina vozil je bila razbita, pri čemer so

Stališče Italije: s puško ob nogi!

Italijanski listi o položaju pred napovedjo vojne med Nemčijo ter Anglijo in Francijo — Italija vztraja na svojih zahtevah

Rim, 3. sept. b. Današnji italijanski listi, ki so izšli še pred vojno napovedjo Anglije in Francije Nemčiji, objavljajo, naslednje tolmachenje o stališču Italije.

»Ali je mogoče preprečiti evropski konflikt? Mnogi to vprašujejo, pa se boje odgovora na to. Svet gleda še nadalje v Italijo, upa, raziskuje in ugiba, kakšno bo italijansko stališče. Premnogi ljudje so še vedno nepoučeni o našem življenju, o našem značaju, o naši miselnosti in presojajo zaradi tega naše zadržanje z drugimi narodi. Samo to neznanje lahko razloži nekatera nesmiselna tolmachenja, o sklepih italijanske vlade, čeprav je bilo v sporočilu o teh sklepih vse jasno povedano v nezmotljivem Mussolinijevem stilu. Naš položaj je plastično naslikan: S puško ob nogi!

Italija gre po svoji poti brez iluzij in bedastih optimizmov, ne da bi jo ganila sumljiva dobričina, ne da bi se od kogarkoli pustila vplivati, predvsem pa, ne da bi se bala kakršnekolikoli morebitnosti, niti ne one skrajne in odločilne: vojne!

Mussolini je že vnaprej predvidel usodni razvoj dogodkov in je sveril odgovorne kroge. Sedaj, ko je vojna pred vrati, se zdi, da so tudi bedaki poučeni o nevarnosti svojega postopanja. Lahko bi vprašali, v koliko je politika demokracij v skladu z drugimi narodi in v koliko bi jo

lahko iskali v akciji strank pri teh narednih. Stranke, ki so bile še včeraj razcepjene glede istega problema, so danes združene v očitvidnem znamenju strahu.

V sporočilu vlade je bila beseda »Versailles«. Oni, ki jim je politika poklic, naj se ne izgubljuje v nepotrebnih igri postavljanja raznih domnev. Obrnejo naj se raje nazaj, čitajo naj zgodovino, čitajo naj govore Mussolinija in razumeli bodo vse. Treba bo pač spreminiti nekatere točke zemljevida. Italija pričakuje v miru nadaljnji razvoj dogodkov; pričakuje dejanja, kajti pobožnih želja in besed je že sita. Za Gdansk, problem, ki je bil takoj jasen v svojih predpostavkah in v svojem razvoju, si je morala Nemčija sama preskrbeti pravico z orožjem, in ni še posebej potrebno poudariti, da je nihče ne bo mogel ustaviti v njeni akciji. Ali bo mar novi primer Gdanska spravil k pameti norce? Vse je mogoče, toda zelo težko.

Ta komentar, ki ga na vidnem mestu prinašajo vsi večji italijanski dnevniki, je bil, kakor je že bilo v poročilu samem povedano, napisan in objavljen še pred odjavo vojne med Anglijo in Francijo ter Nemčijo. Do zaključka lista še vedno ni nikakih poročil, kako stališče je zavzela Italija po vojni napovedi Anglije in Francije Nemčiji.

„Italijanski narod čaka na odločitve Mussolinija“

Prvi odmev izbruha vojne v italijanskem tisku — Ljudi iz izpraznjenih mest severne Italije nameščajo v Julijski Krajini

Rim, 3. sept. p. »Odločitve Anglije in Francije, da stopita v vojno stanje z Nemčijo in izvršita svoje obveznosti do Poljske, je naša Italija v popolni vojni pripravljenosti in je napravila na vso italijansko javnost najglobojji vtis.« Tako naglašava nocojšnji »Giornale d'Italia«, ki podčrtava, da je ta vest izzvala sicer v vsej javnosti silno pozornost, vendar pa je vsa Italija ohranila popoln mir in hladnokrvno pričakuje nadaljnje dogodke. Oficijozni italijanski list obžaluje, da so s tem propadli vsi poskusi in prizadevanja za ohranitev miru. Opoldne je bilo izdano službeno poročilo, ki podčrtava zadovoljstvo Italije, da so vse vojskujoče se države izjavile svojo pripravljenost, da se v tej vojni zdrže vsakega bombardiranja nezavarnih mest.

V zvezi s tem pa naglašajo vsi italijanski listi, da je kljub temu nujno potrebno, da

se nadaljuje evakuacija vseh večjih mest, zlasti v Severni Italiji, ker lahko kljub vsem ukrepom pride do nepričakovanih otroke in ženske iz severnoitalijanskih mest dogodkov. Danes so odprtili zlasti vse vzhodni del Julijske krajine, kjer so za nastanitev teh evakuirancev rezervirana vsa šolska in druga primerna poslopja.

»Giornale d'Italia« na koncu še enkrat obžaluje, da so sedaj kljub vsem prizadevanjem Mussolinija za ohranitev miru dobili odločujoče besedo topovi. Italijanski narod pa mirno čaka na nadaljnje odredbe Mussolinija in hladnokrvno gleda v bodočnost.

London, 3. sept. p. »United Press« poroča, da so organi Scotland Yarda danes popoldne aretirali vse nemške državljane in ostale sumljive tužce ter jih odpremil v posebno taborišče v Severni Irski.

Francoska vojna napoved

Vojno stanje je nastopilo v nedeljo ob 17.

Pariz, 3. sept. br. Agencija Havas objavlja naslednje uradno poročilo: Francoski veleposlanik v Berlinu Coulondre se je danes tik pred popoldnem odpeljal na Wilhelmstrasse. Nemški zunanji minister Ribbentrop ga je sprejel ob 12.30. Veleposlanik je nemškega zunanjega ministra vprašal, ali more dati zadovoljiv odgovor na noto, ki mu jo je sporočil 1. septembra zvečer ob 20. Ribbentrop mu je odgovoril, da tega ne more. Tedaj je veleposlanik Coulondre poslednjič opozoril nemškega zunanjega ministra na ogromno odgovornost, ki jo je prevzela Nemčija, ko je brez vojne napovedi otvorila sovražnosti proti Poljski in se ni ozirala na predloge angleške in francoske vlade.

Veleposlanik Coulondre je obenem sporočil Ribbentropu, da se smatra francoska vlada od danes, dne 3. septembra ob 17. uri prisiljena izpolniti obveznosti, ki jih je sprejela do Poljske in ki so nemški vladi znane.

Zunanji minister Ribbentrop je to izjavo veleposlanika Coulondra sprejel na znanje.

Daladierov apel francoskemu narodu

Pariz, 3. sept. br. Ministrski predsednik Daladier je sporočil nocoj ob 21. po radiu francoskemu narodu naslednji apel:

»Poljska je postala 1. septembra žrtev napada. Njene meje so prekorajčene. Njena mesta so izpostavljena bombnim napadom iz zraka. Poljska se je postavila v bran z vsem junastvom. Francoska in angleška vlada sta si vedno znova na vse načine prizadevali, da bi se mir ohranil. Še danes smo poslednjič interve-

»In kje je zdaj kolo?« sem vprašal s strašnim glasom in kolena so se mi zašibila.

»Nazaj sem ga odpeljala, dragec. Nisem podpisala, ne morem podpisati. Kajti če umreš, kdo ga bo potlej plačeval? Jaz že ne, pravim. Pomiri se, ali pa se ne pomiri, tako je ta stvar.«

Pričel sem tuliti od besa in žalosti, da so mi ukradli kolo, da si tega ne pustim, kajti, krucifiks, kolo je bilo moje! Prisegam pri vsem, kar mi je sveto in mi ni sveto, da sem ga mislil pošteno, v redu plačati!

Toda obraz moje bližnje sorodnice je ostal trd in neizprojen. V njenih očeh je odevjala velika, trdna vera v mojo skorajšnjo smrt. No, nazadnje se mi je še celo kar malce zasmilila, saj sem videl pod njenimi očmi sledove solz. Revica najbrž ni spala vso noč, ko se ji je krčilo srce v bolesti, da bo morala plačevati kolo po moji zgodnje smrti. In kdo ve, morda je trpela že v naprej za stroške, ki jih bo imela moj pogreb. O, ta zlata materinska ljubezen, o plemenitost čuvstev, o sladka vez sorodstva!

Tako spet hodim sam po prašnih cestah, peš in noge me pečejo in kurja očesa bole v pretresnih čevljih. Stram me je, da bi se vdri skozi asfalt. Trebuh mi je spet zrasel in nobena ženska me spet več ne pogleda, zastojem se trudim in jih pozdravljam: sluga pokoren. Tu pa tam me še kdo vpraša, kje za božjo voljo imam kolo. Izgovarjam se na razne višče, da sem ga dal predelati, nastopile so neke komplikacije — toda vidim, o, kako dobro vidim strašno obtožbo v njihovih očeh. V zastavljalnico si ga dal! Prodaj si ga! Zapil si ga! Ti, debeluhar! Ti, svinja!

nirali pri nemški vladi in jo v zadnji minuti skušali prepričati, naj opusti sovražnosti in naj se z nami mirno pogodi. Nemčija je tudi to odklonila, kakor je odklonila že vsa naša in drugi prizadevanja v poslednjih dneh.

Naša vest je mirna. Vsi vemo in se zavedamo, da smo bili zmečom proti vojni, vse do zadnje minute.

Z ljubeznijo in ganjenj pozdravljamo naše mlade vojsake, ki bodo sedaj opravili svojo sveto dolžnost, kakor smo ji mi sami opravili nekoč. Vemo, da zaupajo svojim voditeljem, ki so vodili Francijo že svoj čas do zmage. Stvar Francije je stvar pravice, je stvar prava vseh narodov. Zato bomo zmagali! Bojevali se bomo, ker smo bili prisiljeni. Vsakdo bo izpolnil svojo dolžnost na francoskih tleh, za francosko svobodo, a tudi za svobodo vsega človeštva.

Bodimo edini in bratsko si pomagajmo pri izpolnitvi te naše najvišje dolžnosti do naše domovine! Živela Francija!

Mobilizacija v Tunisu

Tunis, 3. sept. AA. (Havas:) Tuniško prebivalstvo še dalje gleda na dogodek s popolno mirnostjo. Mesto je nenavadno oživilo, vsi ljudje pa kažejo hladnokrvnost. Mobilizacija se vrši v redu. Velika množica ljudstva se zbira na železniških postajah. Na vseh obrazih se bere vera v bodočnost.

Zastopstvo francoskih in angleških interesov

Washington, 3. sept. AA. (Reuter:) Ker je Švedska že pristala na to, da zastopa interese Francije in francoskih državljanov v Nemčiji, je angleška vlada zaprosila vlado Združenih ameriških držav, naj prevzame zastopstvo interesov angleških državljanov v Nemčiji.

Manifestacije v Varšavi

Varšava, 3. sept. AA. (Pat.) Ko je bila sporočena zgodovinska odločitev angleške in francoske vlade in vsebina Chamberlainovega govora po londonskem radiu, so poljske radijske postaje takoj oddale to vest po vsej Poljski. Povsod je zbudila najglobojji vtis in splošno navdušenje. Prebivalstvo Varšave se je spontano zbralo pred angleškim veleposlaništvom ter zvikalo Veliki Britaniji, ista čustva so se v Varšavi manifestirala tudi za Francijo. Vest, da je tudi Francija stopila v vojno stanje z Nemčijo, je bila sporočena nekoliko pozneje. Ljudstvo je vzvikalo zunanjemu ministru Becku, ko se je peljal z avtomobilom iz zunanjega ministrstva na angleško veleposlanstvo. Navdušenje je doseglo vrhunec, ko sta se na balkonu veleposlanštva pojavila poljski zunanji minister Beck in angleški veleposlanik Cunard. Minister Beck je z balkona angleškega veleposlanštva imel kratak govor na poljski narod. Govor so prenašali tudi po radiu.

Varšava, 3. sept. AA. (Havas:) Prmas Poljske kardinal Avgust Hlond je poslal predsedniku poljske republike Moscickemu brzojavko, v kateri pravi, da katoliška cerkev na Poljskem prosi Boga za zmago poljske vojske.

„Gdanska brigada“ v poljski vojski

Varšava, 3. sept. br. Agencija Pat poroča, da se je številnim v Gdanjsku stanujočim Poljakom posrečilo pobegniti na poljsko ozemlje. Zbrali so se v Gdynji, od koder so naslovili na vrhovnega poveljnika poljske armade maršala Rydz-Smigleja prošnjo, naj jih uvrsti v posebno vojaško enotico. Njihovi prošnji je bilo ustrezno ter je bila v ta namen osnovana posebna gdanska brigada.

Izvoz našega lesa po morju ustavljen

Zagreb, 3. sept. p. Zveza izvoznikov lesa je na svoji plenarni seji sklenila, da blaga ne bo več z ladjami izvažala v tujino. V teh časih bi se lahko ladje na morju ustavljale in blago na njih zaplenilo. Pa tudi če bi blago prišlo na svoj namern, bi se lahko zgodilo, da bi ga ne plačali.

Ob sklepu lista:

Gospodarska pogajanja med Italijo in Francijo?

še nepotrjena senzacija iz Pariza — Laval potuje v Rim, da pogajanja zaključi

Pariz, 3. sept. p. V tukajšnjih političnih krogih so se nocoj razširile vesti, da se med francosko in italijansko vlado vršijo prijateljski predrazgovori o možnosti sklenitve obsežne gospodarske pogodbe, ki bi dalekosežno ustregla zahtevam Italije. Zaključna pogajanja se bodo vodila v Rimu, kamor odputuje kot posebni pooblaščenec Francije bivši ministrski predsednik Laval, osebni prijatelj g. Mussolinija.

Neprestani letalski napadi

številne žrtve po poljskih mestih — Plinske bombe

Varšava, 3. sept. AA. Pri včerajšnjem bombardiranju Varšave ob 9. zjutraj so bili ubiti 4 civilisti, 10 pa jih je bilo težko ranjenih v eni sami mestni četrti. Požar je uničil šest poslopj.

Nemški bombniki so vrgli na mesto Siananov tr bombe. Bombe so padle na ženski samostan in na kolegij za dekleta. Število žrtve še ni znano. V mestu Radomsko je prva dva dni bilo ubitih osem civilistov, 10 pa jih je bilo ranjenih.

V okolici Poznanja je protiletalsko topništvo sestrelilo včeraj 6 nemških bombnikov. Pri včerajšnjem protinapadu je poljska pehota ponovno zavzela obsejno postajo Zborzezin. To postajo so Nemci zavzeli brez boja 31. avgusta.

Tudi v mestu Pjonki, kakor že prej v Mislencin in v Volbromu, je bilo ukotovljeno, da so Nemci metali bombe s strupenimi plini.

Varšava, 3. sept. AA. (Pat) Iz Garvolina v varšavski pokrajini poročajo, da so bili pri bombardiranju včeraj ob 17. v mestih Kovačnice Psilen in Leokardia ubiti štiri otroci, ki so pasli živino na travniku.

Lodz, 3. sept. AA. (Pat) V prvih dveh dneh vojne so nemške bombe z letal ubile 32 civilistov, med njimi štiri ženske. Nad 60 ljudi je ranjenih.

Poljska vojna poročila

Varšava, 3. sept. AA. (Pat) Vrhovno poveljstvo objavlja uradno poročilo, ki ugotavlja, da se boji na vseh bojiščih nadaljujejo. V dveh dnevih je bilo streljenih 37 nemških letal, dočim je Poljska v istem času izgubila le 12 letal. Poljaki so onesposobili za boj okoli 100 nemških tankov. Poljska garnizija na Westerplatte v Gdanjsku se še vedno upira.

Nemška vojna poročila

Berlin, 3. sept. Danes popoldne je bilo objavljeno naslednje vojno poročilo:

Včeraj popoldne in danes dopoldne se je uspešno nadaljeval pohod nemške vojske v Poljsko. Czenstochowa je bila zavzeta. Zapadno od Wieluna so nemški oddelki prekorajčili reko Varto. Poskus poljskih sil, odzvezanih v koridorju, da bi prodrli do glavnih poljske vojske na jugu, je bil odbit. Bernet je v nemških rokah.

Letalske sile, ki so intervenirale prva dva dni z velikim uspehom, obvladajo ves prostor nad Poljsko. Pripravišene so izpolniti vse nove naloge. Ostale letalske sile so pripravljene na svojih bazah.

Nemške čete so danes okupirale Radomsko.

Bombe na vilo ameriškega veleposlanika

Varšava, 3. septembra. AA. Pat: Danes zjutraj je nemški težki bombnik vrgel dve vžgalni bombi na vrt vile ameriškega veleposlanika Draxel Budleja. Ta vila stoji v Konstanczinu pri Varšavi. Niti veleposlanik niti kdo drugi od članov njegove družine, ki so bile tedaj v tej vili niso bili poškodovani. Ameriški veleposlanik je izjavil novinarjem, da je letalo letelo čisto nisko in da je imelo očividno namen bombardirati to vilo. Nemški bombnik je vrgel šest velikih bomb, od katerih je ena poškodovala veleposlanikovo vilo, druga pa vilo njegovega soseda.

SPORT

II. kolo hrv.-slov. lige:

Ljubljana je razočarala

Ljubljansko moštvo je zaslužen podleglo mnogo boljšim gostom

Tudi drugo kolo tekmovanja v hrvaško-slovenski ligi ljubljani ni prineslo uspeha, čeprav je igrala doma. Njena igra ni mogla zadovoljiti in v trenutni sestavi nikakor ne more računati, da se bo v nadaljnjem tekmovanju obrnilo na bolje.

Hašk-Ljubljana 3:1 (2:0)

Ljubljana, 3. avgusta. Za današnje srečanje ljubljane in Haška in za prvi nastop domačih pred svojo publiko, se je na igrišču ljubljane zbralo približno 800 gledalcev, kar je za ljubljansko zbirno veliko število. Vreme je bilo idealno za igro, samo sedanja dnevi niso naklonjeni sportnim prireditvam in zato je bil poset tako pital.

Hašk se je predstavil v novi sestavi: Cin drić, Gayer, Konstantinović, Žele, Pajević, Domačin, Medarić, Hitrec, Duh, Duhović, Zupančič, Moštvo je tehnično uigrana enajstoročna, s staro Haškovo igro. Obramba je bila prav dobra, golman Cindrić odlični, halfinija dobra in tudi napada ni bilo podcenjevati, čeprav je v zaključnih akcijah prepočasen in sta v njem dala prav dobro igro le Hitrec in Medarić. Moštvo je napravilo dober vtis in je zmago popolnoma zaslužilo.

Ljubljana je postavila na igrišče naslednje: Lindtner, Cegljar, Gomezelj, Vodišek, Pupo, Presinger, Jež I., Cankar, Grintal, Serocer, Erber. Ljubljana je danes razočarala svoje prijatelje in je moštvo, zlasti v prvem polčasu nudilo izredno slabo igro. Neodločnost in nepovezanost med posameznimi vrstami se je danes predočeno izrazila. V obrambi je manjkalo Bertonec in zato ni v celoti zadovoljila. Napad je bil razen par prav dobrih akcij, nemogoč.

Kratek tek igre

Hašk ostro napada in ima obramba ljubljane mnogo dela. Lj. ima v 9. min. idealno priložnost, toda Erber strelja golmana v roke. Lj. je zelo netočna v igri in Hašk neprestano vali napade v njeno polje. V 20. minuti Duh na Medarićev predložek ostro strelja in od Lindtnerja se žoga odbije v mrežo 1:0. V 32. minuti je Medarić ponovno nekrit in na njegov predložek postavi Hitrec rezultat na 2:0. Do konca polčasa je Hašk v napadu, toda rezultata ni.

V drugem polčasu je Lj. prvih 15. minut neprestano v Haškovi polovici in res uspe v 15. minuti v gneči pred golom. Grintalu, da pošlje žogo v mrežo. Lj. igra na izravnanje, toda Hašk ponovno vpripori močno ofenzivo v polje Lj. in v 36. min. zabije Zupančič tretji gol za svoje barve. Do konca igra ni več zanimiva.

Ostale tekme te lige

Zagreb: Gradjanski : Concordija 3:0 (2:0). Concordija je igrala dobro, zlasti v drugem polčasu.

Ostale tekme te lige so se končale z zmaganjem domačih enajstoric, le v Splitu je varaždinska Slavija povzročila zaradi neodločnega izida precejšnje presenečenje.

V naslednjem naša poročila:

Sarajevo: Sašk : Split 2:1. Sašk je bil boljše moštvo do časa, ko je Split izenačil. Pred koncem je postala igra zelo ostra.

Osijek: Slavija : Bačka 5:2 (4:1). Slavija si je zasigurala izdaten naskok že v prvem polčasu, dasi ni bila toliko boljše moštvo v drugem se je Bačka precej popravila.

Split: Hajduk : Slavija (Varaždin) 0:0. Rezultat vzbuja precejšnjo senzacijo. Radovniković je v prvem polčasu zastreljal enajstko.

Subotica: Slavija (Sarajevo) : Zak 3:0.

Okrnjeno prvenstvo LNP

Podsavenske tekme so bile v znamenju močno okrnjenih moštev in so zaradi tega dale precejšnjo presenečenja. Normalnih prilikah bržkone ne bo zaradi sedanega položaja se na red v celoti ni dal izvesti.

Mars : Bratstvo 2 : 1 (2 : 0)

Jadran : Svoboda 5:0 (2:0)

Reka : Hermes 3 : 2 (1 : 1)

Kranj: Kranj : Disk (Domžale) 5:2 (2:1). Prav lepa in zanimiva prvenstvena tekma. Sodil je dobro g. Lukežič iz Ljubljane.

Maribor: ISSK Maribor : Gradjanski 7 : 0 (5 : 0). Na igrišču Rapida ni bilo mnogo občinstva. Zmaga Maribora je bila prepričevalna in zaslužena.

Murska Sobota: Železničar : Mura 1 : 0 (0 : 0).

Celje: V okviru Olimpijskega športnega dne je bil danes izveden pester športni program z nogometnimi tekmami in lahko atletiko. Glavna nogometna tekma med SK Zagorcem iz Zagreba in Olimpom se je končala z zmago Zagrebčanov s 3:0 (0:0).

Podsavenska prvenstvena tekma med Atletiki iz Celja in Amaterom iz Trbovelj je bila zaradi tehničnih zaprek odpovedana.

Državno plavalno prvenstvo posameznikov

Prvič v zgodovini plavalnega sporta v Jugoslaviji smo dobili letos ločeno tekmovanje za državno prvenstvo posameznikov in sicer za moške v sladki, za ženske pa v morski vodi. Z malimi izjemami nastopa v dvodnevnih borbah vsa jugoslovenska plavalna elita. Ta tekmovanja veljajo obenem kot izbirna za sestavo naše državne reprezentance, ki bo nastopila nasproti Madžarski.

V naslednjem naša poročila:

Moški v Bjelovaru

Bjelovar, 3. septembra.

Pred velikim številom gledalcev se je v kopalnici »Draženovac« v Bjelovaru začelo v soboto tekmovanje posameznikov za državno prvenstvo v plavanju. Z malimi izjemami so nastopili vsi najboljši plavalci v Jugoslaviji. Manjkali so le od Ilirije dr. Wilfan, od ZPK inž. Gazzari in od Viktorije Grkinič.

Sobotni spored je obsegal naslednje tečke:

100 m prsno predtekmovanje: I. skupina: 1. Cerer (Ilirija) 1:14.4, 2. Bjeljić (Sever) 1:19.2, 3. Laškarin (Marathon, Zgb) 1:22.6, 4. Barbieri (Jug) 1:22.8 — II. skupina: 1. Hribar (Ilirija) 1:22.2, 2. Kohn (Viktorija) 1:22.8, 3. Dvoržak (ZPK) 1:23.

100 m hrbtno predtekmovanje: I. skupina: 1. L. Ciganović (Jug) 1:14.2, 2. Marčić (Jug) 1:16.4, 3. Pelhan (Ilirija) 1:17.8, 4. Negotović (Viktorija) 1:17.9 — II. skupina: 1. in 2. v mrtvem teku Vidmar (Viktorija in Klein (ZPK) 1:17.4, 3. Drobnič (ZPK) 1:19.4.

1500 m prsno finale: 1. Žižek (Jug) 21:13.8, 2. Balla (Vojvodina) 21:21.3, 3. Mihalek (Ilirija) 22:38.7, 4. Baica (Jug) 22:59.4. Vsi so plavali bolje od zahtevanega minimuma.

100 m prsno finale: 1. Cerer (I) 1:13.9, 2. Bjeljić (S) 1:19.3, 3. Laškarin (M) 1:20.4, 4. Kohn (V) 1:23.2, 5. Barbieri (J) 1:23.2, 6. Hribar (I) 1:23.2.

100 m prsno predtekmovanje: 1. skupina: 1. Lovro Stakula (Jug) 1:02.8, 2. Curtini (V) 1:03.4, 3. Žižek (J) 1:03.3 — II. skupina: 1. Defilipis (V) 1:03.4, 2. Ivo Stakula

(J) 1:03.8, 3. Fritsch (J) 1:04.8 — III. skupina: 1. Ciganović (I) 1:03.6, 2. Stocker (V) 1:05.2, 3. Čuček (M) 1:06.4.

Bjelovar, 3. sept.

Danes se je nadaljevalo državno plavalno prvenstvo posameznikov. Zaradi dogodkov v svetu tudi plavalci niso bili posebno razpoloženi in niso bili doseženi pričakovani rezultati.

200 m prsno: 1. Žižek (Jug) 2:16 (nov jugoslovenski rekord), 2. Defilipis (Vikt.) 2:20.4, 3. Curtini (Vikt.) 2:26.4, 4. I. Stakula 2:28. — Druga skupina: 1. Fritsch (I) 2:29, 2. Pelhan (II) 2:30, 3. Lovro Stakula (Jug) 2:38, 4. Drobnič (ZPK) 2:42.

100 m prsno: 1. Lovro Stakula 1:01.8, 2. Žižek 1:02.4, 3. Ciganović 1:03.2 (vsi trije Jug), 4. Defilipis (Vikt.) 1:03.2, 5. Ivo Stakula 1:03.3, 6. Curtini (Vikt.) 1:04.2.

100 m hrtno finale: 1. Ciganović 1:13.2, 2. Marčić (Jug) 1:14.7, 3. Pelhan (II) 1:17, 4. Klein (ZPK) 1:17.2, 5. Vidmar (Vikt.) 1:17.4, 6. Negotović (Vikt.) 1:23.8.

200 m prsno: 1. Cerer (II) 2:48.2, 2. Kohn (Vikt.) 2:57.6, 3. Barbieri (Jug) 2:58.8, 4. Bjeljić (Sever) 3:00, 5. Hribar (II) 3:02.2, 6. Laškarin (Maraton) 3:04.4, 7. Dvoržak (ZPK) 3:10.5.

400 m prsno: 1. Žižek (Jug) 4:57.5, 2. Defilipis (Vikt.) 5:11.6, 3. Balla (Vojvodina) 5:18.7, 4. Curtini (Vikt.) 5:26.8, 5. Mihalek (II) 5:27.4, 6. Stakula (Jug) 5:27.9.

Glede na nepričakovane dogodke v svetu je ostalo odprto vprašanje, ali bodo mogli naši moški plavalci na plavalni dvoboj z Madžarsko v Szegedin odotovati kompletni. Verjetno je, da bo plavalni savez dvoboj v moških disciplinah v Szegedinu in najbrž tudi damski dvoboj, ki bi moral biti na Sušaku, odpovedal. Odklonev o tem bo padla na kritični seji JPP.

Zenske v Crikvenici

Crikvenica, 3. septembra.

Na damskem plavalnem prvenstvu posameznice je bila v soboto le ena točka, a se v tej je nastopila samo ena tekmovalka. Na 400 m prsno je dosegla Draguša Finc (Ilirija) čas 6:18.5, kar je 12 sekund bolje od zahtevanega minimuma.

Mednarodne dirke v Beogradu

V glavni dirki je zmagal Nuvolari (Auto Union) — Lepi uspehi slovenskih motoristov — 70.000 gledalcev

Beograd, 3. septembra

Danes so bile v Beogradu velike mednarodne avtomobilske in motociklistične dirke, po svojem obsegu ne samo največje v Jugoslaviji, temveč tudi na Balkanu in v vsej Srednji Evropi. Prireditelj, ki sta jo organizirala beograjski Avtoklub in »Politika« s pomočjo ljubljanskega in zagrebškega Avtokluba, je v vsakem pogledu uspeła. Dirkalno progo okoli Kalemegdana, dolgo 2724 m, je obkrožalo 70.000 gledalcev, kar je doslej največje število, kar so ga pri nas zaznamovali pri sportni prireditvi.

Doseženi so bili prav lepi rezultati. Med motociklisti so se zlasti odklikovali slovenski dirkači, ki so se povsod, kjer so nastopili, dobro plasirali.

Najprej so dirkali motociklisti. V skupini do 250 ccm so morali prevoziti 8 krogov (22.3 km). V ostri borbi med Uroicem in Ljubljančanom Breznikom je prvi na

zavoju padel in je nato s razliko tri četrt kroga sigurno zmagal Dušan Breznik (Avtoklub, Ljubljana) v času 14:29. Skupina do 350 ccm je vozila 10 krogov (27.2 km). Zmagal je Janko Šiška (MK Ilirija) na NSU, drugi Uroič. Izredno razburljiva je bila vožnja v skupini do 1000 ccm, ki je vozila 15 krogov ali 41.9 km. Za prvo mesto se je razvila ogorčena borba med Slovincema Jurčićem in Cihlatem. Tesno je zmagal Jurčić pred Cihlatem in Uroičem.

Sledile so nato mednarodne dirke avtomobilov. V skupini sportnih avtomobilov do 1000 ccm na 10 krogov je zmagal Čeh Bormanek s povprečno hitrostjo 86.8 km pred Beogražanom Savatićem. V skupini sportnih avtomobilov do 2100 ccm na 15 krogov je bil prvi nemški prvak Brim, ki

je na svojem BMW dosegel povprečno hitrost 113 km na uro. Tudi drugo in tretje mesto sta zasedla Nemca. V enaki skupini do 3000 ccm na 15 krogov je zmagal Ramon Casiano na »Alfa Romeo« in je dosegel 108 km na uro. Drugi je bil Nemec von Landen, tretji pa Slovenec Husnik.

Največje zanimanje je vladalo za zadnjo točko, kjer so nastopili znani tovarniški dirkači znamenitih nemških tvrdk Mercedes Benz in Auto Union z dirkalnimi avtomobili. Prevoziti so morali 50 krogov. Favorit, evropski prvak Lang, je vodil šest krogov, a je moral nato zaradi kvara na motorju odstopiti. Zmagal je Nuvolari (Auto Union), ki je dosegel hitrost 135 km na uro, drugi Brauchitsch (Mercedes Benz), tretji Müller (Auto Union), četrti Milenković (Bugatti).

Amerika vodi 2:0!

V finalni tekmi za Davisov pokal je Avstralija prvi dan izgubila oboja singla

Forrest Hill, 3. sept. — Včeraj se je tu začelo finalno teniško tekmovanje za Davisov pokal med Zedinjenimi državami, ki branijo pokal in med medcelinskimi zmagovalcem Avstralijo. Za srečanje je bilo veliko zanimanje, čeprav se je splošno pričakovalo, da bo v tem srečanju Avstralija beležila lahko zmago, ker so Avtralci na nedavnem ameriškem prvenstvu gladko premagali vse najboljše Američane.

Ze prvi dan srečanja, ko sta bili na sporedu dve igri posameznikov, se je končal presenetljivo. Oba ameriška zastopnika sta namreč porazila visoko favorizirana Avstralca in tako se je zgodilo, da vodi po prvem dnevu Amerika z 2:0, kar gotovo ni nihče pričakoval.

Zreb je določil najprej igro med Američanom Riggsom in Avtralcem Bromwichem, nato pa med Parkerjem (Ameriki) in Quistom (Avstralija).

Riggs — Bromwich 6 : 4, 6 : 0, 7 : 5. Američan je zmagal odlično in se je v krasni igri revanširal za nedavni poraz na ameriškem prvenstvu, kjer je, kakor smo že poročali, zmagal Bromwich Avtralca. V tretjem setu zmagal poskušal odločiti igro v svoj prid. Riggsu je uspela že

prva odločilna žoga, ki je njemu prinesla zmago, Ameriki pa prvo točko.

Parker — Quist 6 : 3, 2 : 6, 6 : 4, 1 : 6

7 : 5

Igra drugega para je bila izredno razburljiva. Prvi set je dobil Američan precej lahko, v drugem setu pa je Avtralec stanje setov izenačil. Tretji set je po ogorčeni borbi pripadel spet Parkerju, ki je šel v odmor s prednostjo dveh setov. Po odmoru je bil Quist kakor prerojen in je gladko odločil četrti set za sebe z 1:6. Potreben je bil še peti in odločilni set. Do stanja 5:5 sta nasprotnika dobila vsak svoj servis, nato pa je Američan odvzel Quistu njegov servis, kar je bilo odločilno.

Po prvem dnevu tekmovanja vodi torej Amerika z 2:0 in ima najboljše nade, da si ponovno pribori Davisov pokal.

Jugoslavija : Madžarska 3 : 2

Zagreb: V nedeljo je bilo končano tekmovanje za srednjeevropski damski teniški pokal. Jugoslavija je zmagala nad Madžarsko s 3:2.

Ljubljana in — Evropa

Ljubljana, 3. septembra

Po usodnih zadnjih treh dneh se je zanimanje ljubljanskega prebivalstva za nadaljnji razvoj položaja v Evropi tako stopnjevalo, da je bila vsa Ljubljana danes v mrzličnem pričakovanju, kako se bodo dogodki nadalje razvijali. Že od zgodnjega jutra so mnogi ljubljanci ticali pri radijskih aparatih — odveč je povedati, da so bile novice dnevnikov pospravljene holotno kar z zajtrkom vred. In ko je potem po 11. uri Ljubljana z ostalim svetom sprejela odločilno novico, da se je Anglija odločila za vojno napoved Nemčiji, je bilo spet uredništvo »Jutra« tarča neštevitih povpraševanj, kdaj izide nova izdaja. Tako silnemu povpraševanju je moralo biti čimprej ustrezno. Nova izdaja »Jutra« je izšla ob 13. uri in je bila mahoma razgrabljena, saj so se v Knafljevi ulici nabrale množice občinstva, pa tudi drugod po ljubljanskih ulicah so ljudje nestrpno pričakovali, da dobijo veliko novico potrjeno črno na belem.

V ostalem je bila Ljubljana brez razburljivih dogodkov običajne policijske kronike. Sonce je toplo pregravelo in vabilo v prido. Toda, kakor da hočejo simbolično p nazoriti stanje v Evropi, so se na nebu nakopčili sivi oblaki. Popoldne je bilo sopolno. In proti večeru, ko je iznova naraščalo zanimanje ljudstva za nadaljnje dogodke, zlasti za poročilo Francije in za zadržanje Italije, je začelo rahlo rostiti. Sentimentalni ljudje bi rekli, da se je nebo samo razsolilo nad dejstvom, da je Evropa iznova pahnjena v veliko zmedo krvavega obračunavanja... Ker je bilo ozačje na-

bito z elektriko, je bil tudi radijski sprejem precej otežkočen in je med proklamacijo iz Londona kakor iz Berlina in Pariza venomer treskalo.

Vsi malenkostni dogodki so stopili v ozadje. Povsod je samo razgovor o vojni in diplomatski strategiji, pogovor samo uganjanja o nadaljnjem razvoju in preprečevanja o naši odločni pripravljenosti, da najskrbneje ohranimo svojo domovino, ki je bila že tolikokrat krvavo preizkušena, neokrnjeno v strogi nevtralnosti.

Za dokaz, kako je vojna psihoza prevzela naše prebivalstvo, lahko pač najbolj služi letošnja velesejemska razstava »Ljubljana v jeseni.« Lahko rečemo, da je bila doslej malokatera jesenska razstava pripravljena tako vabljivo. Toda v današnjem dopoldnevu so zvočniki zamenjali s poskočnimi melodijami, krasne zbirke naših domačih živali, odlično pohištvo, sijajno pripravljene razstave kmetijstva, čebelarstva, gobarstva in mnogega drugega, še prav posebno pa čudovita razstava rib — vse to je zamenjalo pričakovalno občudovanje. Mislili so avtomati na veseličnem prostoru, vrtljak se ni vrtil in počival je tudi orjaški tobogan. Sele popoldne se je obisk po melem stopnjeval. Je prav razumljivo, da je občinstvo v teku današnjega dopoldneva osredotočalo zgolj v pričakovanju usodnih odločitev. Toda mimo vseh velikih dogodkov zunaj v Evropi je treba reči, da zaslužijo letošnja prireditelji »Ljubljane v jeseni« čim več obiska. Potrudite se tja in videli boste, da je tam prijeten odpočitek živcev, ki so razbičani od dogodkov zadnjih dni!

Tudi občinski uslužbenci iz škočjeloškega sreza so si ustanovili organizacijo

Škofja Loka, 3. sept.

Občinski uslužbenci sreza Škofje Loke smo ustanovili na svojem zborovanju 2. t. m. sresko organizacijo občinskih uslužbencev Odbor sestavljajo: predsednik Jeroc Ludvik občinski tajnik občine Zmlinca: tajnik Lavrič Franc, občinski tajnik občine Trate: blazarijnik Plantarič Stojan, blagajnik in vojaški referent občine Škofje Loke: član: Smid Alojzij, tajnik občine Selc: Guzelj Viktor, tajnik občine Škofje Loke Grohar Frančiška, uradnica občine Škofje Loke: Bevk Anton, tajnik občine Osilice: Patermel Janez, tajnik občine Javorje: Dobralac Anton, tajnik občine Poljan: Freljh Ignac, tajnik občine Sorice: Hostnik Anton, tajnik občine Stare Loke;

Dolenc Marica, tajnika občine Zeleznikov. Položaj občinskih uslužbencev je zlasti na deželi obupen. Od nas se zahteva vse, nudi pa se nam nič. V gmotnem oziru smo najslabše plačani stan. Plača 450 din za uslužbenca na glavnih službenih mestih, 200 din za občinskega slugo in zahteva po kavčiji 5000 in celo 10.000 din dovolj povedo. Od nas se zahteva delo in spet delo, sicer sledijo ukori, disciplinska preiskava, sodišče in naprej. Nič neče doumeti našega bednega gmotnega položaja, ki je večkrat slabši od položaja navadne dekle.

Naša pot je trnjeva in polna zaprek, katere bo mogoče odstraniti samo z močno organizacijo. Zato tovariši vsi na delo!

J. L.

Maribor čez nedeljo

Maribor, 3. septembra

Za danes so bile napovedane številne prireditve. V St. Ilju je bil napovedan velik javni telovadni nastop vrlih šentiljskih Sokolov in se je odpeljala danes v St. Ilju množica mariborskih in drugih obmejnih Sokolov, ki se hoteli izraziti s tem toplo priznanje šentiljskemu sokolskemu društvu, ki se pod vodstvom svojega zasluznega starosta Ivana Rogliča tako lepo razvija. Naša mariborska »Drava« se šla na svoj narodno kulturni, narodno obrambni izlet k Sv. Lovrencu, kjer je zadržala naša lepa rodna pesem V malem Beogradu je bil za danes napovedan dan tamošnje orline iadrlnio letalske skupine v Radvanju pa je bila slovesna blagoslovitev novega Gasilskega doma. Tako so bili Mariborčani zavzetni na vse strani. dočim v Selnici ob Dravi ni bilo za danes napovedane predstave »A njega ni« v organizaciji marljive selniške sokolske družine. — V Maribor je prispela danes vest

o žalostnem uboju pri Sv. Petru

V Nebovi pri Sv. Petru niže Maribora je navalil posestnik Martin Grahornik z gnojnimi vilami in požene še z motiko na

27letnega hlapca Franca Puhnerja, ki mu je zaradi udarcev počila lobanja in ki je bil takoj zatem mrtev. 27letni hlapec Franc Puhner je namreč že od mladih let služil kot hlapec pri posestniku Martinu Grahorniku. V zadnjem času pa je Puhner hodil tudi na dno. Spal pa je pri Grahorniku. Ko se je Franc Puhner večer popoldne po obedu podal v skedenj, kjer je zaspal na senu, je prišel k njemu Grahornik in mu dejal, naj nikar ne spi pri belem dnevu, ampak naj se raje pobriga za živino. Puhner pa je Grahorniku odvrnil, da ga bo pretepel, če ga ne bo pustil spati. Te Puhnerjeve besede so Grahornika tako vznemirile, da je Grahornik napadel Puhnerja, ki je ležal v senu, z gnojnimi vilami in potem še z motiko. Poskočbe so bile smrtonosne. Orožniki so Grahornika takoj aretirali in zaslislali. Grahornik se sklicuje na to, da je pač ravnal v silobranu, ker bi ga bil sicer Puhner napadel. Jutri bo sodna obdukcija trupla ubitega Franca Puhnerja, ki se nahaja v šentpeterski mrtvašnici.

Streli v srce

Danes dopoldne okoli pol 10. si je pogнал kroglo v srce v neki tukajšnji gostilni na Aleksandrovi cesti 26letni Rudoš

Grobelnik iz Ribnice na Pohorju. Grobelnik je bil pri priči mrtev. Vzrok samomora ni znan. Verjetno so v ozračju ljubezenske zadevščine.

Po zidanicah je pusto in prazno

Opaziti je bilo, da so bile danes mariborske ulice precej prazne in pušte. Ljudje so sedeli večinoma doma pri radijskih aparatih in poslušali najnovejša poročila o svetovnih dogodkih. Opaziti pa je bilo tudi, da je bilo danes precej pusto po raznih okoliških gorah in zidanicah, kjer je bilo sicer ob nedeljah in praznikih razgibano življenje. Mariborčani spravljajo ta pojav v zvezo z okolnostjo, da pripadajo številni vinogradi tujerodnim lastnikom, katerih svojci in prijatelji, ki so vojni obvezniki, so morali na poziv preko meje, kjer so prešli mobilizacijsko povelje. V Mariboru in bližnji okolici je prizadetih okoli 500 oseb, ki so bile v mariborskem življenju precej znane. Po teh vinogradih je danes klopotec pel svojo žalostno pesem, po teh zidanicah je bilo opaziti danes pretežno starejše osebe, pa tudi otroke, ki so v zadnjem času skupno z materami prispeli preko meje k svojim mariborskim znancem ter sorodnikom.

Spet 10 razočaranih ob meji

Goljufivo in sleparsko hitopoljenje ljudje preko meje se spet nadaljuje. Se zmerom se najdejo lahkoverne žrtve sleparskih agentov. Tako je v neki gostilni v Vetrinjski ulici nagovarjal neki 45letni možki 10 delavcev, ki so prispeli v Maribor iz Udbline v savski banovini, da jih bo proti nagradi 1000 din spravil skrivaj preko meje. Delavci mu niso verjeli. Ko pa je gostilničar izrazil svoje jamstvo za dotičnega agenta, so se dogovorili za odkodnino 500 din. Agent je vseh 10 delavcev peljal ponoti proti Sv. Križu nad Mariborom. Preden so prišli do meje, pa jim je agent dejal, naj počakajo, ker si mora preje ogledati teren, da jih bo z gotovostjo spravil preko meje. Toda čakali so zaman na sleparja. Nazadnje so se odločili, da pojdejo sami skrivaj preko meje. Toda čuječe oko naših obmejnih organov jih je zasačilo. Oslęparjeni delavci so na policiji vse iskreno priznali, nakar so jih odgonskim potom odpremili nazaj v domovne občine. Policija vneto poizveduje za skupino brezvestnih agentov, ki si na račun ubogih delavcev služijo lepe denarce.

Živahna nedelja na velesejmu

Ceprav danes ni bil na velesejmu tak ogromen naval, kakor bi bilo pričakovati v normalnih razmerah, vendar vojni dogodki v svetu niso odvrnili številnih interesentov, da si ogledajo zares vzorno in v ljubljano pripravljeno ter nad vse zanimivo kmetijsko razstavo, ki po svojem obsegu in pestrosti razstavljenih predmetov daleč nadkriljuje vse dosedanje slične prireditve. Razen treh paviljonov, ki so rezervirani za trgovske razstavljalce, je v vseh ostalih petih paviljnih nameščena kmetijska razstava s svojimi delnimi razstavami. V teh paviljnih je toliko privlačnega, zanimivega in poučnega, da pride marsikdo, ki si hoče podrobno ogledati vse, v zadrego s časom. Zato je bilo večeraj v paviljnih vse polno ljudi, ki so stajali in se ponekod tudi prav drenjali. Zlasti veliko je bilo zanimanje za razstavo zdravnih želišč in gob, za semenogojško razstavo, enako pa tudi za ribarsko, sadjarsko in perutninarško razstavo.

Na veseličnem prostoru je bilo posebno zvečer vse polno. Ljudje so pohiteli na velesejem, ki si preženejo skrb in da se v družbi pogovorijo o velikih dogodkih, ki se odigravajo v svetu. Mnogo privlačnosti kaže tudi velesejmski variete, ki

Klinika za dušu in srce

Piše Vladimir Winterry, individualni psiholog, Zagreb

Psihografologija in medicina

Psihoterapevtski smeri se strinjajo v spoznanju, da je psihoterapevtsko zdravljenje, ki se danes traja po nekaj let, treba na vsak način skrajšati. Poizkušali so na razne načine, da dosežejo ta cilj, ker številni ljudi, ki so potrebni duševnega zdravljenja in ravnanja, vzdržema raste, število onih, ki si takšno zdravljenje lahko privoščijo, pa na drugi strani še v večji meri pada.

Da bi se moglo bolniku v resnici dobro in stvarno svetovati, zraven tega pa tudi pomagati v življenjskem položaju, iz katerega ne more najti izhoda, je v prvi vrsti potrebno temeljito spoznavanje strukture njegovega značaja, kakor tudi strukture značaja v njegovem življenjskem prostoru, roditeljev, bratov in sestra, ljubezenskega ali zakonskega druga, predpostavljanih, prijateljev, tovarišev, konkurentov itd. Vsak zdravnik bo pred pričetkom zdravljenja poizkušal, da si iz bolnikovega poročila in s pomočjo posebnih vprašanj o teh rečeh napravi jasno, temeljito sliko. Naravno je, da bo od kraja videl vse pisano obarvano, kakor gleda bolnik sam skozi svoja subjektivna očala, zakaj pogosto, krat zapleten v samoprevaro, človek dru-

gače sodi osebne stvari, kakor se zdijo v resnici. Prav v tem je največkrat njegova nevroza, njegovo nerazumevanje življenja. Najboljša pot do objektivnejše slike razmer je, z interesi posamič vzpostaviti osebnost stik. A to je pogostokrat nezvedljivo, pogostokrat pa nesigurno in zrušeno z izgubo časa.

Sredstvo do tega smotra je vsekakor so. delovanje strogo znanstvenega, skoz in skoz serioznega grafologa. Nikakor se mi ne zdi primerno, da je zdravnik v svojem stranskem poklicu svoj lastni grafolog. Ni dvoma, da se zdravnik lahko nauči in obvlada glavne osnove, a grafologija, kakršno zdravnik potrebuje, je v svoji največji profinjenosti vsekakor umetnost, za katero je treba solidnega znanja tudi posebne. ga daru in bogatega izkustva. Grafologija je danes znanost zase. O zdravniku bi torej veljalo, da se bavi z dvema poklicema, če bi hotel oboje združiti v sebi. Če pa ima zdravnik ob sebi grafologa, čigar talent je v tem, da z uspehom raziskuje posebno konstrukcijo problematičnih in psihopatičnih oseb, bi iz tega sodelovanja nastala poleg drugih zdravniških metod nova pot k spoznavanju osebnostne strukture pacienta.

V resnici bi bila to samo razširitev postopka: duševno življenje doumeti z opazovanjem izraznih gibov pacienta. Poznavalec človeka dela to — bolj ali manj zavestno — že od nekdaj. Zdravnik, ki dela psihološko in karakterološko, bi priznal, da mimika gesta, glas, drža, hoja pacienta do neke mere vplivajo nanj, in bo iz tega napravil zaključke. Rokopis pa ni nič drugega kakor fiksan izrazni gib, ki prav s tem, da je fiksan in da ga lahko odvedemo od tvorca, nudi posebno ugodne pogoje za študij najfinjših detajlov. Na njem se lahko opazuje duševni izraz v toku osebnega razvoja, če študiramo in primerjamo rokopis iz različnih življenjskih faz. Šele na ta način lahko izpopolnimo iz pacientovega spomina obnovljeno doživetje. Prav tako lahko študij rokopisa nudimo dragocene pomočnice, kar se tiče dednosti in posebnega vpliva roditeljev na bolnikov značaj.

Eventualno spoznavanje talenta in nedostatkov iz rokopisa lahko v nekaterih primerih služi kot vodilo v izbiri pacientove vzgoje in poklica: z eno besedo: v skupnem delu zdravnika in grafologa lahko nastanejo momenti, ki so zelo važni za nadaljnjo pacientovo usodo. Grafološka analiza značaja, ki je namenjena samo zdravniku, je lahko brezobzirno odkrita, s čimer se lahko prihrani mnoge dragocene ure preiskovanja in posvetovanja. Specialno globoke psihološke analize doživeti, se s tem sicer ne daje nadomestiti, lahko pa služijo kot dragocena osnova za indikacijo in individualno postavljeno terapijo, ki bo olajšala in pospešila ozdravitev.

A. 23 I.

Prosimo vas, gospod Winterry, da analizirate predloženi rokopis! — Drage volje, spoštovani gospod! Življenje ni zadosti izenačeno, nedoslednost je v načinu mišljenja. Ne bodite hudi, dragi gospod — to bi se lahko reklo tudi o vas. Občuti se notranja labilnost, kdaj pa kdaj se ta labilnost izraža tudi v čuvstvih. S tem pa ne trdim, da čuvstvenost ne bi bila razvita, toda če nima določene smeri, to logično povzroča neko splošno duševno razmazanost. Intelekt je preprost, ne bremenjen ga kakšna posebna odvisnost. V dani enostavnosti pa ima svoje lepote in svoj poseben vonj. Bodite iskreni — kako vam ugaja ta značaj?

Kapurjeva ponedjeljska pridiga

Po dolgih letih so spet na vladi Srbi, Hrvatje in Slovenci — naša zemlja dobiva drugačen obraz, leto, dva, morda pa še prej, bomo poskusili, kakšno slast ima svoboda. Naša Slovenija bo morda paradiz, plesali bomo po taktih slovenskih fantov in enkrat za vselej bomo opravili s političnimi strankami. Kaj bi dal, če bi mogel biti jaz takrat diktator? Toda menda mi je usojeno, zmeraj hodim drugačno pot, kakor mi je ukazano, ne vem, zakaj sem rojen kot protest.

Zdaj bo, sem bral, zavladala pravičnost. Pravičnost prav povsod, tudi v našem šolstvu. Neki moj prijatelj, ki je profesor, mi je pravil, da se je na njegovi šoli vpisalo čez dvesto učencev in učenek — po nekakšnem pravilniku pa jih smejo sprejeti samo osemdeset, vse ostalo pa ostane na cesti. Starši dobe otroke nazaj domov; kam jih bodo dali za eno leto, to je njihova stvar, čeprav je v ustavi točno zapisano, da je šolanje otrok zajamčeno in svobodno, obenem pa je cela rajda brezposelnih profesorjev. Pri sprejemanju pa so merodajni samo redi. Kdor ima odlično spričevalo, je sprejet, pa najsi ostane na cesti kopica revnih študentov, katerim se ni posrečilo ujeti odlike, morda prav zato, ker jih je doma preveč in žive v majhnem stanovanju, kjer je trdno učenje nemogoče.

Zadnjič mi je nekdo potožil, da ne bo vojne. Začuden sem ga pogledal, on pa mi je razložil, da je vojna blagodat, kajti on bi — mi je dejal — postal v vojni verižnik. Verižništvo — je zatrjeval — je eden najlepših poklicev sveta. Za ta poklice ne potrebujemo še šol in ne denarja, stvar ali predmet najprej prodaja, potem jo šele grede kupiti. Denar se steka sam od sebe, rediš se in bogatíš, lepega dne pa si že kam izvoljen, lepo sedeš in si, kar si. Točno mi je razložil vse vrste kupelj, in ko mi je gporvil o mazanju, sem vedel, da prav za prav ni ravno prevelika razlika med mirom in vojno, saj je nazadnje mazanje tudi v teh časih ena zelo pomembnih upravnih dolžnosti. Jaz pa svojo osebo sem nekoč imel opravka v nekem mini-

FIRBEC

Ali mi bo boljše v življenju in ali mi bodo prišle drugačne misli? — Če vprašate ali boste imeli druge misli, to pomeni, da vendar imate neke misli — in to je že simpatičen pojav. Vsekakor moram priznati, da način in oblika vašega mišljenja do neke mere zavisita od življenjskih pogojev in okolice. Prvi pogoj za novi način mišljenja je ta, da morate v svoji duši obračunati s starim načinom. Nova Pota življenja so povsem nova samo taktar, kadar človek do kraja obračuna s starimi. Nagnjenje k pesimizmu in težnja pretiravati nekatere dogodke, misli, vtise, momente, je pri vas deden pojav. V razvoju teh nagnjenj pa najbrž vendar igra vlogo način življenja, čuvstva, ki niso izpolnila vašega osebnega življenja, neuspehi in prijateljstvo brez prijateljstva. Verujem, da vam bo boljše, a to vam pripovedujem, ne da bi vam hotel servirati kakšno nemogočo stvar, temveč zato, ker sem povsem prepričan o tem, kar ugotavljam. Sicer pa je vse zelo relativno, boljše, dobro, lepo, fino, krasno in podobne reči. Vse takšne trditve bi zahtevale vestransko in podrobno proučevanje, zakaj tisto kar je nekemu dobro, drugemu ni in narobe. Nekajkrat je bilo tudi vam v življenju tako, da vam je bilo danes nekaj dobro, a jutri vam ni bilo več.

RADOJE DRAGUTINOVIC

Ali gledate na moje dosežanje dele s pozitivnostjo ali ne? — Misel o delu ima pozitivno osnovo, ker je produkt nekega prepričanja in duševnega poleta. Uresničenje te misli je naletelo na težkoče in to se je rodila negativnost. Te težkoče in to negativnost so brez dvoma vplivale na vaš duševni elan. Misel je ostala v istem okviru, a realiziranje, uresničenje je izgubilo svoj prvotni polet. Zato ste prišli tja, kjer ste zdaj.

MOJKA SAJOVIC

Ljubim planine, a sovražim ljudi — kaj naj storim? — Še kar naprej ljubite planine, a poizkušajte preko planin vzljubiti tudi ljudi.

A. K. Gorenjsko

Očrtajte mi pot, ki naj jo hodim! — Ne preostaja vam prav nič drugega, kakor da greste pot, ki ste jo hodili že šest let. Le na kakšno drugo pot bi mogli misliti? Čim več imate strahu, tem manj imate sigurnosti, tem manj bo v vas strahu.

V SOLI

Katehet vpraša Maksa, za katero božjo zapoved se je že pregrešil. — Zoper deveto! — Ni mogoče! Je ostermel katehet. Deveta božja zapoved se vendar glasi: Ne želi svojega bližnjega žene. — In vendar grešim zoper to zapoved. Kadar me mama nablje, si mislim: Zakaj nimam rajši sodevne mame!

AVANZMA

Neki avstrijski general je silno sovražil žide. Da bi jih še bolj ježil, je dal svojem konju ime Izak. Nekdo je vprašal židovskega trgovca:

»Ali se ne čudite, da je postal moj konj žid in si prilastil celo židovsko ime?«
Žid mu pa odgovori: »Kaj se bome čudil, če konj avanzira do žida, ko se lahko celo osel povzpne do generala.«

OTOSKA

Mamica: »Ivo! To ni dostojno, da za ljudmi kažeš s prstom!«
Ivo: »Zakaj se pa potem imenuje ta prst — kazalec?«

Dve rdeči barvi

Povsod je modrijanka vsa dišeča, na svili šminka z lica ji odseva, razrešeni ji vro problemi dneva ko muzika skoz usteca rdeča.

V debatah vsemogočih je goreča, jo najnovejši duh skrbno preveva, postavim — zdaj za skupnost se ogreva, salonov hvala njeno slavo večja.

Očesu vsaj zdi taka se resnica, da, če že kdo uči se za kovača, pa si, ko goni meh, ne umaže lica,

ni ves pri delu, mojster ga zavrača: Za naše delo tvoja ni ročica — ti si le porcelanasta igrača.

SMRAD

V gostilni sedi gospod in samuje. Vstopi žid in prisede. Nenadoma začne gospod vihati nos.

— Kaj za vraga pa tako smrdi?
— Moj pes.
— Kje pa je vaš pes?
— Pride takoj za menoj.

SANJE

— Kaj se ti je zmešalo, da greš z očali na nosu spat?
— No, seveda! Snoci so se mi sanjale tri številke, pa jih nisem mogla videti brez očal. Da se mi ne bi več kaj podobnega zgodilo, bom poslej spala z očali na nosu.

TEŽKI ČASI

V trgovino pride berac in prosi miloščino.
— Malo potrpite! pravi šef. Berac čaka in čaka, a šef se ne zmeni zanj.
— Kako dolgo naj še čakam? vpraša berac.
— Potrpite samo še, da končam bilanco — morda grem potem z vam!

NAGRADNA KRIZANKA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
13			14			15				16	
17		18		19					20		21
22	23		24		25			26		27	
	28			29			30	31			
32	33					34		35			36
37					38		39				40
41		42		43				44		45	
46									47		

BESEDE POMENJU:

Vodoravno: 1. industrijska snov; 7. pesniški pojem; 13. del živalskega telesa; 14. umetniško ročno tkanje; 16. varovalna pliat na debilu; 17. števniki; 19. padavinska neviščnost; 21. besedica neštevilnosti, izjeme, tudi prigrivanja; 22. čolnarska potreščina; 25. alkoholna pijača; 26. reka v Bosni; 28. vrsta hruške; 30. muza ljubavnega pesništva; 32. dragotinar, tudi vas v hrvatskem Zagorju; 35. oseba iz »Tisoč in ene noči«; 37. posmrtno bivališče duš po veri starih Slovanov; 38. domača žival, tudi ozvezdje; 40. vprašalnica, tudi: Mohamedov posinovljenec; 41. odpadki pri sekanju, tudi: miselni utrinek; 43. drevo; 45. družabna opredelitev; 46. rastlina; 47. razdvojno dejanje zarocencev.

Navpično: 1. podjetnik; 2. glasbilo, tudi: delo francoskega pisatelja Chateaubrianda (1768.—1848.); 3. pesnitev; 4. vas pri Ljubljani; 5. prometilo; 6. jed; 7. vrh strehe, gore; 8. rimski cesar (79.—81.); 9. osebni zaimke; 10. zemlja; 11. beračevno imetje; 12. del italijanske vzhodne Afrike; 15. ptica; 18. sokolska prireditelj; 20. sadna rastlina; 23. besedna tvorba; 24. samostanski predstojnik; 26. pravilno telo; 27. orožje; 29. vladarska kratica; 31. egipčansko božanstvo; 33. ognjeniški izmeček; 34. čut; 36. trg v Sremu ob Dunavu; 38. kožuhovina; 39. prostor v cerkvi; 42. skrajni v vodno segajoči del koptine; 43. pojasnjevalna kratica; 44. kemični znak za element; 45. kratica pri podpisu.

REŠITEV ZADNJE KRIZANKE:

Vodoravno: glagolica, boa, obara, Agata, omelo, Odessa, Ebohi, Ivana, Eva, Abesinija. Navpično: glava, arena, Olavo, Ida, Anatolija, Blagovica, Amati, opera, ave.

Nagrado v znesku 100 din

Je žreb naklonil Vidi Jesihovi v Beogradu, Zagrebačka 4-IV. Troje nagrad v knjigah pa si dele Marica Stgrarigra v Ljubljani, Miklošičeva 17, Vida Engelsbergerjeva, Zapuže 37, St. Vid nad Ljubljano, in Mirko Flajs, Celje, Nova vas 49.

Rešitve je treba poslati do petka in sicer po navadni dopisnici, tako da križanko izrežete iz lista, jo pravilno izpolnite in izrežek nalepite na zadnjo stran dopisnice. Reševalci v Ljubljani, Mariboru in Celju, lahko izrežek iz lista s izpolnjeno križanko nalepijo tudi na nsvaden kos papirja in ga do petka vržejo v nabiralnike »Jutrovič« podružnic. Po žrebu izbranemu reševalcu pripade nagrada 100 din, razen tega pa se na razpolago še tri tolažilne nagrade v knjigah.

Rože - zdravilo

Sporiš (lat. verberna officinalis) se nahaja pogostoma na poteh in nasipih. Je pokončna rastlina, 30 do 40 cm visoka, vejasta in hrupava, ima četveročlano steblo, ki ima nasprotno podolgovate in ostronazobčane liste. Srednji listi so pernatodelni, trilopustasti. Cvete od julija do septembra. Cvjet je dolg klas s majhnimi lilastimi, ob robu vijoličastimi cvetjem; samo zgornji cvet cveto istočasno. Listje se nabira poleti, korenine jeseni. Čaj iz lista se pije (10 do 12 gr na 1/2 l vode), da pospeši menstruacijo; čaj, kuhan na pol vina in na pol vode, pa proti jetrnim, vrančnim in obistnim boleznim, sluznici, dušljivemu kašlju, težkemu dihanju, koliki, krčem in migreni. Pije si dvakrat do trikrat dnevno po eno skodelico.

Navadna sretena (geum urbanum) ali blažič se nahaja po vsej Evropi — ob potovih, starem obzidju in v senčnih krajih; goji se pa tudi po vrtovih. Je 30 do 60 cm visoka. Vejasto steblo ima glokobolopustaste, ob robu narezane liste in rumeno cvetje. Po odvetvenju je silčno cvetju repinca. Cvete in nabira se ga od maja do avgusta; korenine pa marca meseca. Čaj se pije proti poznejšemu štadiju tifuzne mrzlice (25 do 30 gr na 1/2 l vode ali dobrega vina, vsak dan po 2—3 jedilne žlice). Po dolgotrajni bolezni, ki je bolnika močno oslabila, se priporoča vinska obara tega zelišča. Korenino (70 gr na 1 l vode) lahko namočimo tudi v hladno vodo. To sredstvo se pa uporablja proti driski, slabi prebavi in protinu; uživa se se namoči tudi v žitno žganje. Trikrat dnevno po kavni žličkah. (Lahko se namoči tudi v žitno žganje.) Zunanje se uporablja sretena namočena v rdečem vinu za grgranje pri ustnih boleznih.

Fotoamater

Fotoklub Ljubljana: V torek ob 20. v klubskem lokalu odborova seja, v nedeljo skupni izlet. Člani naj se pripravijo za zadnji letošnji družabni izlet, ki bo v nedeljo 17. t. m. v Zlebe nad Medvodami.

„Die Aktphotographie“

Založba »Galerije« nam je poslala v oeno svoje najnovejše izdaje, ki so ga mnogi amaterji že dolgo čakali. Že površen pogled nam je pokazal, da je knjiga v vsakem oziru, tako po svoji opremi, kakor po svoji vsebini v polni meri izpolnila pričakovanje, ki smo ga navajeni postavljati v knjizne izdaje elitne dunajske fotografske založbe in tudi v ime dr. Alfreda Grabnerja, avtorja tega dela. Knjig in razprav o področju aktne fotografije v fotografski literaturi v resnici ne primanjkuje, toda le v malokateri zadenemo na tako popolno dovršeno obliko in pogleda, na tako veliko zanimivost in spodbudnost v tekstem in slikovnem oziru, kakor jo je znal doseči ugledni avtor v tem svojem delu. Opozoriti moramo še prav posebno na uvodni tekstni del, v katerem ve dr. Grabner o tako premetli stvari, kakršna je aktna fotografija, povedati toliko novega in strokovnjakškega, z estetskega kakor tehničnega stališča, da knjiga že v tem oziru visoko prekaša mnoga znana dela istega značaja. Številne manjše in celostranske reprodukcije, med katerimi je tudi ena po posnetku našega rojaka V. Cizlija, pa so v zvezi z glasirajočim tekstom prava zakladnica umetniških učinkov in pobud. Knjigo toplo priporočamo. Velika škoda bo, če bo morala založnica pod silo strahnih razmer, ki so zavladale nad Evropo, kakor koli omejitii svoje plodno in pomembno delo za najvišjo fotografsko kulturo.

Dolga ali kratka goriščnica na povečalniku?

Tudi takšna vprašanja včasih dobivamo. Povedati je treba, da je odgovor na takšno vprašanje v prvi vrsti zadeva udobnosti in ekonomije. 10-, 15- ali celo 20- in večkratna povečava filma malega formata z goriščnico 10 ali 15 cm, je mika in nesmisel. Povečati ploščo 9x12 cm s 5centimetrsko optiko pa je nemogoče. Na povečalniku imejmo optiko, ki naj ima približno tolikšno goriščnico, kolikor meri diagonalna formata, s katerim običajno delamo. Ne bo škodilo, če bo goriščnica malenkost daljša. Če delamo s formatom 24x36 mm ali 3x4 cm, bo pravilna goriščnica za povečevalni objektiv 5 do 7,5 cm, če delamo s formatom 6x6 cm, imej objektiv na povečalniku goriščnico 7,5 do največ 10 cm. Dvakratno, štirikratno povečavo negativ 24x36 mm s 15centimetrsko optiko si tudi še lahko privoščimo, uspeh ne bo zato nič slabši — pod pogojem, da je optika za takšno razdaljo sploh korigirana. Pri 10kratni, 15kratni povečavi malega formata s tako dolgo goriščnico pa moramo še upoštevati, da normalna odprtina takšnih objektivov, 4,5 ali 6,3, skoraj gotovo ne bo več zadostovala, da bi ne dobili znatne povečave zavoljo premajhni odprtini. Mali format in velika povečava zahtevata, da se izognemo enemu izmed vzrokov znatih slik, svetlobojakega objekta. Kar se tiče korekcije na bližino in svetlobojakeosti so pač specialni povečevalni objektivji v splošnem priporočljivi za povečevanje nego normalni smenjalni objektivji. Običajno so tudi cenejši od teh.

Pri snemanju obrazov z naočniki

moramo paziti na to, da v steklih ni preveč zrcaljenja. Majhen obrat z glavo zadostuje, da te odseve odpravimo. To je pa tudi prilika, da poskusimo ehega izmed modernih polarizacijskih filtrov, ki blažijo refleksje. Osvetlitev je treba pri uporabi teh filtrov podaljšati dva- ali trikrat.

Pri uporabi Dutu

in podobnih mehčal ne smemo objektivna preveč zasloniti, ker se mehčalni učinek sicer izgubi. In ne samo to: pri Dutu se nam pri manjših zaslonkah zgodi, da »pogotne« črte, zlasti ob robih slikovnega polja. Za mehčala z manjšim učinkom (Duto 0), uporabljamo kot najmanjšo zaslonko 4,5, za mehčala z večjim učinkom (Duto 1) pa največ 5,6 ozir. 6,3.